nû Roj

Yıl: 1 Sayı: 13 21 - 27 Aralık 1996 | Haber yorum gazetesi / Rojnameya nûçeyî û şiroveyî | 100.000.TL 3 DM (KDV. Dahil)

ŞİİR YARIŞMASI

Yaşam hakkı için şiir

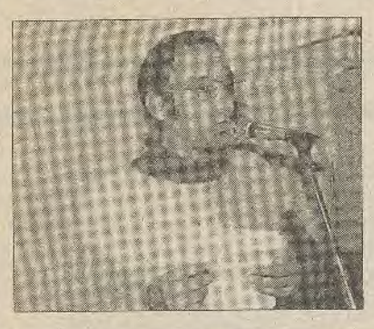

İHD İstanbul Şubesi'nin geçen hafta düzenlediği "Yaşam hakkı için şiir" adlı yarışmada her dilden şiirler okundu. S. 9'da

SALNAMEYA ROJ BI DEMJMER

Yeni yılın yeni Kürtçe saatli takvimi hazır

Doz yayınları 1997 yılının Kürtçe saatli takvimini çıkardı. Her bir yaprağı akıcı Kürtçe öğelerle bezeli takvimle ilgili olarak Doz yayınları sahibi A. Zeki Okçuoğlu ile görüştük. S. 11'de

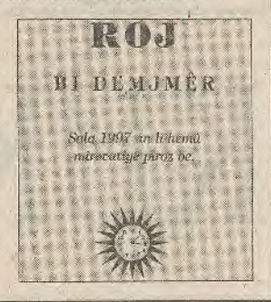

Geçen hafta İstanbul MEDKOM'da yapılan toplantı sonucunda vurgulanan ortak görüş:

Ulusal kimlikli yeni bir legal oluşuma ihtiyaç var

İstanbul MEDKOM'daki toplantıya Kürt toplumunun değişik kesimlerinden 100 davetli katıldı. Katılımcılar iki gün süren toplantı sonunda ortak bir 'ihtiyaç tespiti' yaptılar.

İstanbul MED-KOM'da geçen hafta sonu bir araya gelen çağrılı 100'ü aşkın Kürt şahsiyeti "ulusal kimlikli bir legal oluşuma ihtiyaç olduğu" konusunda fikir birliğine vardı. 14-15 Aralık'ta yapılan iki günlük toplantıya; Kürt illerinde ve Kürtlerin yoğunlukta olduğu metropollerde yaşayan, birçok farklı meslek ve farklı tabakalardan gelen davetliler katıldı. Toplantı, ortak görüşle sona erdi.

Toplantıda Türkiye'deki siyasal süreç, Kürt sorununun ulusal ve uluslararası düzeyde kazandığı boyut, ulusal demokratik güçlerin son durumu ve bugünkü legal siyasal süreç tartışıldı. Toplantıda, "yaşamın değişik alanlarındaki tüm ulusal demokratik mücadele ve çalışmaları miras kabul eden, ulual birliği ve konsensüsü hedefleyen bir legal oluşum ihtiyacı" tesbiti yapıldı.

Altı çizilen ihtiyacın "şu veya bu gücün alternatifi veya izdüşümü olmaması gerektiği" vurgulanırken, "katılımcıların bileşimi nasıl olursa olsun, birlikte üretme ve birlikte yönetmeden asla şaşmamak gerektiği" de ifade edildi. Toplantı sonunda, ihtiyacı duyulan oluşumu yaratma çalışmalarına hız verilmesi ve Şubat ayı içerisinde yeniden bir araya gelinmesi de kararlaştırıldı. S. 11'de

Ermeni Çocuk Kampı'na el konuldu

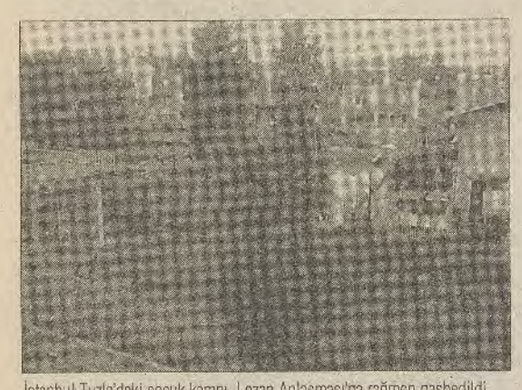

İstanbul Tuzla'daki çocuk kampı, Lozan Anlaşması'na rağmen gasbedildi.

Ermeni **Protestan Kilisesi Vakfı'na ait Tuzla'daki Ermeni Çocuk Kampı yok edildi. Mahkeme, vakfın 1962 yılında satın aldığı araziyi eski sahibine iade etti. Böylece kamp da gasbedilmiş oldu.** S. 4'te

MGK'da *'Kürtler çoğalıyor!'* korkusu

MGK Kürtlerin doğum oranını 'tehlike' ilan etti. Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği'nin hazırladığı gizli raporda Kürt nüfus artışı "bir tehdit" olarak nitelendiriliyor ve adeta Kürtler'in kısırlaştırılması öneriliyor. Milliyet gazetesinin geçtiğimiz Çarşamba günkü sayısında manşetten verilen ve tekzip edilmeyen habere göre MGK raporu, Kürtler'in çoğalmasından oldukça rahatsız.

Raporda şu ifadeler yer alıyor: "Bölgedeki doğurganlık oranının yüksekliği ve hızlı nüfus artışı diğer bölgelere nazaran yüksek. Bu artış bir tehdit olarak ortaya çıkabilir. Araştırmalara göre Kürt nüfus oranı 2010'da toplam nüfusun yüzde 40'ına, 2025'te yüzde 50'nin üzerine çıkma eğiliminde." Raporda ayrıca HADEP üzerinde baskı uygulanması isteği de dile getiriliyor. S. 3'te

24 ARALIK 1979'DA YAPILAN KATLİAMIN İZLERİNE HÂLÂ RASTLANIYOR

Hâlâ kanayan bir yaradır Maraş...

Maraş'ı...▼

▲ *...unutma!*

Toplumların **tarihinde öyle olaylar vardır ki, asla unutulmadıkları gibi bir yapının en temel köşe taşlarının aynası da olurlar. Maraş katliamı bu tür bir olaydır. O sadece bin insanımızın hunharca katledilmesi yönünden değil, aynı zamanda ülkenin temel siyasi, kültürel, ekonomik dokusunun anlaşılmasına ışık tutması yönünden de oldukça önemlidir.**

Yakın tarihin bu vahşi katliamının izleri hala devam ediyor. Maraş katliamı, hâlâ kanayan bir yaradır... Aylar öncesinden başlamıştı hazırlıklar. Sabah evinden çıkıp da kapısındaki çarpı işaretini gören Maraşlı pek aldırmamıştı. Amerikalar'a, Ankaralar'a uzanan bir tertip aklına gelmezdi Maraşlı'nın... S. 6'da

Diyarbakır'da bir ayda 9 kayıp

İHD **Diyarbakır Şube Başkanı Mahmut Şakar, Diyarbakır'da son bir ay içinde gözaltına alınıp kendilerinden haber alınamayan 9 kişi bulunduğunu açıkladı. Şakar, kamuoyunu bu kişilerin akıbetini izlemeye çağırdı.** S. 3'te

BUCAK VOYVODALIĞININ İCRAATLARI

Bir kaybettirme öyküsü

Ekim 93'te "Bucaklar'la Kırvarlar'ı barıştırmak" görünümü altında bir toplantı yapıldı. Bucaklar'ın koruculuğu kabul ettiği; Kırvarlar'ın ise "silah almam ama PKK'ye de yardım etmem" açıklamasını yaptığı bu toplantıda bir dizi önemli kararlar alındı. Kararlar ve Kırvarlar'ın yanıtlaması gerekli sorular S. 3'te

Yeşilyurt'tan Susurluk'a

Şerif Müştak'ın yazısı sayfa 6'da

Mücadelede yeni aşama

Ulusal kimlikle legal alanda mücadele etme Kürt ulusal haretinin gündemine bir daha çıkmamacasına girmiş bulunmaktadır. Kürtler ayrı örgütlenme tezi gereğince yaşamın diğer alanlarında olduğu gibi legal alandada ulusal örgütlerini yaratma çabasına girmişlerdir.En son 14-15 Aralık'ta İstanbul MEDKOM' da bir araya gelen toplumun değişik sınıf ve katmanlarından100'ü aşkın Kürt şahsiyeti de bu alanda boşluk olduğunu ve bunu doldurmaya aday olduklarını deklere ettiler. Devletin kürt hareketini sürekli olarak illegal alana itme politikası Kürtlerde zorunlu olarak şimdiye kadar yanlızca " Türkiyelilik" kimliği altında legal alanda örgütlenmiş, elerine geçen kendi kimliği ile örgütlenme fırsatları değerlendirememişlerdir. Legal alanda ulusal kimlikli bir oluşum yaratmak bir yandan Kürtlerin geniş kitlelere istemlerini rahatlıkla anlatım imkanı sağlarken diğer yandan devletin "Terörislerle muhatap olunmaz" terenesini boşa çıkararak sorunun muhatabı olabilecek bir oluşumdur.

Daha önce yanlızca Roj çevresince savunulan legal alanda ulusal kimlikli bir oluşum yaratma düşünce bügün artık yanlızca bir çevrenin değil geniş yığınlarca benimsenen bir düşünce haline gelmiştir. Mücadelede yeni bir renk olan ulusal kimlikli legal oluşum bir yandan kitlelerce yeni bir umut olarak değerlendirilmekte diğer yanda mücadelenin daha bir üst boyutta verileceğinin emaresi sayılmaktadır.

☛ REFAHYOL'UN EKONOMİ FİYASKOSU s. 5'te ☛ TÜRK İŞKENCESİ DİLLERE DESTAN s. 3'te ☛ YEREL YÖNETİMLERDE FİNANSMAN SORUNU s. 11'de

www.arsivkurdi.org

KUKM, PYSK iç ve dış unsur

Seydo YALÇIN

PYSK'nin gelişip güçlenmesinin ve giderek alternatif olmanın genel koşulları vardır. PYSK bu potansiyelle, bu dinamizme, gerekli tecrübeye, birikime ve genel zemine sahiptir. Daha şimdiden taze ve diri güçler PYSK'ye yönelmişlerdir.

Genel bir kural olarak bilinir ve söylenir, bir ülkede ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinde belirleyici olan iç etmenlerdir, iç dinamiklerdir. İnsanlığın sosyal ve toplumsal evriminin pratiğinde ortaya çıktığı gibi, bu anlayış tamamen doğrudur.

Bugün Kürdistan devrimi ve ulusal kurtuluş mücadelesine bu ana perspektifle bakmalıyız.

Kürdistan'da ulusal kurtuluş mücadelesinin başarıya ulaşmasının temel etmeni, ülkede halkın asıl gücünün bu mücadeleye seferber edilmesiyle, katılımıyla ya da desteğiyle gerçekleşebilir. Ulusal kurtuluş mücadelesinin dış destekleri veya güçleri bu bağlamda ele alınıp, değerlendirilmelidir.

Kürdistan'ın öznel konumu ve içinde bulunduğu mevcut koşullar mücadelenin dış unsurunu daha bir önemli kılıyor. Mücadelenin öncülüğünü yapan politik güçler, bu özgünlüğü mutlaka dikkate almalıdır. Çok iyi biliniyor ki, günümüz dünyasında ulusal ve toplumsal sorunlar aynı zamanda uluslararası niteliğe de bürünmüştür. Bunun önemini bugün ülkemiz gerçekliğinden ve KUKM'un mücadelesinden görüyor ve yaşıyoruz.

KUKM'un uluslararası niteliği üzerine çok şey söylenebilir. Bölge devletlerinin ve emperyalist, kapitalist güçlerin çıkar politikaları ve çelişkilerinden de bahsedebilinir. Ancak burada yukardaki anlayışlarla bağlantı içinde KUKM açısından önem taşıyan iki noktaya özellikle vurgu yapmak gerekiyor.

Bunlardan birincisi, şu ya da bu nedenle ama daha çok da sömürgeci devletlerin baskı ve şiddet politikaları altında Kürdistan'ı terk edip, sömürgeci ülkelerin metropollerine ve Avrupa'ya göç etmek zorunda kalan milyonlarca Kürt ve Kürdistanlı bulunmaktadır. Çok daha bariz olarak Türkiye metropollerinde olduğu gibi, genel olarak bu kitleyi KUKM'un doğrudan gücü olarak görmeliyiz. Bu gücün mücadeleye doğrudan maddi, manevi katkısı büyük önem taşıyor ve küçümsenmemelidir.

İkincisi, her ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinde olduğu gibi, özellikle bugün KUKM'un uluslararası kamuoyunun ve dost güçlerin desteğini almaya kesin bir ihtiyaç vardır. Herhangi bir dış güce teslim olmadan, mücadeleyi onlara ipotek etmeden Kürdistanlı politik güçler bu uluslararası desteği almakla yükümlüdürler. Kürdistan'ın bölgenin sömürgeci devletleri tarafından bölüşülüp, kuşatılmış hali sorunun bu yönünü daha bir önemli kıldığını belirtmeye bile gerek yoktur.

KUKM'da iç ve dış etmenler bu kadar iç içe olmasına ve "dış" unsurun rolü daha bir önem kazanmasına karşın, yine de belirleyici olan iç etmendir. Yani Kürdistan'da, ülke topraklar üzerinde yürütülecek mücadeledir.

Kürdistan'ın iç dinamiklerinin küçümsenmeyecek oranda tahrip edilmesi, örneğin kirli sömürgeci savaş altında kırsal kesimdeki yerleşim birimlerinin büyük oranda boşaltılması, ekonomik ve toplumsal yaşamın felç olması, dahası amansız zulum, baskı ve katliamlar yine de bu olguyu iç etmenin belirleyici rolünü değiştirmez.

İç ve Dış Etmenler Karşısında PYSK'nin Yeri

Kuşkusuz doğru ve yeterli bir siyasal önderlik olmadan, hiç bir ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi başarıya ulaşamaz. Bu gerçek Kürdistan devrimi gibi zor bir devrim bakımından daha da geçerlidir. Siyasal bir önderliğin rolü ve önemi ülke içi ve dışı tüm güçleri ve olanakları hakkıyla değerlendirip, bunların doğru ve uyumlu birliğini sağlayarak siyasal iktidar olma hedefini yönlendirebilmektir.

Bugün Kürdistan'da ve her dört parçada ön planda olan ve siyasal iktidara oynayan güçlerin, siyasal iktidar olma perspektifleri önemli ölçüde bulanık ve belirsizdir.

Mücadelede içleşme (Kürdistani güçler arasındaki çatışma anımsansın) durumuyla karşı karşıya bulunmaktadır.

İlahi bir kurtarıcıyı desteklemiyoruz, ama bu olumsuz gidişata müdahale de şarttır.

Bu nedenle geç de olsa PYSK'nin kuruluşu KUKM açısından büyük bir olanak ve tarihi bir fırsat olmuştur.

PYSK, KUKM karşısında sorumluluğunun bilincinde olarak tarihi rolünü oynayabilmelidir.

PYSK'nin ulusal kurtuluşun sorunlarına yönelimi belirleyici olmakla birlikte ne varki kimse PYSK'dan kısa vadede dörtbaşı mamur bir mücadele tarzı ve gelişme temposu beklenmemelidir.

Öncelikle bugün KUKM'un daha da büyüyen ve genişleyen sorunları, görevleri vardır. Her halükarda ve mevcut durumda ne PYSK ne de bir başka Kürdistanlı parti salt kendi başına bu sorunların üstesinden gelme gücü ve kudretine sahip değildir. Ulusal kurtuluş, ulusal boyutta geniş ve büyük çerçeveli, projeler öngörüyor. Tek bir şartı, bunun altından kalkacak durumda olamaz. O nedenle bugün olduğu gibi, yarın da Kürdistanlı siyasal partilerin ortak çabası ve önderliğinde kurulacağı ve kurulması gereken ulusal birlik vazgeçilmezdir.

Doğru ve yeterli bir siyasal önderlik olmadan, hiç bir ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi başarıya ulaşamaz. Bu gerçek Kürdistan devrimi gibi zor bir devrim bakımından daha da geçerlidir. Siyasal bir önderliğin rolü ve önemi ülke içi ve dışı tüm güçleri ve olanakları hakkıyla değerlendirip, bunların doğru ve uyumlu birliğini sağlayarak siyasal iktidar olma hedefini yönlendirebilmektir.

Diğer bir yön ve PYSK açısından belirleyici olan PYSK'nin kendi açmazlarını, yetmezliklerinin aşabilme yeteneğidir.

Bunları bir iki çarpıcı yönüyle belirtebiliriz.

Birincisi; PYSK, hiç kuşkusuz temelleri ülke gerçekliğine dayanan, gücünü ve etkinliğini asıl olarak oradan alan, geçmişin mücadele deneylerine ve mirasına sahip olan Kürdistani bir partidir. Ne var ki PYSK'nin en temel handikaplarından biri yine burada yatmaktadır. Yani ülke içinde, iç dinamiklerle halk ve toplum gerçekliğimizle bağlarının zayıf olmasında yatmaktadır.

Bu nedenle, PYSK gücünü, yönünü ve dikkatini esas olarak ülkeye yöneltmelidir. Halka gitmenin, onları örgütlemenin ve kitleleri politik mücadele arenasına çekmenin yol ve yöntemlerini bulup, hayata geçirebilmelidir.

Kısacası, zayıfta olsa ülkeden taze ve devrimci bir havanın esmesine büyük ihtiyaç vardır. Paslanan zihinlere, sağcı ve edilgen ruh haline, kendiliğinden ve bürokratik davranış tarzına karşı bu bir panzehir olur.

12 Eylül sonrası süreç ve ciddi düzeydeki kayıplar sosyalist güçlerin sağa savrulmasını beraberinde getirdi. Bu sürecin henüz köklü olarak aşıldığı kanaatinde değilim. Bugün Kürdistanlı sosyalist güçler ve PYSK içinde sağcı, bürokratik eğilimlere karşı mücadele ön planda olmalıdır. Gelişmenin ve atılımın önünü frenleyen ideolojik zemin bu sağcı eğilimlerde yatmaktadır. Bugün coşkulu, militan mücadeleci yönü geliştirmek, bunun adımlarını atmak, PYSK'nin rolünü oynamasını sağlayan temel etkenlerden biri olacaktır.

İkincisi, PYSK ülke içinde olduğu gibi, ülke dışı ve Avrupa'da küçümsenmeyecek bir potansiyele sahiptir. Avrupa zemininde olan biri olarak bunu gözlemleyebiliyorum. PYSK Kürdistan ve Türkiye'deki potansiyelini harekete geçirmenin yanısıra Avrupa'daki potansiyelini de harekete geçirebilmelidir. PYSK Avrupa örgütü bazı yönlerden, daha çok da kadro, olanak ve ortam (çalışma koşulları) bakımından daha uygun bir ortamda olmasına karşın, yinede bu potansiyeli harekete geçirme ve bundan KUKM ve parti adına hakkıyla yararlanma durumunda değildir.

Mücadelenin iç ve dış unsurunu karşı karşıya koymamak gerekir. Bütünsel bir bakışla soruna yaklaşırken, ancak sağcı eğilimlerden, ruhsal edilgen ve sorumluluk duygusuna yeterince müdrik olmayan bir çalışmadan ya da var olan bir hatadan bahsetmek istiyorsak, bunun en tipik örneğini Avrupa'da ve PYSK'nin Avrupa çalışmasında görmek mümkün. Avrupa ortamı bu yönde zaafların taşınmasına daha müsaittir. O nedenle bu zaafların köklü aşılması, kitle zemininde geliştirilerek mücadelenin seyrine bağlı olacaktır. Bununla beraber Avrupa çalışmasındaki zaafların asıl nedenini örgütün kendisinde ve bu yapı içerisinde yer alan bireylerde görmek gerekiyor. Olaya böyle bakıyorum ve kendimi de var olan genel zaaflardan arınmış olarak görmüyorum. Çünkü nerede olursa olunsun, her devrimci yapı ve birey kendi rolünü oynamakla mükelleftir. Ülke ve başka bir alan bu zaafların temel gerekçesi olamaz.

PYSK Avrupa örgütü özellikle bu durumda, PYSK'nin genel çalışmasına, yeniden yapılanma ve atılım yapma sürecine önemli bir katkı sunabilir. Bu bakımdan, Avrupa çalışmasını gerek çalışmanın bir parçası ve uzantısı olarak görürken, onun rolünü de küçümseyen eğilimlere düşmemeli ve Avrupa örgütü de kendi yerini bilerek bu rolünü oynayabilmeli, ileri ve etkin adımlar atabilmelidir.

Üçüncüsü, PYSK'nin bir diğer temel eksikliği örgütlenme sorunundaki açmazıdır. Bugün mücadelenin ihtiyaçlarına cevap olabilecek, gelişmeler karşısında tavır geliştirebilecek güçlü bir çekim merkezine sahip olmayışındadır.

Aslında bu zaaf birliği oluşturan sosyalist güçlerin ortak yanıydı. PYSK'nin kuruluşuyla bu zaaf birliğe taşınmıştır. Bir örgütlenmeyi oluşturmak yetmiyor, dahası bu örgütlenme işin gereklerine uygun olarak rolünü oynayabilmelidir. Genelde olduğu gibi, özellikle Avrupa ölçüsünde PYSK'nin rolünü oynadığını söylemek güçtür.

Kötümserliğe Gerek Yok

Genel anlamda ve belirgin bazı noktalarda PYSK'nin açmaz ve yetmezliklerine vurgu yaptık. Elbette PYSK'nin sorunlarını bütün yönleriyle burada ele almanın olanağı yoktur. PYSK'nin kendi dışından gelebilecek eleştirilere her zaman açık olması gerekirken, ne varki kendi sorunlarını kendi içinde ve uygun platformlarda ele almalıdır. Doğrusu olanda budur.

Bütün bu zaaf ve yetersizliklere karşın yine de kötümserliği gerektirecek öyle dramatik bir durumun olmadığını da belirtmeliyiz.

Herşeye rağmen PYSK'nin kuruluşu başlıbaşına tarihi bir olaydır. Birlik Kürdistan halkına yeni bir anlayış, yeni bir kültür umudu vermiştir.

Burada birliği geliştirip, güçlendirmek partiyi rolünü oynayacak bir konuma getirmek, partililerin ve parti organlarının ortak çabası ve doğru tutumlarının sonucu olacaktır.

Bu noktada sorunları ele alma yöntemi belirleyicidir. Kısacası suçlayıcı, karalayıcı, olumsuzlukları tek yanlı ve bir tarafa yükleme tutumu içine girmeden, kırıcı birliği zedeleyici ve tasfiyeci yaklaşımlardan uzak olarak, yapıcı, geliştirici ama kararlı bir tarzda sorunların, olumsuzlukların üstüne gidilmelidir.

Ayrıca olumsuzlukları aşmanın ve istenilen düzeyde bir yapılanmayı sağlamanın zaman aldığını ve alacağını, kısa sürede herşeyin güllük gülistanlık olmayacağını bilmeliyiz.

PYSK'nin gelişip güçlenmesinin ve giderek alternatif olmanın genel koşulları vardır. PYSK bu potansiyelle, bu dinamizme, gerekli tecrübeye, birikime ve genel zemine sahiptir. Daha şimdiden taze ve diri güçler PYSK'ye yönelmişlerdir.

PYSK'nin kadroları ve yönetim organları kendi iç sorunlarını aşma yeteneğini gösterip, doğru açılımlarla adım adım kendi kaderini ve kendisiyle birlikte KUKM'un gelişme yönünü olumluya çevirebilir. Bu olanak, bu tarihi fırsat mevcuttur. İş sadece bize, bizim çabamıza, kararlı ve fedakar tutumumuza bağlıdır. Öyleyse hir birey ve organ devrimci bir ruhla kendini gözden geçirip yenilemeli, ortak kutsal davamızın, güçlü parti yaşantımızın ve ileriye doğru atılımın temel dayanakları ve taşıyıcıları olmalıdırlar, olmalıyız.

Türk askeri "esir" düşmez mi?

M.KİPER

Hüsamettin Cindoruk, DYP'den uzak düştükten sonra, zaman zaman kimi DYP yöneticileri için TV ekranlarında ilginç benzetmeler ve tespitlerde bulunurdu.

Bu ilginç benzetme ve tespitlerden bir tanesi, Tansu Çiller'in etrafındaki kimi DYP'li yöneticiler için, "yalakçı ve salaklar" yakıştırmasıydı. Bu yakıştırmalardan sonraki günlerden itibaren DYP'de bir kısım yöneticiler yer değiştirdi, kimileri kendilerine biçilen rolleri iyi oynamadıkları için parti dışına düşmüş oldu ve kimileri de partide kaldı.

"Yalaklık ve salaklık" iki ayrı özelliktir. İnsanlar parti de değiştirmiş olsalar, görev de değiştirmiş olsalar, bu iki özelliği gittikleri yerlere taşırlar. Hani derler ya huylu huyundan vazgeçmez. Kimilerinin tüm marifeti de bu iki sihirli sözcükte yatmaktadır.

Cindoruk'un bu iki tespitini, TGRT'de 10 Aralık akşamı Selahattin Önkibar'ın yönettiği "Alternatif" programını izleyince hatırladım. Programla "yalak ve salaklar" arasındaki ilişkiyi de böylece kurdum. Televizyondaki programın bir bölümüne Refah Partisi Van Milletvekili Fethullah Erbaş'la eski DYP'li yeni ANAP'lı Yaşar Dedelek katılmışlardı. İktidar ve muhalefet mensubu bu iki parlamenterin tartışma konusu, PKK'nın elinde bulunan altı esir Türk askerinin, Fethullah Erbaş, İHD Başkanı Akın Birdal ve Mazlum Der yöneticilerinden oluşan bir heyet tarafından PKK'dan teslim alma ve onları ailelerine teslim etme girişimiydi.

Bilindiği üzere, bu heyet Ağustos ayında da bir girişimde bulunmuştu. Ama o zaman, PKK'nın elinde bulunan bu altı esir askeri alamadan eli boş dönmüştü. Altı esir askerin kurtarılması veya teslimi ancak bu ikinci girişimden sonra gerçekleşebilmişti.

Her iki girişim boyunca PKK gereksiz bir biçimde işi ağırdan almaya, prosedürü gereksiz bir şekilde uzatarak, adeta show yaptı. Üstelik ilk girişimde de sözünde durmayarak, ailelerin, heyetin eli boş dönmesine yol açtı. Son girişimde de aileleri, heyeti ve TV kameralarını yağmur altında, dağlardan ve patika yollardan götürerek, dramatik bir tablo yarattı. Ailelere ve heyete böyle zor anlar yaşatmak acaba gerekli miydi? Esir askerlerin Türkiye'ye getirilmesinde rol oynayanlardan RP Milletvekili Fethullah Erbaş'la bu girişimi tartışmak üzere TV ekranına çıkan Yaşar Dedelek, milliyetçi ve şoven duyguları kabarmış, ağzında köpükler, kendini kaybetmiş bir pozisyonda zırvalıyordu. Esir askerlerin hangi yöntemlerle teslim alınması gerektiği konusunda, bir tek öneri ve yol dahi öneremeyen Dedelek, bu insanların ailelerine kavuşturulması çabasına, devletin itibarının zedelendiğini ve sarsıldığını ifade ediyordu. Milliyetçi duyguları şahlanan Dedelek, Türkiye'de son bir aydan beri süregelen tartışmaları devlet, mafya ve ülkücü işbirliği sonucu, devletin gayrı meşru ilişkilerini unutmuştu. Susurluk'taki bilinen trafik kazasından sonra devletin Cumhurbaşkanından en küçük birimine kadar şaibe altında olduğunu bizzat "şaibeli hanım" parlamentonun çatısı altında ifade ediyordu.

Hal böyle olunca Yaşar Dedelek hangi itibardan söz edebiliyor?

Bizzat devlet tarafından örgütlenen kiralık katillerle, bir dizi faili belli cinayetleri işleten kim?

Ömer Lütfü Topal'ı öldüren silahlar üzerinde parmak izleri bulunan Abdullah Çatlı'yı kastederek, "devlet adına kurşun atan da kurşun yiyen de kahramandır" diyen kim? Bu ülkenin Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı ve Yaşar Dedelek'in eski sayın Genel Başkanı değil mi?

Yaşar Dedelik, sarsılmış ve itibar kaybetmiş devletin sorumlularını yanlış yerde arıyor. Cindoruk'un o veciz sözlerinin gerçek anlamı burda kendini bir kez daha gösteriyor.

Vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğü demogojisi ile kan ve gözyaşı üzerinde politika yapan Yaşar Dedelek; "Türk askeri esir olmaz" diyor, "Askerlerimiz ne yapıp edip esir olmamanın yollarını bulmalıydılar" diyor. Rahat koltuklarında, korumalar gölgesinde caka satarak, ahkam kesmek kolay görünüyor.

"Askerlerimiz ne yapıp edip esir olmamanın yollarını bulmalıydılar" sözünün anlamı; askerler intihar etmeliydiler.

"Türk askeri esir olmaz" sözü de bir o kadar korkunç değil mi? Bir yerde süren bir savaş varsa, orda insanlar maalesef ölür. Kimileri yaralanır, kimileri de tutsak alınarak, öbür tarafın elinde esir duruma düşer.

Bu çatışmalarda yaşamlarını yitiren askerleri, şehit olarak kabul eden Yaşar Dedelek, onların cenazeleri üzerine politika yapmayı bir marifet sayıyor.

Ama acı bir gerçeği unutuyor; bu çatışmalarda şehit olanlar, esir de düşebilir. Biri olmadan diğeri olamaz.

KILER

Felat DILGEŞ

Na, pozê Mesût Yilmaz bişikê jî, xîret lê naxe û pozê wî naşewite. Çimkî ew bi xwe jî dı nav vî karî de ye. Çawa ku do Killerê Turkeş û hevalên wî anîn parlementoyê, di vê hilbijartinê de jî M. Yilmaz, Muhsin Yazicioglu û hevalên wî anîn parlementoyê. Ma ev bi xwe vatiniyek qontrgerîyayî nebû, çi bû?

Tu kesî bi qasî me Kurdan ji vê dewletê û ji çeteyên wê nekişandiye. Em baş dizanin ku ev dewlet, ev çete, çawa dixebitin û bi çı cûreyî qatîl, xwînmij û mêrkuj in. Bûyerea Sursurlûkê, hedîseyek biçûk nîne; ji bo derkirkirina qirêj, pisîtî û hovîtiya vê dewletê serê kûnêrê ye. Gava ku kûnêr biteteqe û baş der bibe, hingê wê pîsîtî û gemar baştir bê dîtin.

Ji ber vê yekê em Kurd, mayê ku ji destê me bê, divê em bi pey vî karî bikevin; li gor hêz û karîna xwe, li derve, li hundir, li çaraliyên dinyayê dev ji vî karî û dest ji pêsîra çeteyan bernedin.

Çimkî hemûyên ku destê wan di xwîna me de ne, her roj xwîna me dirêjin, nanê me, axa me, ava me, welatê me li me herimandine; gundên me dişewitînin, mala me xerab dikin, me dikujin û bi hevdu didin kuştin; yanî bi kurtî cumle qatîl û garana hovan, keriyê guran tev di pişt vî karî de ne. Ev hovîtî ji xwe re kirine sênc û çeper.

Ji bo hevalekî min ê Alman, navê vê jinika cirnexweş bilêvkirin gellek dijwar bû. Hevalê min Stefhen, gava ku qala vê jinika cirnexweş û dilqelêq dihat kirin, tu car nikaribû bigota Çiller, bi Ingilîziyek bitir Killer digot('Killer' bi Ingilîzî bi mana kes û tiştê ku dikuje ye; ango qatîl e). Cara pêşî gava ku min navê vê zebaniyê bi vî awayî ji Stefhen bihîst; ez çima veşêrim, pirr li xweşa min çûbû û ez têr keniyabûm. Sirf ji bo bihîstina vê peyvê be, carna min Stefhen li ser pirsa Kurdistanê dida peyivandin. Her cara ku Stefhen Killer digot, wekî ku tola gelê min ê belngaz ji qatîl û mêrkujan sitandibe, dilê min hênik dibû.

Wê rojê di televizyonên Tirkan de, gava ku min peyvên vê zebaniya cehnemê bihîstin, tafilê hevalê min Stefhen û herweha gotina wî ya "killer" hat bîra min. 'Killer' dipeyivî û agir ji dev dibariya, heta niha, belkî tu kesî bi vî awayî û bi vî cûreyî qatîl û mêrkuj neparastibû. 'Killer' ji nava xwe têr, bê tirs û bê minet dipeyivî. Xuya ye ji wê garana hovan a ku pişta xwe dabûyê û di nav wan de bû, pirr ewle bû. Her gotinek wê navnîşana qatîlên bi hezaran mirovên Kurd bûn.

Huqûq, qanûn, edalet, şerm, edeb, ehleq, ûjdan... haya Killerê, haya vê pîrebokê qet ji vana tunebû. Tiştên weha bi hafa wê û bi taxa wê neketibûn. Killerê weha digot: "Ez Abdullah Çatli nas nakim. Lê belê min lê kola. Tu cezayek wî yê ku li Tirkiyê qethî bûye tune. Ez pê nizanim ku sûcdar e an ne sûcdar e; lê belê di riya vî miletî û welatî dê, di riya vê dewletê de yê ku gule avêtiye û yê ku gule xwariye jî hergav lı ba me bi hurmet tê bibîranîn, ew bi şeref in:"

Killerê bi vî awayî şeref li kîlleran, ango li qatîlan û mirovxwaran belav dikir. Mêrkuj û mirovxwarê ku qala wî dikir, destê wî di xwîna bi sedan mirovî de hebû; lê wek ku Killerê jî bi devê xwe beyan kir, niha êdî hemû kes, dinya alem dizane destê Killerê di destê van mêrkujan de ye û ew bi xwe jî heya gewriyê di xwîna bi hezaran mirovî de ye. Ango Kîller xwnî yî, genî ye, kuştox e, qatîl e, murdar e, xwînxwer e.

Ev qatîl û mêrkujên ku Kîller diparêze tenê li Tirkiyê nexebitîne; destên wan, milên wan gihîştiye heta Amerîka, li Yunanîstanê daristan şewitandine û li Qibrisê mirov kuştine, li Fransayê derketine nêçîra Ermeniyan, li Suriyê bombe teqandine, li Azerbeycanê xwestine darbe bikin...

Ev qatîl û mêrkujên ku Kîller diparêze tenê li Tirkiyê nexebitîne; destên wan, milên wan gihîştiye heta Amerîka, li Yunanîstanê daristan şewitandine û li Qibrisê mirov kuştine, li Fransayê derketine nêçîra Ermeniyan, li Suriyê bombe teqandine, li Azerbeycanê xwestine darbe bikin... Xwedê dizane li kuderê çi kirine! Sûcên wan ên li Tirkiyê li aliyekî, li gor huqûqa navnetewî tu peymanên ku pêpas nekiribin nehêştine.

Ji gef û beyanên Killerê tiştek bi aşkerayî xuya dike: Ev çete hê jî li ser kar e û bi bêminetî wê cînayetên xwe berdewam bike. Heta ku şerê li dijî gelê Kurd berdewam be, wê çete û çetetî jî hebe. Mertala çeteyan şerê li Kurdistanê ye. Ew hergav dikarin xwe di pişt vî mertalî de veşêrin. Ancax çete û şer jî ketine tevî hev; heta qedera wan bûye yek. Têkçûn û belavbûna yekê, bibê nebê wê bi xwe re têkçûn û şikestina ya din jî bîne.

Ji mehekî zêdetir e ku dinya van çeteyan dipeyive, kar û kirinên wan ên qirêjî dibîhîze, lê dîsa çete li cihê xwe ne û qet xwe tev nadin. Xwedê dizane niha li ser lîsteya kesên ku wê di pêş bikujin dixebitin.

Mesût Yilmaz ji belgeyan qal dike. Xwedênegiravî gava ku camêr van belgeyan diyar bike, hingê wê dewlet xesarê bibîne! Tu bala xwe bide vê qeşmeriyê ku hê jî dixwazin seraktorê kar dewletê li derveyî vê hovîtiyê bihêlin. Cumle qatîl dibêjin ku me bi hezaran operasyon li ser navê dewletê kirine, hê jî yên ku xwedênegiravî li pey kar in, dewletê li derve dihêlin.

Na, pozê Mesût Yilmaz bişikê jî, xîret lê naxe û pozê wî naşewite. Çimkî ew bi xwe jî dı nav vî karî de ye. Çawa ku do Killerê Turkeş û hevalên wî anîn parlementoyê, di vê hilbijartinê de jî M. Yilmaz, Muhsin Yazicioglu û hevalên wî anîn parlementoyê. Ma ev bi xwe vatiniyek qontrgerîyayî nebû, çi bû?

Kurdino! Dîsa kar û bar li ser pişta we ye; vê girêkê ancax hûn dikarin vekin. Di ber xwe bidin, jiyanê di berxwedanê de bibînin.

Çimkî ev dewlet mêrkuj e,
Çimkî ev dewlet qatîl e,
Çimkî ev edwlet Kîller e.

Rojnamê bixwîne, bide xwendin û jê re aboneyan bibîne!

ANMA

Kamışlı'nın Cırniki mahallesinde sömürgeci aşist güçler tarafından katledilen 15 Kürt devrimcisinin anısını mücadelemizde yaşatacağız.

Serhat Nûroj okurları adına

Hakan Yılmaz

MGK: *Eyvah! Kürtler doğuruyor!*

2025 yılında Kürt nüfusun yüzde 50'ye ulaşacağını söyleyen ve bunu "büyük bir tehdit" olarak niteleyen MGK raporu adeta "Kürtleri kısırlaştırın!" talimatı veriyor

MGK Kürtlerin oğium oranını 'tehlike' ilan etti. Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği'nin 'Bakanlıklararası Takip ve Yönlendirme Kurulu'na iletmek üzere hazırladığı gizli raporunda Kürt nüfus artışı "bir tehdit" olarak nitelendirilirken, HADEP üzerinde de "gizli ve açık baskı uygulanması" istendi.

Milliyet gazetesinin geçtiğimiz Çarşamba günkü sayısında manşetten verilen ve tekzip edilmeyen habere göre MGK raporu, "Sorunlar ve Çözüm Önerileri" başlıkları altında iki bölümden oluşuyor.

"Terörle mücadelenin güvenlik boyutunun etkili bir şekilde yerine getirildiğinin" ifade edildiği raporda, "ekonomik, sosyal ve siyasal boyutta önemli aksaklıklar yaşandığı" söyleniyor ve bunlara "çareler" sıralanıyor. Son günlerin önemli tartışma konularına da yer veren rapor, istihbarat birimleri arasında koordine, özel timin ıslahı gibi konuların yanı sıra, asıl olarak Kürtler'e ilişkin bölümleriyle dikkatleri çekiyor.

MGK'nın korkusu: 2025 Kürtler'in yılı!

Raporun "nüfus yapısıyla ilgili değerlendirmeler" bölümünde şu ifadelerin yer aldığı bildirildi:

"Bölgedeki doğurganlık oranının yüksekliği ve hızlı nüfus artışı diğer bölgelere nazaran yüksek. Bu artış Kürt milliyetçiliğinin içte ve dışta canlı tutulmasıyla; nüfus dengelerinin değişmesi durumunda uzun vadede bir tehdit olarak ortaya çıkabilir. Araştırmalara göre Kürt nüfus oranı 2010'da toplam nüfusun yüzde 40'ına, 2025'te yüzde 50'nin üzerine çıkma eğiliminde.

Bu oranla birlikte Kürt milliyetçiliğinin de ön plana çıkması ve bunun da milletvekili sayısına oranlanması ileride vahim sonuçlara yol açabilir. Bölgede nüfus planlaması seferberliği elzemdir. Az çocuğa prim ve çok çocuğa vergi gibi radikal önlemler gereklidir."

Kürtlerin doğumundan korkan MGK, bunun 'daha fazla sayıda Kürt milletvekili' anlamına da geleceğini belirterek, 'önlenmesi tavsiyesi'nde bulunmuş oluyor.

Bilindiği gibi, ordu ile arasına her zaman çok iyi olagelmiş Koç grubu da 'nüfus planlaması' için önemli sermaye yatırımında bulunuyor. Milliyet gazetesinin sözü edilen haberindeki bilgiler, bu çabaların odağında anti-Kürt tutumun bulunduğunu ortaya koyuyor.

"HADEP'i pasifize edin!"

MGK raporunun önemli bir başka bölümü de HADEP'e ilişkin olanı. Bu bölüm, 'demokrasicilik' oyununun içyüzünü sergilemesi bakımından da oldukça öğretici.

Raporda konuyla ilgili olarak şu satırlar yer alıyor: "Sistemin HADEP'e yasal alanda örgüte militan temini, yurtiçinde HADEP vasıtasıyla olmaktadır. HADEP'in son seçimlerdeki oy potansiyeli dikkat çekicidir. Bu legal görünümlü parti adeta PKK'nin asker bulma teşkilatı gibi çalışmaktadır. Bu partinin özellikle Diyarbakır'daki faaliyeti bölgede icra edilen operasyonlarda yaralı olarak ele geçen teröristlerin ifadelerinden anlaşılmıştır... Bu nedenle HADEP faaliyetlerinin pasifize edilmesi, devlet tarafından takip ve kontrolü, yurtdışı bağlarının kesilmesi, HADEP üzerinde sivil toplum, devlet ve üniversiteler vasıtasıyla ve medya aracılığıyla açık örtülü ve devamlı baskının her türlü yolla kurulması gerekmektedir."

(HABER MERKEZİ)

Türk işkencesi dillere destan

HABER MERKEZİ- Dünya hekimleri de Türk yönetiminin işkence politikasına isyan etti. Merkezi ABD'nde bulunan İnsan Hakları İçin Hekimler Örgütü'nün (Physicians for Human Rights-PHR) hazırladığı raporda Türkiye'de işkencenin istemli olarak yürütüldüğü ve bu insanlık suçuna hekimlerin de ortak edilmek istendiği belirtildi.

Sağlık çalışanları, bilimadamları ve konuyla ilgili gönüllülerden oluşan ve insan hakları ihlallerinin sağlık açısından doğurduğu sonuçlarla ilgilenen PHR örgütünün raporunu, Batı Bölgesi yöneticisi Dr.Vincent Lacopino, PHR'nin Chicago merkezli Uluslararası Adli Tıp Programı'nın yöneticisi Dr.Robert Kirschner'dan oluşan heyet hazırladı. İstanbul, Ankara, İzmir ve Diyarbakır'da, işkence kurbanları, gözaltındakileri muayene eden doktorlar ve insan hakları avukatlarıyla yapılan görüşmeler ve gözaltındakiler ile görüşülerek hazırlanan "Türkiye'de İşkence ve Gönülsüz Suç Ortakları" adlı 200 sayfalık rapor Erbakan'a gönderildi. Türkiye'de işkencenin organize ve sistemli biçimde uygulandığı vurgulanan raporda Erbakan'a, "Hükümetinizin, Türkiye'de işkencenin varlığını kabul etmek ve işkenceyi tümüyle ortadan kaldırmak için eşsiz bir fırsatlakarşı karşıya olduğuna inanıyoruz" denildi.

Doktorlar: Gönülsüz suç ortakları

Raporda, işkenceye maruz kalanları muayene eden doktorların da "işkenceciler tarafından, işkenceyi raporuna yazmaması için baskı altında tutulduğu" bildirilirken, işkencecilerin doktor muayenesi sırasında muayenehanede bulunduğu, doktorların işkence kanıtlarını gizlemeye zorlandığı, "yasadışı örgüt üyelerine sağlık hizmeti verdikleri" iddiasıyla; tıp ahlakının temel ilkelerine sadık kaldıkları için sürekli baskı altında tutuldukları vurgulandı. Gözaltındakileri muayene eden 60 doktor arasında yapılan ankete de yer verilen raporda, doktorların yüzde 96'sının Türkiye'de işkencenin var olduğuna, yüzde 60'ının "gözaltına alınan aşağı yukarı herkesin işkence gördüğüne" inandıklarını söyledikleri de ifade edildi.

DİYARBAKIR'DA BİR AY İÇİNDE 9 KAYIP

Çete Diyarbakır'da cirit atıyor

İHD Diyarbakır Şube Başkanı Mahmut Şakar, Diyarbakır'da son bir ay içinde 9 kişinin 'kaybettirildiğini' açıkladı.

DİYARBAKIR- İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şube Başkanı Mahmut Şakar, Diyarbakır'da son bir ay içinde gözaltına alınıp kendilerinden haber alınamayan 9 kişinin akibetiyle ilgili bir basın açıklaması yaptı. Açıklamada kamuoyunu bu kişilerin akıbetini izlemeye çağıran Şakar, Türkiye'de işlenen siyasi cinayetlerin sorumlularından bir kısmının Susurluk'taki trafik kazasıyla ortaya çıktığını aktardı.

Kamuoyunun duyarlı olmaması halinde çetelerin can almaya devam edeceğini bildiren Şakar, "Devletin bazı kurumlarının ve devleti temsil eden kişilerin de aralarında bulunduğu 'çete'lerin faaliyetlerinin aslında daha derin olduğu ve bunun zamanla ortaya çıkacağı tahmin ediliyor" değerlendirmesinde bulundu.

Devlet içinde kümelenen çetelere sahip çıkan bazı kesimlerin, "çete" faaliyetlerinin ülke yararına olduklarını ileri sürerek sahiplendiklerini kaydeden Şakar, "Bu tartışmaların en can alıcı noktası, bu çetelerin üretildiği savaş ortamını ve son beş yılda coğrafyamızda işlenen cinayetlerle ilişkilendirmeme doğrultusunda gösterilen gayretlerdir. Bu nedenle yaşanan sürece oldukça dar bir açıdan bakılmaktadır" dedi.

Çetelere karşı mücadele etmenin barışı savunmakla mümkün olduğunu aktaran Şakar, "cinayetlerin üzerine tek tek gidip, faillerini yargılamadan ve Kürt sorununda barış politikalarını hayata geçirmeden, çetelerin ürediği ortam devam edecektir" diye konuştu.

Dokuz kayıp

İHD Diyarbakır Şube başkanı Mahmut Şakar, çete tartışmalarının yaşandığı süreçte gözaltına alınıp kendilerinden haber alınmayan 9 kişi hakkında da şu bilgileri verdi:

✓ Hıdır Öztürk (18): PKK üyesi olduğu gerekçesiyle gözaltına alınıp tutuklandıktan sonra zorla itirafçılar koğuşuna konuldu. Annesi, 31.10.1996 tarihinde görüşüne gittiğinde, oğlunun 38. koğuşta olduğu, ancak hastaneye götürülürken kaçtığı bildirildi: Kayıp.

✓ Şirin Bayram (17) ve Ramazan Tekin (65): 1.11.1996 günü, Diyarbakır İli Kulp ilçesine bağlı Demirli köyünde, Kulp Jandarma Komutanlığı'nın bilgisi dahilinde korucular tarafından gözaltına alındıkları bildiriliyor: Kayıp.

✓ Hakkı Kaya (47): 18. 11. 1996 günü Diyarbakır il merkezinde Orman İşletme Müdürlüğü'nde iki arkadaşıyla birlikte zorla EKN 22 plakalı Renault steyşın bir arabayla gözaltına alındı. Arkadaşları yüz metre ilerde serbest bırakılırken, görgü tanıkları Kaya'yı götüren aracın Emniyet Müdürlüğü'ne girdiğini iddia bildiriyor: Kayıp.

✓ Ramazan Yazıcı (36): 22.11.1996 günü Diyarbakır il merkezinde Melikahmet semtinde sivil polisler tarafından 21 DZ 490 plakalı kırmızı Şahin marka bir otomobille gözaltına alındı: Kayıp

✓ Selahattin Gömürcü (45): 25.11.1996 günü Diyarbakır il merkezinde üzerinde bulunan 300 milyon lirayla birlikte gözaltına alındığı bildiriliyor: Kayıp.

✓ Tevfik Kusun (36): 29.11.1996 günü Diyarbakır il merkezinde Beşyüzevler semtinde dört sivil polis tarafından 72 AN 938 plakalı beyaz Toros marka araçla gözaltına alındı. Çevre sakinlerinin aracı Emniyet Müdürlüğü'ne kadar izledikleri ifade ediliyor: Kayıp.

✓ Mahmut (46) ve Fahriye Mordeniz (40): Mahmut Mordeniz 28 Kasım 1996 günü Diyarbakır ili Urfakapı semtinde beş sivil polis tarafından gözaltına alındı. Bir süre sonra evine yapılan baskında eşi Fahriye Mordeniz de gözaltına alındı: kayıp...

BUCAK VOYVODALIĞI

Bir kaybettirmenin öyküsü

Hasan GEZİCİ

Geçen haftaki NûRoj'un 5. sayfasında "İhbar Ediyorum" başlığı altında yayınlanmıştı Hüseyin Taşkaya ve Ahmet Kalper'in devlet çetesinin Siverek-Urfa birimi tarafından kaçırılıp kaybettirilmelerinin öyküsü. Demokrasi de kısaca irdelemişti konuyu. Buna rağmen konunun irdelenmesi gerekiyor. Amaç, bir kaybettirmenin öyküsünü yinelemek değil. Sorulması gereken sorulara yanıt aramaktır. Üzerinde binlerce oyun oynanan Kürt halkının "temsilcisi" sıfatıyla ortaya çıkan kamarillaların gerçek yüzlerini göstermektir.

Hüseyin Taşkaya, 12 eylül'de, katledilmesinde doğrudan payı olduğuna inanılan Kırvar aşiretinin ileri gelenlerinden - şimdi aşiret reisi ve RP milletvekili- Ahmet Kırvar'la birlikte tutuklanır. Tutuklanma gerekçeleri PKK'li oldukları savıdır. Hüseyin Ahmet Kırvar'dan önce tahliye olur. Tahliye olduktan sonra bir Kürt yurtseveri olarak politik faaliyetlerini önce HEP kurucusu, ardından da DEP üyesi olarak sürdürür. Kişiliğiyle halk içinde olumlu ve saygın bir yer edinir. Onun bu konumu bazı odakları rahatsız eder.

Bu odaklardan biri; Siverek'in "kazıklı voyvoda"larından Bucaklardır. Yani devlet çetesinin Siverek ayağı. Temli eskilere dayanan Bucak - Kırvar çatışması, bu rahatsızlığı besleyen kaynaktır. Hüseyin'in yurtseverliği rahatsızlığa kan taşıyan kanal olur. Diğer odak Hüseyin'in aşiretdaşı Ahmet Kırvar -daha doğrusu Kırvar aşiret önderliği- dır. Kırvar'ın kaygısı, Hüseyin'in aşiret liderliğine oynamasına dayandırılıyor. Bu iddia gerçeklik payı taşısa da esası çok daha farklı. Sorunun temeli "yukarı"lara yapılan pazarlıklara dayanıyor.

Pazarlık, devletin doğrudan katılımcısı olduğu toplantılarda gerçekleşir. Devlet 12 eylül öncesinden devralınan ve kendi egemenliği açısından "denetim dışı alan ve güç" tehlikesi yaratmaya aday aşiretlerarası çatışmaları kendi çıkarları doğrultusunda kullanmak için, il adımını (Ekim '93'te) atar. Gösterilmye çelışılan ve medyanın da üzerinde durduğu nokta, aşiretlerarası kan davasına son vermek, Bucaklarla Kırvarları "barıştırmak"tır. Oysa gerçek çok daha farklıdır.

Bu "barış" toplantısında bazı kararlar alınır. Örneğin aşiretlerin PKK'ye karşı silahlandırılması kararların en önemlilerindendir. Bucaklar bu öneriye sıcak bakar ve koruculuğu kabul ederler. Kırvarlar ise; -ki temsilcisi Ahmet Kırvar'dır- yaklaşık olarak "silah almam ama PKK'ye de yardım etmem" açıklamayla, koruculuğu reddeder. Eder de, devlete yardımcı olacağının işaretlerin vermekten de geri kalmaz. İkinci bir karar, toplantıya katılmayanların "devlet yanlısı olmadığı" belirlemesidir. (Hüseyin işi gereği İstanbul'da olduğundan "devletin üst düzey sorumları"nın önderliğindeki toplantıya katılamaz. Bu durum onun "devlet yanlısı olma"dığını göstermeye yeter de artar.) Bununla bağlantılı olarak üçüncü karar; "devlet yanlısı olmayan" lardan biri- resmi ya da gayri resmi olarak- tutuklandığında bağlı bulunduğu aşiretin liderine haber verilecek, akibetinin ne olacağı konusunda onayı alınacaktır.

Bu toplantıdan sonra Kırvar aşireti de kendi içinde -Miyalan köyünde- bir toplantı düzenler. Büyük olasılıkla devletle ilişkilerin tartışıldığı bu toplantıda, Hüseyin gibi, "devlet yanlısı olmayan" aşiret üyelerinin durumu da ele alınır. Öyle olması gerekir çünkü toplantıdan sonra Hüseyin Taşkaya'nın adı ağızlarda dolaşmaya başlar.

Sözkonusu toplantıdan sonra, Hüseyin'i gören Miyalan köylülerinden biri; "Husê Hopê'nin adı devletin ağzındaymış, dikkatli olursan iyi olur" diyerek Hüseyin'i uyarır.

Bir süre sonra Ahmet Kırvar rastlar Hüseyin'e. Büyük olasılıkla, Hüseyin, Kırvar'a, duyduklarını anlatmış olacak ki, Ahmet Kırvar; "geçen gün bir liste gördüm, senin ismin yoktu" diyerek rahatlatmaya çalışır Hüseyin'i.

Ahmet Kırvar'la konuşmasının üzerinden çok kısa bir süre geçtikten sonra, Hüseyin ve Ahmet Kalper asker ve Bucaklı korucular tarafından alınırlar. Tarih 6 aralık 1993'tür. Askerler ve Bucaklı korucuların, Hüseyin'i aldıklarında, bağların bulunduğu semte doğru götürdükleri ve işkence ettikleri, Hüseyin'in kafasından kanların aktığını ifade eden tanıklar da var. Hatta , Bucaklı korucuların Hüseyin'i öldürme eylemine, üstteğmen Ahmet Şenyiğit'in, "buna bir şey yapamazsınız. Ben bunu yetkili mercilere teslim edeceğim" dediği de aynı tanıkların söylentileri arasında yer alıyor.

Kaçırılmasının ardından, Siverek Merkez Karakol Komutanlığı'na başvurur Hüseyin'in ailesi. Yanıt; "Bizim haberimiz yok, siz Bucaklara sorun" biçminde açık ve nettir. Aile de öyle yapar ve Bucaklara başvurur. "Evet Hüseyin ve Ahmet'i devletle birlikte aldık. Ancak onlar bizde değil, devlettedir" yanıtıyla karşılaşırlar. Aile yeniden devlete başvurur; "hayır bizde yok" yanıtını alırlar. (Oysa Hüseyin onların-devlet ya da Bucakların- elindedir.)

Aldıkları olumsuz yanıtlar, Taşkaya ailesinin umudunu tüketmez. Dahası umutlarını yitirmek istememektedirler. Çözüm bulabilecekleri inancıyla her kapıyı çalarlar. Bunlardan biri de Kırvar aşiretinin lideri Ahmet Kırvar'dır. Hüseyin'in kardeşi Ramazan, Ahmet Kırvar'ın evine giderek durumu anlatır ve yardım ister. Konuşma esnasında, Kırvar'a, Siverek emniyetinden bir telefon gelir. Telefondaki ses, "Hüseyin'i aldıklarını ancak kardeşi Ramazan'ın kaçtığını" bildirir. Telefon konuşması bittikten sonra, Ahmet Kırvar Ramazan'a; "Ramazan kim, sizde Ramazan diye biri var mı?" sorusunu yöneltir. Ramazan durumu kavramıştır. Abisinin alınması "devlet yanlısı olmayanlar"a yönelik bir operasyondur ve Ahmet Kırvar'ın da bunda payı vardır. Bozuntuya vermeden, "Ramazan benim babamdır. Öleli çok oluyor. Yanlış isim vermişler" biçiminde yanıtlar Ahmet Kırvar'ı. Kısa bir sohbetten sonra oradan hemen ayrılır. (Meraklısına not: Ahmet Kırvar Ramazan'ı resmi adıyla değil, göbek adıyla tanımaktadır. Ramazan'a Ramazan'ı sormasının nedeni de budur.)

buna rağmen aile, 2. aşiret toplantısı için Bucakları ziyarete giden Ahmet Kırvar'a, Hüseyin'in akibetinin sorulmasını ister. Toplantı sonrası aile Ahmet Kırvar'a giderek Bucaklar'dan Hüseyin'in durumuyla ilgili bilgi alıp almadığını sorar. Ahmet Kırvar, sormadığını, kendilerinden -Bucaklar'dan- bilgi vermesini beklediğini belirtir. Neden sorusuyla karşılaşınca; birinci toplantıdaki anlaşmaya dayanarak yanıt vermeyi yeğlemiş olacak ki, "sormadan onlar bana söylemeliydi; sorup da onların karşısında kendimi küçük mü düşürmeliydim" der.

Bu kapının da yüzlerine kapanması üzerine, aile, daha önce yaptığı resmi başvurulara yenilerini ekler. Siverek Kaymakamlığı ve Emniyet Müdürlüğü'ne, Urfa Valili'ği ve Emniyet Müdürlüğü'ne, OHAL Valiliği'ne, İç İşleri Bakanlığı, TBMM vb. yerlere yeniden yeniden başvurur. Ancak bugüne dek hiç birine yanıt alabilmiş değil.

Öykünün devamı var. Devamını, Ahmet Kırvar'a soracağımız soruların yanıtlarından sonraya bırakıyorum. Elbette sorularımıza yanıt verecek yürekliliğe sahipse...

Yanıt bekleyen sorular

Ahmet Kırvar'ın yanıtlaması gereken çok soru var:

1- Devlet ve Bucaklarla alınacak kişiler hakkında bilgili olma konusunda bir anlaşmanız var mı?

2- Eğer böyle bir anlaşma varsa, aşiretinizin bir üyesi olan Hüseyin Taşkaya'nın katledilmesine hangi çıkar karşılığında onay verdiniz? Milletvekilliğiniz bu anlaşmanın ürünü mü?

3- Devletin katledilecek Kürt yurtseverlerinin listesini hazırlamasındaki payınız nedir?

4- Payınız yoksa, listeden haberinizin olmasını nasıl açıklayacaksınız?

Yıllardır umutla, heyecanla beklenen yeni bir adım daha. Evet, uzun süredir tartışılan legal Kürt partisi için önemli bir "start" verildi. Bir dosttan aldığım bilgilere göre, 14-15 Aralık 1996 günlerinde İstanbul'da MEDKOM'da bir araya gelen bir grup Kürdistanlı sosyalist, devrimci ve yurtsever, legal bir Kürt partisinin kurulmasına ilişkin olarak belli bir süredir devam eden bazı çaba ve girişimleri değerlendirerek bu alanda süren tartışmalara yeni bir boyut kazandırmayı kararlaştırmış. Görüş, öneri ve eleştirilerin daha somut konularda yoğunlaşacağı; çok aksi gelişmeler olmazsa işin çok geçmeden ete-kemiğe büründürülmeye çalışılacağı, toplantıdan yansıyanlar arasında.

Kürt partisi konusunda duyarlı bir grup insanla birlikte, Türkiye'de ortam ve kapsamın çok uygun olduğu ilgili birçok platformda mücadelesini verdiğimiz, "Türkiyelilik", kimliği ile ortaya çıkma anlayışlarının ağır bastığı toplantılarda defalarca dillendirdiğimiz legal bir Kürt partisi için atılan bu adım, ceberrut devletin zulmü nedeniyle mültecilik diyarında yaşamak durumunda olanlardan biri olarak beni oldukça heyecanlandırdı, sevince boğdu. Çünkü çeşitli çevrelerde hep ilgiyle karşılanan bu adımın, koşulların daha olgunlaştığı bir ortamda bile -konuya ilişkin çok konuşup pratikte hiçbir şey yapmayanları bir yana bırakıyorum- değişik nedenlerle bir türlü atılamamasının kendisiyle getirdiği acı ve burukluğu yaşayanlar hiç de az değil. Bu nedenle de atılan adımın büyük bir önemi var. Bundan sonra Kürt partisi tartışması artık daha güncel, çünkü somut adımlar var ortada artık. Evet, konuya ilişkin tartışma devam edecek, ama daha başka boyutlarıyla. "Kürt partisi günümüz koşullarında gerekli mi değil mi" tartışması da bir yönüyle artık geride kalıyor.

Kürt Partisi yeni bir soluk

Osman AYTAR

Öte yandan ortaya muhtemelen yeni girişimler çıkacak ve bu alanda da çok renklilik gündeme gelebilecek. Bu yönüyle İstanbul'da gerçekleşen toplantı ve bunun kendisiyle getirebileceği bazı sonuçlar, Kürt partisini hiç bir zaman gündemlerine almamış kimi çevre ve kişileri de harekete geçirebilecek. Çünkü başka alanlarda yaşanan tecrübeler bunu gösteriyor. Konu gereksiz bir zıtlaşma veya rekabete dönüştürülmedikçe, ortaya yenilerinin çıkması bir sürü yararı da kendisiyle birlikte getirebilir.

Hangi alanlarda olursa olsun, eğer sağduyuyla işe başlanmışsa belli dönemlerin "ilkler"i umut vericidir, geleceği bağrında taşıyabilirler. Ve Türkiye gibi bir yerde bunlar genellikle baskı ve zulme maruz kalırlar. Çünkü bir girişimi, hele Kürt sorunuyla doğrudan ilgili ise, onu laftan çıkarıp somut bir gerçeklik haline getirmek hiç de kolay değil. Bazen bedeller ağır olur. Bunun böyle olduğunu, Kürtler açısından adeta bir mayın tarlası olan legal alanda yaşananlar göstermektedir. Ama yaşananlar "kader" değil, boyun eğmemek gerek.

Kürt partisinin neden gerektiği, hangi boşluğu doldurmaya aday olduğu, aynı zamanda onun önündeki görev ve sorumlulukların da çerçevesidir. Geniş dönemlerde çok şey söylendi, ama bir iki noktayı tekrar vurgulamakta yarar var. Gözlerden hiç bir zaman uzak tutulmaması gereken noktalardan biri de, her alanda gerçek misyonlarına uygun bir biçimde ulusal kurumlar yaratmanın, Kürtlerin de en doğal hakkı olduğudur. Legal partiler de böylesi kurumlardandırlar ve zamanlamaları belli bazı koşullara göre değişse de böylesi kurumlar gereklidir. İkincisi, Kürt sorununa ilişkin çözümlerin özgürce tartışıldığı, Kürt ulusal demokratik güçlerin hiç bir kısıtlama olmaksızın temsil edildikleri özgür ve demokratik bir ortam için legal alanda da Kürt partisi veya partileri gereklidir.

Yasal engellerin ardına sığınarak Kürt partisine karşı çıkma da tutarlı bir gerekçe değil. Daha sonra isim değişikliği yapan Kürt Hak ve Özgürlükler Vakfı pratiği hatırlardadır. Yasal engellerin nasıl da aşıldığı ve "Kürt" kelimesinin nasıl kabul ettirildiği biliniyor. O zaman geriye tercih edilen anlayış kalıyor. Belirtmek gerekir ki yanlış hesaplara dayalı kimi anlayışlar, geçmiş yıllarda ele geçirilen daha geniş katılımlı olanakların Kürt partisi için kullanılmasını engellediler. Devlet ne yaptı? "Türkiyelilik" kimliği baz alınarak kurulan partilerin devlet açısından pratikte pek bir "farklılık" yaratmadığı çok geçmeden görüldü. Program ve politikalarıyla, Kürt partisi olmadıklarını, Kürt sorununa ağırlık vermelerine rağmen, Türk ve Kürtlerin ortak partileri olduklarını defalarca açıklamış partilerin bile, nasıl da "Kürt partileri" olarak suçlanıp yargılandıkları bilinmektedir. O halde birilerini "ürkütmeme" veya çeşitli gerekçelerle başka bir kimliğe sığınmanın anlamı ne?

Bütün bu ve benzeri nedenlerledir ki Kürt partisi kimliğiyle ortaya çıkmanın çok anlamlı olduğuna inanıyorum. Peki kurulacak legal Kürt partisi kimin partisi olmalı? Kürt partisi, kirli savaşın sona erdirilmesi, Kürt ulusal kimliğinin tanınması ve bunun gereklerinin yapılması, düşünce ve örgütlenme yasağının önündeki tüm engellerin kaldırılması gibi bir yığın güncel talep için verilecek mücadelenin yanında, Kürt sorununda demokratik ve kalıcı bir çözümü savunan ve bunun için de öncelikle Kürt halkının gerçek iradesinin ortaya çıkacağı özgür ve eşit bir ortam için mücadele eden herkesin partisi olmalıdır.

Belli bir dönemin "ilk"i olma büyük bir hassasiyeti de gerektirir. Küçük olsun benim olsun mantığı dışlanarak birarayа gelebilecek en geniş kesimleri kucaklama hedeflenmeli. Fakat şu yanılgıya da düşmemek gerekir. Herkesin bir araya gelmesi zorunlu değil. Ayrıca herkesi "tek parti"ye sığdırmaya çalışma da doğru değil. Öne konulacak amaçlar için mücadeleyi zaafa uğratmadan çok sesliliği kendi içinde gerçekten yaşatabilecek olanların bir araya gelmeleri bence yeterlidir. Bu alanda da çok renkliliğin gerektiği unutulmamalıdır. Bu durumda da savunulması gereken, değişik partiler arası güç ve eylem birlikleridir, işbirlikleridir.

Fakat bu anlayış kurulacak Kürt partisinin, şu veya bu parti veya gücün alternatifi veya izdüşümü olması anlamına gelmemeli. Bu işte olanların ve katılabileceklerin bileşimi nasıl olursa olsun kurulacak parti, kendi tüzel kişiliğine sahip olmalı ve bunu ikircimsiz savunmalıdır. Yaşanan pratiklerden ders çıkarmak gerekir.

Kürt partisi, Kürt sorununun bölgesel boyutunun bilinciyle hareket edebilmeli. Çeşitli nedenlerle ülkesinin dışında yaşayan Kürtlerin sorunlarına kendi konumuna uygun bir biçimde yaklaşabilmeli, görev ve sorumluluklarını yerine getirmeye çalışmalıdır.

Kürt partisi, Türkiye'deki demokratikleşme çabalarına omuz vermeyi vazgeçilmez bir görev olarak benimsemeli. Sosyalistinden, dindarına kadar Kürt sorununda demokratik ve kalıcı çözüm ve Türkiye'de demokratikleşme yanlısı güçlerle ihtiyaç duyulan güç ve eylem birlikleri dahil ikili veya çok taraflı ilişkiler kurabilmelidir.

Kürtlerle uluslararası bir dayanışmanın sağlanması için de çalışacak bir Kürt partisi, dünyada saldırganlığa, yayılmacılığa, gericiliğe, ırksal ve cinsel ayrımcılığa, insan yaşamını tehdit eden çevre kirliliğine, halkların özgür iradesini hiçe sayan her türden baskı ve zulme karşı verilen mücadelelere karşı seyirci kalamaz ve karşılıklı çıkarlar ve evrensel bazı insani değerler temelinde onlarla sıkı işbirliği ve dayanışma politikası gütmelidir.

Çok şey söylenebilir, ancak şimdilik böyle bir yazıya sığdırabildiklerim bunlar. Kürt partisi için "start" toplantısına onayak olanları da bu vesileyle kutlar, yeni adımlar dileğiyle elinize bin sağlık diliyorum. Binlerce kilometre uzakta da olsam, gönlüm sizinle...

Ermeni Çocuk Kampı'na el konuldu

Derya DENİZ

1960'ların İstanbul'u. Gedikpaşa'yokuşunun hemen üzerindeki Gedikpaşa Ermeni Protestan Kilisesi'nin alt katı yetimhane olarak kullanılırdı o dönemde. Önceleri 4-5 çocuk vardı. Çoğu Anadolu'da bulunan Ermeni asıllı çocuklardı ve genellikle kimsesizlerdi.

Bu sayı her geçen yıl birkaç kat arttı. 1962'lerde 50-60'lara ulaştı. Kilisenin altındaki odalarda çocuklara ranzalar, odalar kurulmuştu. Ermeni çocuklar, okul olarak kilise vakfına bağlı Tevfik Kut İlkokulu'nun karşısında bulunan Gedikpaşa İncirli Protestan İlkokulu'na gidiyorlardı. Şimdi o ilkokul yıkıldı; yerine otopark yapıldı. Tevfik Kut İlkokulu hala aynı yerde. O dönemde 10 yaşında olan şimdi yaşı 40'lara dayanmış bir Ermeni şöyle anlatıyor öyküsünü:

"Okulda eğitim görürken geceleri de döner, derslerimize yetimhanede devam eder ve orada yatardık. Bu, kışın böyle giderdi. Fakat yazın bir sorunumuz vardı: Evine, köyüne, ailesinin yanına gidenler giderdi de; hiç kimsesi olmayanlar orada kalırdı. Ne okul vardı, ne de başka birşey; bütün yaz öyle geçerdi. İstanbul da sıcaktı. Kavurucu güneşin altında, o betonun üzerinde oynaşır, koşar dururduk. Büyüklerimiz düşünmüşler ki, bunlara yazın birşey yapmak lazım. İkinci bir neden de çocuklar yazın döndüklerinde bütün kış öğrendikleri Ermenice'yi köyde unutur giderlerdi. Çocukları yazın barındırıp onlarla uğraşabilecekleri bir mekan ayarlayalım diye karar vermişler. Bizi bir yaz alıp götürdüler, dümdüz bir araziye. Tuzla'daki bu arazi satın alındı ve kilise adına tescil edildi."

Bu arazi satın alındıktan sonra kilisede yaşayan bu çocuklar Tuzla'ya giderek, orada kalmaya başlıyorlar. Araziye çadır kuruyorlar. Ve ilk çocuk amale grubu kuruluyor. Yaz kış orada Tuzla Kampı'nı kurmak için çalışıyorlar. Tulumba kuruyorlar önce, sonra harç yapıyorlar, sonra tuğla taşıyor sonra sonra... Vakit buldukça oynuyorlar, spor yapıyorlar ve kampın binasını bitiriyorlar;

Yatakhanesi, mutfağı, ranzaları ve öğretmenleriyle...

Yetim çocuklardan sonra özürlü çocuklar da gelip yerleşiyor kampa. Herşey imece usulüyle yürüyor. Ta ki 1979'a kadar.

Kilisenin arazisi eski sahibine verildi

23 Şubat 1979'da Vakıflar Genel Müdürlüğü, Kartal 3. Asliye Hukuk Hakimliği'ne başvurarak, kilisenin elindeki tapunun iptal edilmesini ve eski sahibine geri verilmesini istiyor. Ve kampta çocuklar arasında huzursuzluk başlıyor. Tırnaklarıyla kazıdıkları bu kampa el konulması korkusu kök salıyor.

Dört yıl süren dava sonunda mahkeme, kamp arazisinin kilisenin elinden alınıp, eski sahibine verilmesini kabul ediyor. Böylece arazinin eski sahibi Sait Durmaz, 1962 yılında boş alarak sattığı araziyi, beş kuruş ödemeden üstünde kurulu kamp tesisleriyle birlikte geri alıyor.

Ermeni Protestan Kilisesi Vakfı, her türlü yasal işlemi yerine getirerek 21 yıl önce satın aldığı malı, sanki çalmış gibi, eski sahibine iade etmek zorunda bırakılıyor.

Kampın kuruluşunda çalışanlardan biri duygularını şöyle ifade ediyor: "Mesele yalnızca oradaki arazi ve bina değil, mesele mülkün elden gitmesi de değil. Asıl önemlisi, bu insanlar bizim emeğimizi çaldılar. 25 yıllık emeğimiz var orada, bu emeği çaldılar. Bari orayı tekrar yoksul çocuklar için bir yetimhane yapsalardı. Çocuğun kimliği önemli değil. Yoksul ya da özürlü çocuklar için kamp olarak kullanılırsa hakkımı helal ederim. Ama bu şekilde, iki üç tane haydutun elinde kalırsa haram olsun. Emeğimi helal etmiyorum. Çünkü emeğim var orada..."

Kampın öyküsü sergileniyor

Tuzla Ermeni Çocuk Kampı'nın öyküsüyle ilgili İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi Azınlık Haklarını İzleme Komisyonu Çağdaş Gazeteciler Derneği'nde bir fotoğraf sergisi açtı. Komisyon, konuyla ilgili yaptığı açıklamada şu değerlendirmeyi yaptı: "Her fırsatta yüceltilen mülk edinme hakkının azınlık vakıflarına tanınmaması, temel hak ve özgürlüklerinin uygulanmasında azınlıklar aleyhine ayrımcılık yapılmasıdır. Bu, Lozan Anlaşması hükümlerinin açıkça ihlalidir. Bunun gerisinde, Türkiye'yi Türkleştirme politikası yatmaktadır. Azınlık cemaatinin bireyi kendi cemaatinin vakfına malını hibe edemeyecekse, vakıflar cemaat yararına faaliyet göstermek amacıyla mülk edinemeyecekse, azınlıklar geleceklerini bu topraklarda görmemeye başlayacak, 'buralardan gitme' duygusu yeşerecek ve giderek güçlenecektir. Nitekim Cumhuriyet tarihi boyunca yaşanan da budur."

Azınlık Hakları İzleme Komisyonu, azınlıkların ve azınlık kurumlarının yalnızca biçimsel olarak değil, özde de Müslüman-Türk çoğunlukla eşit muamele görmesini uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınmış haklarının hayatın her alanında eksiksiz tanınmasını talep etti. Devletin azınlıkları, Türkiye'de yaşayan "yabancılar" olarak görmeye son vermesini istedi.

Uygulama Lozan'a da aykırı

Ermeni Çocuk Kampı'na el konulmasının Lozan Anlaşması'nı çiğnemek anlamına geldiği ilgili tüm çevrelerce ifade ediliyor. Sözkonusu anlaşmasının 38. maddesinde "Türkiye hükümeti doğum, milliyet, dil, ırk veya din ayırmaksızın Türkiye halkının hepsinin hayat ve hürriyetlerinde tam ve üstün koruma sağlamayı taahhüt eder" hükmü bulunurken, 42. maddesi ise daha somut olarak şu taahhütleri içeriyor: "Türkiye hükümeti sözkonusu azınlıklara ait kiliselere, havralara, mezarlıklara ve diğer dinsel kurumlara her türlü korumayı sağlamayı yükümlenir. Aynı azınlıkların bugünkü durumda Türkiye'de mevcut olan vakıflarına ve dini ve hayri kurumlarına her türlü kolaylık ve müsaade gösterilecek ve Türkiye hükümeti yeni din ve hayır kurumlarının kurulması için bu gibi özel kurumlara sağlanmış olan gerekli kolaylıkların da hiç birini esirgemeyecektir."

Bir çocuk kampının ve gaspının fotoğraflarda kalan öyküsü: Böyle kuruldu...

Nice emekler harcandı...

Çorak araziye çocuk sıcaklığı yerleşti...

Artık yetim Ermeni çocuklarının bir tesisi vardı.

Şimdi böyle...

Bugün ise, tesisleriyle birlikte arazi gasbedilmiş durumda...

Kuyular kapalı, ağaçlar yaslı: Çocuk gülüşleri göçertildi...

Harabeye çevrilen sadece bir tesis mi, yoksa insanlık değerleri mi?..

Ulusal Kimlikli Legal Parti Üzerine

S.KORKMAZ

Uzun bir süreden beridir ne zaman legal alanda partileşme soru(nu)su gündeme gelmişse, bunun yanında "Kürt kimlikli" bir parti kurma ihtiyacından söz eden bir kısım arkadaşlar da olmuştur. Sanırım bu süreci 7-8 yıl öncesine uzatmak da mümkündür. Yine her zaman bu teze karşı çıkanlar veya sessiz kalarak geçiştirenler de olmuştur.

En son DEP kurulurken konu tekrar gündeme geldi. Fakat fazla "rağbet" görmeden gündemden düş(ürüldü)tü. Ancak, ne açıktan Kürt kimlikli partiyi savunanlar bu güne kadar görüşlerinde ısrarcı oldular, ne de karşı çıkanlar "yasal mevzuat Kürt partisine engeldir" şeklindeki yüzeysel yaklaşımın dışında bir gerekçe ortaya koydular.

Oysa büyük kitlenin özlemi, Kürtlerin açıktan ulusal kimlikleriyle kendilerini ifade edebilecek legal yığınsal bir kitle partisinin oluşudur. Zaten fiili durumda var olan siyasi partiler veya müridleri bu özlemin, deyim yerinde ise manipüle edilmesinden başka bir gerçeği ortaya koyamadılar. Kaldıki büyük kitlenin özlemi, özlemden öte, Kürt halkının siyasi bir temayülü, siyasal bir tercihi olmuştur. Doğal, haklı ve büyük bir ulusal şuurdur bu tercih. Bu tercihle Kürt halkı, bağımsız yaşama ve özgür iradesiyle geleceği üzerine siyaset yapma arzusunu ortaya koymuştur. Fakat ne yazık ki kendine güvenmeyen ve dalgakıran siyaset anlayışları Ankara ve Kürt halkı arasında iki yüzlü, sümsükçü politikalarla Kürtlerin tarihte belki ilk defa yakaladığı bu büyük dalgalanmayı ve ulusal demokratik temsil ruhunu dar ve yanlış politikalarla kolayca harcadılar.

Bugünlerde "ulusal kimlikli legal parti" konusu yine gündemdedir. Konuyu gündeme getirenler öteden beri bu görüşü savunan ve bugünün "Roj çevresi" arkadaşlar. Ancak konuya ilgi ile yaklaşanlar gördüğüm kadarıyla Roj çevresiyle sınırlı değiller. Daha geniş ve çeşitlilik arz eden bir kitlede konunun konuşulduğu, tartışıldığı ve ciddiyetle üzerinde durulduğunu gözlemliyorum. Bu da umuda yolculuktur.

Bendeniz de öteden beri Kürtlerin kendi ulusal kimlikleriyle açıktan siyaset yapmalarını, güçleri yetiyorsa örgütlenmeleri ve legal platformlarda kurumlaşmalarını savunmuşumdur. Kaldıki ulusun kurumlarını legalitenin dışında oluşturması da pek mümkün olmamaktadır.

Bugün yine savunuyorum; yani Kürtlerin yaşamın her alanında kendilerine ait, kendi orjinleri ve ulusal kimlikleriyle örgütlenmeleri, kendisel ve özgün bir mücadeleyle siyaset yapmalarının hem hakkını, hem gereğini savunuyorum. Ancak, bazı farklı yaklaşımlarla;

Bence bu soruna, yani Kürt kimlikli demokratik kitle partisine (ben buna 'hareketi' diyorum) taktik düzeyde bakılmamalı. Geleceğin demokratik, barışık ve sivil Kürt toplumu için bugünden atacağımız adımlar çok önemlidir. Bir yaşama tarzı olarak demokrasiyi başka alanlarda ve başka tarz mücadelelerle gelenekselleştirmemiz mümkün görülmemektedir. Bundan hareketle sorunumuz hemen merkezi Ankara'da tabelası veya programının bir yerinde "bu parti Kürtlerin partisidir" ibaresini kullanma sorunundan çok daha derinlikte ve yapısaldır.

Özellikle en son Güney'de yaşanan "birakuji" felaketinden de anlaşıldı ki, herkesten çok Kürtlerin iç barışa ve demokrasiye ihtiyaçları vardır. Demokrasi, bir yaşama biçimi olarak kendi kültürel ikliminde ürer, yeşerir ve olgunlaşır. Kanaatim o dur ki, bu iklim kısa bir DDKO'lar dönemeni hariç tutarak ülkemiz siyasetinde hiç yaşanmadı.

Siyasal partiler, temsili demokratik nizamın vazgeçilmez ve ilk koşuludur. Demokrasiyi siyasal partiler terekesine indirgemek yanıltıcıdır. TC yetmiş yıldır siyasal partilerle yönetilir. Ancak yetmiş yıldır Türkiye'de örtülü faşizm hüküm sürer...

O halde sorunumuz demokratik teamüllerle beslenecek sivil bir halk iradesini esas almak olmalıdır. Bu hareket ülke zemininde ve halka dayanarak kendi içinde çoğulcu, demokratik, her şeyiyle açık, sivil ve örgütsel yapılanması "federatif"(siz buna ademi merkeziyetçi diyebilirsiniz), aydınların daha çok insiyatif kullandığı ulusal bir temsil olmalıdır. Ankara'da yasal bir Kürt partisi kurma girişimi, ancak bu insiyatifin paralelinde ve bir parçası olabilir.

Bundan hareketle Kürtlerin ulusal kimlikle Ankara'da siyasete etki edecek açık parti kurmalarının hakkını ve gereğini savunacağız. Ancak bu düşüncede olanlar işe hemen siyasal parti ile başlamamalı. Başlanırsa hem cılız ve etkisiz olur, hem de demokratik teamüllere, usule aykırılık olur.

Bunun için partileşme süreci alabildiğe geniş ve uzun bir zamana yayılmalıdır. Mümkün olan en geniş katılım ve mütabakat sağlanarak somut adıma geçilmelidir. Dostlar alış-verişte görsün veya birilerinin eline "pazarlık konusu" bulunsun (çünkü bu tür deneyler de var) ya da 'herkesin vardır benim/bizim de olsun' gibi siyaset etiğinden yoksun, günübirlik ve reel politikalardan kesinlikle kaçınılmalıdır.

Ancak bütün bunların ve daha bir çok ilkenin, yani siyasete kalite getirmenin, yeniden güven sağlamanın, kitlelere umut vermenin ciddi bir siyasal güç olmanın, kendi içinde demokratik, plüralist, ikna edici, farklılıkları zenginlik görüp hoşgörüyle yaklaşmanın adaletli, eşitlikçi ve özgürlükçü olmanın teminatı ne olabilir?

Sanırım bugün ve gelecek için de bir tek güvencesi vardır bütün bu değerlerin. O da demokratik, sivil, çoğulcu bir halk insiyatifini tezinden oluşturmaktır. Bunu nasıl sağlayacağız ve nereden başlaycağız, elbet daha çok tartışacağız. Lakin yapmak istediğimiz ve topluma vaadettiğimiz herşeyi önce kendimizden başlatacağız. Çünkü kişinin kendisinde olmayan birşeyi başkasına vermesi mümkün olmaz. Adalet mi, özgürlük mü, eşitlik mi, cesaret mi, fedakarlık mı,ahde vefa mı... istiyoruz, önce bunlara biz sahip olacağız. Sonra toplumdan isteyeceğiz. Yapılması gereken şimdiden budur. Ve bunu yapan bir siyasi hareket de başaracaktır.

Sonuç olarak, gelecekte olana umut besliyorum, çünkü var olan umudu tüketiyor. Tartışmada yoğunlaşacağımız konuların başında "tabu"ları yıkmak gelmelidir.

Yeni mücadele perspektifi herşeyden önce ayrı yerlerde görünen ama aslında aynı yerde olması gerekenlerin bir platform oluşturmayı hedeflemeli.

Bu tartışma sürecinde mümkünse Kürt ulusal demokratik hareketinin yazılı bir "Anayasa"sı, profili ortaya çıkarmalı. Adalet, eşitlik, özgürlük kavramları soyut manadan öte somut bazda ele alınmalı. İllegalitenin gereği ve fonksiyonu, silahlı mücadelelerin hukuksal ve siyasal sonuçları yeniden irdelenmelidir.

Işık Yurtçu'ya ikili tören

Hem doğum günü kutlanacak hem de ödülü verilecek.

HABER MERKEZİ- Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü (RSF) Türkiye Temsilciliği yılın gazetecisi ödülünü vermek ve 1 Ocak'taki doğum gününü kutlamak üzere gazeteciler ve sarı basın kartlı milletvekilleriyle birlikte 22 Aralık 1996 Pazar günü Sakarya Cezaevi'ne Ocak Işık Yurtçu'nun ziyaretine gidiyor.

Ocak Işık Yurtçu

Kapatılan Özgür Gündem gazetesinin yazışleri müdürü olarak yargılanan ve gazetede yer alan yazılar nedeniyle cezalandırılan gazeteci Işık Yurtçu, Kasım ayında merkezi New York'ta bulunan Gazetecileri Koruma Komitesi (CPJ) tarafından ödüllendirilmesinin ardından 10 Aralık 1996 tarihinde de Paris'te düzenlenen bir törenle RSF tarafından yılın gazetecisi seçildi.

RSF'nin Işık Yurtçu'nun serbest bırakılması için yürüttüğü kampanya yazdıkları yazılar ya da yazışleri müdürlüğü yaptıkları yayınlarda yayınlanan yazılar nedeniyle cezaevinde bulunan Naile Tuncer (Devrimci Proleterya), Salih Bal (Medya Güneşi), Emine Buyrukcan (Özgür Halk), Güray Ülkü (Kızıl Bayrak), Alper Görmüş (Aktüel) ve Muteber Yıldırım (Demokrasi) adlı gazetecileri de kapsıyor ve RSF bütün bu gazetecilerin koşulsuz olarak derhal serbest bırakılmalarını talep ediyor.

RSF Türkiye Temsilcisi Nadire Mater'in yaptığı açıklamaya göre "Temsili" ödül töreni ve Işık Yurtçu'nun doğum günü "partisi" 22 Aralık Pazar günü saat 12.00'de başlıyor.

Haberciler, gazeteciler ve tüm Işık dostları Pazar günü bu ikili "kutlama" için Sakarya cezaevinde buluşacak.

Antalya barosu gecekondu yıkımına karşı devreye girdi

ANTALYA- Antalya Kütükçü Mazıdağ Mahallesi'ndeki gecekonduların yıkımı tehdidi şimdilik hafifledi. Antalya Barosu'nun Büyükşehir Belediye Başkanı Hasan Subaşı ile yaptığı görüşme sonrası, "gecekonducuların mağdur edilmeyeceği" sözü verildi.

Baro'nun İnsan Hakları Komisyonu adına Belediye Başkanı ile konuyu görüşen Avukat Sezgin Tekin, gazetemize şu açıklamayı yaptı: "11 kişiden oluşan komisyon olarak Hasan Subaşı ile görüştük. Gecekondu yıkımına ilişkin olumlu ya da olumsuz bir gelişme oldu biçiminde birşey söylemek güç. İmar planı yapacaklarını söylüyorlar. İmar Planı yapılınca da insanları mağdur etmeyeceklerini ima ettiler. Gecekondu yıkımının gerçekleşip gerçekleşmeyeceği hakkında kesin birşey söylemiyorum. İmar planı yapıldıktan sonra belli olacak. İmar Planı yapılıncaya kadar yıkımın gerçekleşmeyeceği kanısındayım."

Gecekonducular direndi

Kütükçü Mazıdağ Mahallesi'ndeki gecekondu dramı gazetemizin 14 ve 15. sayılarında geniş biçimde işlenmişti. Haberimizde gecekonduların yıkımından rant sağlamaya çalışan arazi mafyası da teşhir edilmişti. Arazi mafyası Kütükçü-Mazıdağ mahallesinde 61 gecekondu yıkmayı hedeflemişti.

Arazi mafyası gecekondu yıkımını gerçekleştirmek için ilk etapta kitlenin gücünü bölmek ve güvensizlik yaratmak amacıyla Kürt ve Türk ayrımını körüklemek istedi. Ancak mahallenin Kürt ve Türk sakinleri arazi mafyasının hesaplarını kursaklarında bıraktı.

Bu hesap tutmayınca başka tuzaklar yapıldı: gecekondu yıkım bedeli olarak birkaç kişiye 800 milyon verme vaadinde bulundular. Ancak sadece birkaç kişi bu tuzağa düşmüştü.

Gecekondularda yaşayan Türkler ve Kürtler omuz omuza vererek kararlı bir şekilde 'gecekondularımızı yıktırmayacağız' şiarıyla hareket ettiler.

Gecekondu yıkım olayını kamuoyuna yansıtmak amacıyla İstanbul İHD'de basın açıklaması yapıldı. Basın açıklaması yapıldıktan kısa bir sürede sonra da gecekondu mahallesinde bir komisyon oluştu. Komisyon, Büyük Şehir Belediye Başkanı Hasan Subaşı'yla görüşmek için Büyük Şehir Belediyesi'ne gitti. Ancak Belediye Başkanı gecekondu komisyonunu ite kaka dışarı attırdı.

Yılmayan gecekondu komisyonu bu sefer de gazete aracılığıyla Antalya Baro Başkanlığı İnsan Hakları Komisyonu'na 61 imzalı bir dilekçe ile müracaat etti ve Baro Başkanı'ndan hukuk desteği talep etti, ayrıca belediye ile kendileri arasında arabulucuk yapmalarını istedi.

Geçtiğimiz hafta Hasan Subaşı, sadece Baro'dan giden avukat komisyonu ile görüşmeyi kabul etti ve bu arabuluculuk girişimi sonunda yıkım tehdidi şimdilik hafiflemiş oldu.

Bu arada gecekondu komisyonu Baro'nun yanı sıra gazetemizin konuyla ilgili duyarlılığına da teşekkürlerini iletti.

Türk-İş Bölge Temsilcisi: Sorunlar dizboyu hale geldi

DİYARBAKIR- Türk-İş 7. Bölge Temsilcisi Ramazan Ulaş Türkiye'deki son gelişmelerle ilgili yaptığı basın açıklamasında, ülkede yaşanan ve gelişen olumsuz olayların hükümeti sarsar nitelikte olduğunu öyledi.

Geçtiğimiz Çarşamba günü Diyarbakır'ın Ofis semtindeki Türk-İş 7. Bölge Temsilciliği'nde yaptığı açıklamada Refahyol'un politikalarını eleştirdi

Hükümetin çalışanlara yönelik tutumunu da eleştiren Ulaş, "Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, çalışan kesimi rahatlatacağına, bilakis hayatı çekilmez hale sokmaktadır" dedi.

Çalışanlardan kesilen ve Tasarruf Teşvik Fonu'nda biriken paraların akibetinin de hala belirsiz bir durumda olduğunu aktaran Ulaş, "Türk-İş'e bağlı sendikalarımızın yetki tespitlerinde ve teşkilatlanmada karşılaştığı sorunlar, bu hükümet zamanında daha da zorlaşmış ve içinden çıkılmaz bir hal almıştır. Uzayan yetki ihtilaflarında, işçiler mağdur duruma düşürülmüştür. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı hakem rolü oynayacağına, adeta Hak-İş'e bağlı sendikalara yardımcı olmakta ve desteklemektedir" diye konuştu.

Çalışanların hızlı bir yoksullaşma süreci içine çekildiğini dile getiren Ulaş şunları söyledi: "5 Nisan 1994 istikrar programıyla bu daha da pekiştirilerek gelir dağılımı çalışanlar aleyhine bozuldukça bozulmuştur. Türkiye'de orta sınıflar yok olmakta, fakirler daha da fakir, zenginler daha zengin olmaktadır. Gelir dağılımındaki bu dengesizlik sosyal patlamaların eşiğine gelindiğinin bir göstergesidir."

Hükümetin özelleştirmedeki yanlış tutum ve davranışının özellikle stratejik önem taşıyan işletmeleri yok pahasına gözden çıkartmasının, ülkeyi gelecek yıllarda tehdit altına soktuğunu kaydeden Ulaş, daha sonra şöyle konuştu;

"Hükümet tarafından izlenen politikalar, açıklanan kaynak paketleri ve yapılan uygulamalar, halkımızın ve devletimizin çıkarlarıyla bağdaşmamaktadır. Yaşanan bu olumsuzluklara elbetteki sessiz kalınmayacaktır. Demokratik taleplerimizi ve kirlenen siyaseti aklamak için; temiz toplum ve temiz bir siyaset için sürekli alanlarda ve halkımızla birlikte doğruyu bulana kadar mücadele edilecektir."

Öngörüleri gerçekleşmeyen Refahyol'un yeni umudu, eskimiş kapılar

Refahyol'un ekonomi fiyaskosu

Refahyol'un üst üste açtığı 'paket'lerin içinden fiyaskolar çıkıyor. 'Kaynak arayışı' için getirilen tedbirlerin hiç biri sonuç vermezken, Standard and Poor's'un TC ekonomisinin kredibilite notunu düşermesi üzerine hükümet IMF'nin kapısını aşındırma hazırlığına girişti. 'Kaynak arayışı'ndan umudunu kesen Başbakan Erbakan ise umudunu 'açıkları kapatma tedbirleri'ne bağladı.

Kaynak arayışındaki Refahyol'un güvendiği dağlara kar yağıyor. Bedelsiz ithalat ve lojman satışından sonra, hükümet yetkililerinin "2 milyar dolar döviz girişi bekliyoruz" dedikleri 'süper döviz hesabı' da tutmadı.

Refahyol yetkilileri, "birinci kaynak paketi"nde yer alan süper döviz hesabı ile 2 milyar dolarlık bir kaynak girişi olacağını ileri sürmüştü. Bu amaçla daha önce ancak 50 bin mark ve 25 bin dolar yatırılarak 3 yıl vadeli olarak açılabilen süper döviz hesabının 30 bin mark veya 15 bin dolarla açılmasına izin verildi. Vade zorunluluğu ise 1 yıl ve 2 yıl olarak belirlendi. ve bir yıl vadeli olanlara yüzde 10, iki yıl vadelilere yüzde 11 faiz verilmesi benimsendi.

Bütün bu 'özendirici' tedbirlere rağmen, süper döviz hesabında öngörülen artış yaşanmadı. Süper dövis hesabı ile ilgili düzenlemelerin yürürlüğe girdiği 2 Ağustos'ta 12 milyar 49 milyon dolar seviyesinde olan süper döviz hesaplarının da içerisinde yer aldığı Merkez Bankası'ndaki kredi mektuplu döviz tevdiat hesaplarının, 6 Aralık itibariyle 11 milyar 870 milyon dolara gerilediği bildirildi.

2 Ağustos-6 Aralık arasında kredi mektuplu döviz tevdiat hesaplarında dolar cinsinden 179 milyon dolarlık bir azalma olurken, mark cinsinde ise 759 milyon marklık artış yaşandı.

Mark cinsinden artışın önceki aylarda ve yıllarda gözlenen artış trendinin bir devamı olduğu, bu artışta Refahyol'un süper döviz hesabını özendirmek için getirdiği önlemlerin bir katkısının bulunmadığı da ilgili çevrelerce dile getiriliyor.

Ekranlarda 'başarı' imajı çizmeye çalışan Erbakan'ın ekonomi politikası çıkmazda.

Refahyol'un umudu IMF'de

Refahyol, Standard and Poor's'un TC'nin uzun vadeli kredi notunu B+'dan B'ye düşürmesi üzerine gözlerini IMF'ye çevirdi. Hükümet, Standard and Poor's notlarına göre kredi akışını düzenleyen özel finans kurumlarından umudu kesince, koşulların ağırlığını bir yana bırakarak IMF'den sıcak para arayışına girişti. Devlet Bakanı Ufuk Söylemez, Uluslararası Para Fonu'ndan "uluslararası finansman desteği" isteyeceklerini açıkladı.

Türkiye'nin kredi notunun düşmesi, uluslararası finans piyasalarından borçlanmayı hedefleyen Refahyol'un hesaplarını alt üst etti. Dış borçlanma ile iç borçlanmadan uzaklaşmayı ve faizleri düşürmeyi tasarlayan hükümet, bu tasarı Standard and Poor's karısından dönünce "IMF'yle ilişkilerini canlandırma" kararı aldı. Böylece RP muhalefetteyken sert eleştiriler yönettiği IMF konusunda da yeniden çark etmiş oldu.

Devlet Bakanı Ufuk Söylemez, Türkiye'nin IMF'den "finansman desteği" isteyeceğini belirtti ve "IMF'den talebimiz, sosyal güvenlik reformlarını yapan, özelleştirme gayreti içinde olan, bu konuda adımlar atan, yapısal reformları yapan, iç ve dış borçlanmasında tıkanıklıkla karşılaşmayan Türkiye'ye, uluslararası finansman desteği sağlamasıdır" dedi.

Öte yandan, S-P'nin kredi notunu düşürmesinden sonra piyasalardaki ilk günlerin Merkez Bankası kontrolünde geçmesi bekleniyor. Not düşmesinin borsada olumsuz etki yaratacağı, ancak en olumsuz etkinin faizlerde görüleceği ifade ediliyor. Böylece Refahyol'un "faizleri düşürme" hayali de ertelenmiş oluyor.

Erbakan 'kara delik' peşinde

Başbakan Necmettin Erbakan, kaynak arayışlarının ve faiz hedeflerinin sarsıldığın gördükçe, TC yöneticilerinin klasik yöntimeni başvuruyor. Erbakan da 'kamu açıkları'na 'kafayı taktı' ve 'açıklar'ı kapatarak ekonomiyi canlandırmayı düşünmeye başladı. Refahyol kurmayları da Erbakan'ın düşüncesi doğrultusunda "ekonomide kara delik" söylemini sahneye sürmeye hazırlanıyor. Yetkililer, Erbakan'ın bundan böyle "üzerinde önemle duracağı konunun kamudaki açıklar olacağını" belirtiyorlar. Refahyol'un ekonomi politikasını akından akip edenler, "Başbakan 6 açık saptayarak, bunlar konusunda yapılabilecekler için herkese görev vermeye başladı. 'Bu açıkların kapatılması konusunda yapılabilecekleri görmek istiyor" değerlendirmesini yapıyor.

Erbakan'ın yakında gündemleştirmek isteyeceği tahmin edilen vekapatılmasını istediği 6 açık, yani "6 kara delik", şöyle sıralanıyor:

* Sosyal güvenlik kurumlarının açığı,
* Belediyelerin açığı,
* Bütçe açığı,
* Başta Ziraat Bankası olmak üzere, kamu bankalarının açığı,
* KİT'lerin açığı
* İç borçlanma.

Bu konuda yapılacak çalışmaların "bir an önce tamamlanmasını" istediği belirtilen Erbakan'ın, daha sonra konuyu tartışmaya açması bekleniyor.

Diğer yandan, 'açık apatma' adı altında gündeme getirilecek 'tasarruf' uygulamalarının çalışan kesimin geçim sıkıntısını arttıracağı da dile getirilen konular arasında.

Yeni Bir Süreç

Rıfat YÜKSEKKAYA

Bir ülke düşünün ki,yaşamsal tüm kanallarını tıkayan bir sorunun yanlış çözümü tüm çıplaklığıyla ortadayken, yanlışta ısrar ederek kendi elleriyle kendi sonunu hazırlasın. T.C devletinin en temel sorunu olan Kürt sorunu çıkmazı böyle bir niteliktedir.

Bir halk düşünün ki, ulusal ve evrensel tüm haklarından mahrum olmasına rağmen, hala dar ve küçük hesaplarla gündemini meşgul etmeye devam etsin. Kürt halkının ve siyasal güçlerinin açmazı böyle bir niteliktedir.

Soğuk savaş dönemindeki bölge ve dünya dengeleri ile Kürt ulusal demokratik güçlerinin yetersizliği sayesinde, Türk devleti soruna rağmen nefes alabiliyorken, artık günümüzde sorunun neden olduğu boyutlar karşısında nefes alamaz durumdadır. Soğuk savaşın sona ermesi ve körfez kriziyle birlikte ortaya çıkan yeni dengeler ve ulusal demokratik güçlerdeki gelişmeye parelel, dünyadaki güç odaklarının Kürt sorununa birazda kürtlerin gözüyle bakmaya başlamaları, Kürt halkının lehinde sorunun önünü açmış, Kürtler dünyanın,özelliklede batının baş gündemlerinden biri halini almıştır. Ancak bu kez kürtlerin dağınıklığı ve farklı, farklı gündem ile meşguliyetleri, dünyadaki güç odaklarını da Kürt halkının temsili sorununun içinden çıkamaz hale getirmiştir. Türk devleti bu zaafiyetten de yararlanarak çift kutuplu dünyanın çözülmesinden bu güne kadar Kürt sorununu ' terör sorunu' na indirgeyerek,batının zımni desteğini almayı başardı. Artık günümüzde bu desteği de önemli ölçüde yitirmiştir.

Türkiyenin eski jeopolitik önemi kalmamış,cumhuriyetin kuruluşundan bu güne değin sosyal,siyasal ve kültürel temelleri itibarıyla doğu-batı eksenindeki iki yüzlü politikalarını sürdüremez hale gelmiştir.

3 Kasım'da Susurluk'ta meydana gelen kazadan bu yana Türkiye'nin gündemini işgal eden ve devletin yapısal sorunları eksenindeki tartışmaların ortaya çıkardığı gerçekler toplumun bilincinde öyle bir yer edindi ki,yaşanan olaylar yeni bir sürecinde habercisi niteliğindedir.Bu yeni süreçle birlikte Türk devleti giderek ya Ortadoğu'nun ve Afrika'nın diktatoryal devlet sistemleri halini alarak sonunu getirecek, ya da daha çağdaş ve demokratik bir devlet anlayışını benimseyerek batı ve dünyayla entegrasyona gidecek.Bu bağlamda Türkiye doğu-batı arasında bir tercihte bulunmak zorunluluğuyla karşı karşıyadır.Her bir seçeneğinde ayrı ayrı gerekleri vardır.

Devletin geleneksel baskı ve şiddet politikası, devam etmekte olan kirli savaş, doğu tercihinin gereği olarak yapılmakta.

Dünyanın Türkiye'ye ve Kürt sorununa bakışında ,devletin yaşamakta olduğu ikilemde tercihte bulunma zorunluluğunda ifadesini bulacak bu sürete, Türkiye'deki sosyal siyasal ve ekonomik dinamikler ile son 1.5 ayda yaşananlar değerlendirildiğinde Türkiye'nin bu ikilemden sıyrılarak batıya yönelmekten de başka bir şansı olmadığı açıktır. Devleti oluşturan kesimlerin büyük çoğunluğu da bu süreci böyle görüyor.

Mevcut haliyle Batı'nın Türkiye'yi kabul etmesi düşünülemez. Bu nedenledir ki devletin önümüzdeki süreçte bazı yapısal değişikliklere gitmesi ve bazı demokratik açılımlar yapması kaçınılmaz olacaktır. Bu da batı tercihinin gereği olarak kendini dayatmaktadır.

Kürt ulusal demokratik güçlerinin önümüzdeki süreci doğru değerlendirmesinin yaşamsal önemi vardır.Kürt siyasal güçleri, mevcut halleriyle böyle bir sürece ilişkin hiçte hazır değiller. Halen Türk devleti baskı ve şiddet politikasında ısrara devam ediyor ve halen şiddet Kürt toplumunun, Kürt siyasal güçlerinin temel gündemi olarak varlığını sürdürüyor. Önümüzdeki sürecin gereği olarak Kürt siyasal yapıları ve toplumu da bir tercihde bulunmak zorunluluğuyla karşı karşıyadır. Kürt siyasal güçleri giderek bugün siyasetin tıkanmasının temel nedeni olan kirli savaş ortamının devamını sağlayacak şiddet argumanlarını canlı tutarak, siyaseti savaşa angaje etmeye devam edecek ya da Kürt sorununun adil ve barışçıl çözümünü hızlandıracak siyasal argumanlara yönelecektir.

Dünyadaki etkili güç odakları, Kürt sorununun Türkiye'nin temel sorunu olduğunu görerek, Kürt halkının da önemli oranda rızasını alacak, Türkiye'de barıştan yana olan güçlerin desteklediği ve dünyanın da kabulü olacak bir siyasal temsili benimsemeye hazırdırlar.

Bu süreçte özellikle legal alandaki faaliyet ve çabaların çok büyük önemi var. Ve legal alanda Kürt halkının temsili çok ciddi bir boşlukla karşı karşıyadır.

Bir kaç aydan beridir, Kürt sosyalistlerinin, yurtseverlerinin ve demokratlarının ulusal nitelikli yeni bir oluşum tartışmaları ve arayışları çok önemli bir döneme tekabül etmiştir. Yürütülen çalışmalar büyük bir titizlikle ve kararlılıkla legal alanda var olan boşluğu hedefleyecek şekilde yürütülmelidir. Büyük bir dağınıklık içerisinde olan ulusal demokratik güçler ve çok ciddi sayılabilecek bir Kürt yurtsever potansiyelinin siyaset dışı kalmış olduğunun bilinci ile yeni sürece hazırlanılmalıdır. Böyle bir süreçte küçük ve dar hesapların peşinde koşma lüksüne hiç bir güç veya kişi sahip değildir. Tüm önyargı ve dar hesaplardan uzak bu süreç karşılanmalıdır. Kürt siyasal güçlerinin mevcut hali aşılamadığı taktirde kaybeden Kürt halkı olacaktır. Bu böyle biline.

"Demirel'i devlet konuşturdu"ya yeni deliller

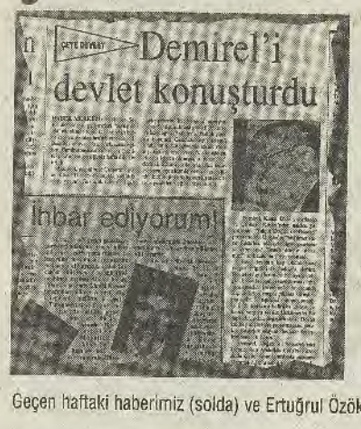

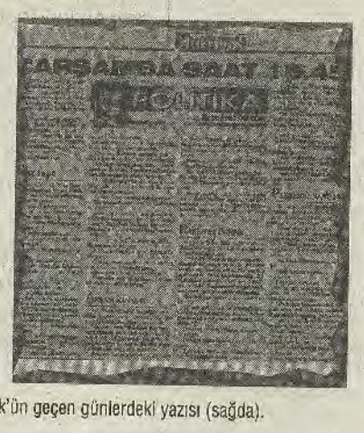

Geçen haftaki haberimiz (solda) ve Ertuğrul Özök'ün geçen günlerdeki yazısı (sağda).

HABER MERKEZİ- Geçen haftaki sayımızda yer alan "Demirel'i devlet konuşturdu" başlıklı haberimiz, yeni bilgilerle teyid edildi. Haberimizin yayınlanmasından sonra kimi medya organlarında yer alan bilgiler, iddiamızı doğruladı. Hürriyet gazetesinin 16 Aralık günkü nüshasında Ertuğrul Özkök, haberimizi doğrulayan yeni bilgiler ortaya attı.

Ertuğrul Özkök'ün köşe yazısında Demirel'in Susurluk olayıyla ilgili olarak aniden 'soruşturma yanlısı' kesilmesinin Genelkurmay telkini ile bağlantılı olduğu bildiriliyor. Özkök'ün yazısı özetle şöyleydi:

"Geçen hafta çarşamba günü, Ankara kulislerini allak bullak eden bazı olaylar oldu.

Bunların büyük bölümü perde arkasında kaldı. Ama herkes bu çarşamba sendromunu derisinin altına kadar hissetti.

Bu çarşamba günü, Susurluk olayı soruşturmasının aniden hızlanmasına yol açtı.

Olaylar salı günü saat 16.00'da Genelkurmay Başkanı Orgeneral İsmail Hakkı Karadayı'nın Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'i ziyareti ile başlıyor... Askeri Şûra toplantılarından sonra üyelerin Çankaya Köşkü'ne gitmelerinde garipsenecek bir durum yok... Ama arada ilginç bazı ayrıntılar var... Ertesi gün, yani çarşamba günü başka bir buluşma daha gerçekleşiyor.

Orgeneral Karadayı çarşamba günü saat 15.45'te ikinci defa Çankaya'ya çıkıyor... Karadayı bir gün önce Çankaya'ya gelmiş ve Cumhurbaşkanı ile yarım saat başbaşa görüşmüş.

Öyleyse ikinci ziyarete neden gerek var?

İşte çarşambanın sırrı bu ikinci ziyarette yatıyor.

Ankara'da kulağı delik, ama güvenilir biçimde delik bazı kişilere göre, Genelkurmay Başkanı Karadayı bu ikinci görüşmede Demirel'e 'çok önemli bazı şeyler' söylüyor.

O kadar önemli ki, o andan itibaren olayların seyri aniden değişiyor... Karadayı ile yapılan görüşmeden sonra Ankara'daki trafik aniden hızlanıyor.

Mesela o akşam Demirel'in Kanal D'de Yalçın Doğan'a söyledikleri.

Bir hafta önce Lizbon'a giderken, Susurluk olayı konusunda son derece ağzı sıkı davranan Demirel o gece nedense aniden açılıyor.

Mesela, Başbakan'ın henüz soruşturma açtırmadığını söylüyor. Mesela, Yılmaz'ın kendisine bazı isimleri verdiğini, bunlar arasında bir bakan ve daha üstü kişilerin bulunduğunu anlatıyor.. Bunların ardından ilginç bir ziyaret daha yapılıyor. Kara Kuvvetleri Komutanı, perşembe günü saat 17.45'te Emniyet Genel Müdürü'nü ziyaret ediyor.

Bunun ertesi günü de bomba patlıyor. Topal cinayetinde kullanılan silahlardan birinin üzerinde, Başbakan Yardımcısı Çiller'in 'Devlet adına kurşun atan şerefli insan' dediği Çatlı'nın parmak izi çıkıyor.

Susurluk soruşturması aniden hızlanıyor."

Yazısında; ordunun YAŞ kararlarına RP'lilerin tepkisinden duyduğu kızgınlığı da bir 'muhtıra' biçiminde Demirel'e aktardığını ifaden Özkök'ün verdiği bilgilerin, aniden 'açılan' Demirel'le ilgili olarak verdiğimiz haberi doğrular nitelikte olduğu görülüyor.

Sözkonusu haberimizde Demirel'in politik yaşamı boyunca Genelkurmay'ı izlemiş olduğu ve Kanal D televizyonundaki açıklamalarının da Genelkurmay telkinli olduğu vurgulanıyor ve bu durumun, rejim kliklerinden birinin tasfiyesi kararının alındığı anlamına geldiği belirtiliyordu.

KLAVUZU MHP OLANIN...

Devlet kuryesi faşistler paraları 'iç' etmiş

HABER MERKEZİ- Devlet-sivil faşistler işbirliğinde ortaya her geçen gün yeni skandallar çıkıyor. Uzun süre MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş'in 'Dış İlişkiler Özel Danışmanlığı'nı yapan Enver Altaylı'nın Afganistan'a devlet kuryesi olarak gönderildiğinin açığa çıkmasından sonra bu kez, Altaylı'nın Afanistan'a gönderilen illegal 'destek parası'nı teslim etmediği öğrenildi. Kuzey Afganistan'ın hakimiyetini elinde tutan Özbek General Raşid Dostum'a Türkiye'den gönderilen paraların büyük bir bölümünü teslim etmediği bildirilen Altaylı'nın Özbekistan'ı da dolandırdığı belirtildi.

1994'e kadar Özbekistan Cumhurbaşkanı İslam Kerimov'un da özel danışmanlığı'nı yapan Altaylı'nın, Türkiye'den gönderilen üç milyon doların sadece bir milyon dolarını Dostum'a ilettiği bildirildi. Paranın verilmediği, 1994'te üst düzey bir görevli tarafından tesadüfen öğrenildi. TC'nin, desteklediği General Dostum'a gönderdiği paranın eksik teslim edildiği, Özbekistan'ı ziyaret eden bir üst düzey TC görevlisinin Dostum'un kardeşinden aldığı bilgiyle saptandı.

Afganistan'ın Özbek kökenli Cümbüşi İslami Partisi lideri de olan Dostum'u doğrudan destekleyen Özbekistan Cumhurbaşkanı Kerimov'un danışmanlığına kadar yükselen Altaylı'nın "güven telkin ettiği için" bu yardım paralarının kendisine teslim edildiği ifade edildi.

Uzun süre MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş'in 'Dış İlişkiler Özel Danışmanlığı'nı yapan Enver Altaylı'nın Afganistan'a devlet kuryesi olarak gönderildiğinin açığa çıkmasından sonra bu kez, Altaylı'nın Afanistan'a gönderilen illegal 'destek parası'nı teslim etmediği öğrenildi

Enver Altaylı'nın 1993'te Özbekistan pamuklarının satışı ve değerlendirilmesi konusunda Kerimov tarafından tam yetkili kılındığı, fakat Altaylı'nın bir süre sonra Özbekistan'ı da bu yolla 12 milyon dolar dolandırdığı ortaya çıktı. Altaylı hakkında bizzat Kerimov tarafından verilen talimatla tutuklama kararı çıkarıldığı da belirtildi.

Her işe karışmış

Özbekistan'da Kerimov'a karşı muhalif hareketi örgütlemek, yurtiçi ve dışı destek sağlamak girişimlerinden hakkında ayrıca soruşturma açılan Altaylı'nın, 1994-1995'te "Türkiye ile Özbekistan ilişkilerini bozduğu" da ifade ediliyor. Kerimov'un, Özbek muhalif hareketi ERK Partisinin lideri Muhammed Salih'i Türkiye'ye gizli yollardan getirerek saklayan Altaylı'yı bizzat Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'den istediği vurgulandı. Ailesiyle birlikte İstanbul Ulus'ta bir buçuk yıl kadar kalan Salih'in Türkiye'de bulunan Özbek öğrencileri Kerimov yönetimine karşi örgütlediği de edinilen bilgiler arasında. Kerimov'un sert bir diplomasiyle yaptığı baskılar neticesinde 1995 başlarında Muhammed Salih'in Türkiye'den Almanya'ya sınırdışı edilmesinin sağlandığı da ifade ediliyor.

Salih'in hâlâ Altaylı tarafından Almanya'da himaye edildiği, Altaylı'nın hakkındaki 12 milyon dolarlık yolsuzluktan dolayı Özbekistan'ın Bonn Büyükelçiliği'ne ifade verdiği de dile getiriliyor.

42 nükleer 'kasa' Türkiye'de

HABER MERKEZİ- NATO'nun Avrupa'daki 208 nükleer 'bomba kasası'nın dörtte birinin Türkiye'ye yerleştirileceği bildirildi. İngiliz - The Independent gazetesinde yer alan bir araştırmaya göre NATO'nun taktik nükleer silahı olan ve F-111, F-15 ve F-16'lara takılabilen B-61 nükleer bombaları yeraltı kasalarında saklı.

Habere göre savaş uçağı sığınaklarının tabanının hemen altında bulundurulan ve kendi alıcıları, güvenlik kameraları olan; uzaktan kumandayla uçağa rahatlıkla yüklenebilen kasaların büyük kısmı Almanya'da bulunuyor. Almanya'da 101 'kasa' varken, bunu 42 'kasa' ile Türkiye izleyecek. Habere göre 'soğuk savaş sonrası geliştirilen' kasalar İngiltere, Belçika ve Hollanda'da tamamlandı, ancak NATO'nun güney kanadında bu faaliyet hala sürüyor.

Türkiye ve Yunanistan'daki tesislerde bulunan kasaların İran ve Irak gibi ülkelerin yanıbaşında olduğuna dikkat çekilen haberde, NATO'nun 1987 tarihli planında Türkiye'deki tesislere toplam 42 kasa yerleştirmeyi düşündüğü bildiriliyor. Bunların 30'u İncirlik, 6'sı Mürted, kalan 6'sı Balıkesir hava üssü için öngörülmüş durumda.

Yunanistan'ın Araksos kentindeki tesisine ise nükleer bomba içeren 11 kasa konması planlandığı, ancak şimdi bu rakamların düşebileceği belirtiliyor.

HADEP temiz Türkiye istedi

İSTANBUL- HADEP İstanbul'da düzenlediği mitingde "Temiz Türkiye" istedi. 15 Aralık'ta Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda yapılan mitinge yaklaşık 10 bin kişi katıldı. Failî meçhul cinayetlerin son bulmasını ve çete üyelerinin yargılanması istenen mitingter sık sık "Çiller'in Bucak'ı katillerin ocağı", "Devlet mafya aşiret, bu ne biçim rezalet" ve "Yaşasın halkların kardeşliği" gibi sloganlar attılar.

HADEP İstanbul il örgütünün hazırladığı mitinge cezaevinden mesaj gönderen Murat Bozlak, mesajında, Susurluk'taki kazanın sıradan bir kaza olmadığına değinerek, "Bu tarihi bir dönüm noktasıdır. Ya çetenin yanında yer alacaksınız, ya da hukuk devletinin, barışın, demokrasinin ve halkın yanında. Bizler barış istiyoruz. Gelin çetelerin üzerine hep birlikte yürüyelim" dedi. Partinin İstanbul İl Sekreteri Cemal Coşkun ve Genel Sekreteri Mehmet Satan da konuşmalarında, devlet içindeki çetelerin ortaya çıkarılmasını istediler. DEP eski Milletvekili ve HADEP PM üyesi Sırrı Sakık ise Türkiye de işlenen birçok fail-i meçhul cinayete sesini çıkarmayan ama şimdi iktidar için susmayan Mesut Yılmaz'ı ve Meclis dışında bulunan MHP'lilerle görüştüğü için Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'i eleştirdi. HADEP Genel Başkan Vekili Güven Özata da "bizler halkların kardeşliğine inanıyoruz. Kirli savaşın sürmesini isteyenler asalaklardır, zalimlerdir. Özel tim çetelerini kuran insanlar savaşın devam ettiği her an trilyonlar kazanıyorlar" dedi.

Üzerinde "Temiz Toplum İçin Elele","Bana içinde Çete Dolu Bir Kamyon Gösterin" yazılı 20 RC 721 plakalı kamyonun maketi miting alanında dolaştırılması da büyük ilgiyle karşılandı.

Tüm katılımcıların acil barış istediği mitingi Koma Çiya hareketli parçalarıyla Bilgesu Eranus ise Avusturya Özgürlük Marşı'yla coşturdu.

Panzerler ve köpeklerin yanı sıra çok kalabalık polis gücüyle çevrili miting, olaysız sona erdi.

17 yıl önce gerçekleştirilen Maraş katliamının izlerine günümüzde de rastlıyoruz

Maraş hâlâ kanayan bir yaradır

Katliamın öncesi vardı. Planlıydı her şey. Aylar öncesinden başlamıştı hazırlıklar. Sabah evinden çıkıp da kapısındaki çarpı işaretini gören Maraşlı pek aldırmamıştı. Dükkanını açmaya gittiğinde gördüğü kırmızı çarpı işareti de ilgisini çekmemişti. Bunun bir ölüm fermanı olduğunu nereden bilecekti. Ta Amerikalara, Ankaralara uzanan bir tertip aklına gelmezdi Maraşlı'nın. Kim ne isteyebilirdi işinde, gücündeki Maraşlı'dan. Oysa onun ölümü üzerinde çok şey planlanıyordu.

Cemal ARDIÇ

Toplumların tarihinde öyle olaylar vardır ki, asla unutulmadıkları gibi bir yapının en temel köşetaşlarının aynası da olurlar. Maraş katliamı bu tür bir olaydır. O sadece bin insanımızın hunharca katledilmesi yönünden değil, aynı zamanda ülkenin temel siyasi, kültürel, ekonomik dokusunun anlaşılmasına ışık tutması yönünden de oldukça önemlidir. Yakın tarihin bu vahşi katliamının izleri hala devam etmektedir. Acıları hala yüreklerde taze, öfkesi bütün bedenimizi sarıyor.

Maraş katliamı bir yaradır.

24 Aralık 1979'da ne oldu?

Tarih 24 Aralık 1979, yer Maraş. Ülke bir katliam haberiyle sarsılıyordu. Kimse inanmak istemiyordu. Ama olan olmuş, bir vahşet yaşanmıştı. Aslında organizatörler biliyordu; Maraş hazırlıksız yakalanmıştı. Vahşet, bir karabasan gibi çökmüştü Maraş'ın üstüne. Kimisini uykusunda yakalamıştı ölüm, kimi satırlı katillerin önünde çığlık çığlığa can havliyle kaçarken yakalanmıştı ölüme. Bebeler annelerin sütünü emerken boynuna inen bir hançerle can vermişti. Kimisi alevlerin içinde buluvermişti kendini. 1000 can verdik orada, bir o kadar da yaralı.

Aslında öncesi vardı. Planlıydı her şey. Aylar öncesinden başlamıştı hazırlıklar. Sabah evinden çıkıp da kapısındaki çarpı işaretini gören Maraşlı pek aldırmamıştı. Dükkanını açmaya gittiğinde gördüğü kırmızı çarpı işareti de ilgisini çekmemişti. Bunun bir ölüm fermanı olduğunu nereden bilecekti. Ta Amerikalara, Ankaralara uzanan bir tertip aklına gelmezdi Maraşlı'nın. Kim ne isteyebilirdi işinde, gücündeki Maraşlı'dan. Oysa onun ölümü üzerinde çok şey planlanıyordu. Onun ölümü, başka ölümler demekti; siyasal rejimler demekti. Hesaplar büyüktü ve buna küçük bir ilin kanları üzerinden ulaşılacaktı.

Maraş ilk hedef değildi. Önce birkaç ilde denenmiş, ancak istenilen netice alınamayınca Maraş'a yönelinmişti.

Öncelikle bıçak sırtındaki dengeler sarsılacaktı. Yığınlar terörize edilecek, tansiyon yükseltilecek, patlama noktasında meydan yığınların kör şiddetine bırakılacaktı. Organizatörler işlerini iyi yapıyorlardı.

İşe sinemanın kundaklanmasıyla başlandı. Ardından iki öğretmen vuruldu. Sonra öğretmenlerin cenaze törenine saldırı yapıldı. Orada da bir kişi öldü, bir kaç kişi de yaralandı.

Karanlık güçler işbaşındaydı. Halkın terörize edilmesi için en uygun an seçilmişti. Halk cenaze törenleri konusunda çok hassastı. Bu olay, aylardır hazırlanan senaryonun sahnelenmesine yetti. Halk galeyana gelmişti. Tedirgin bekleyiş yerini öç dalgasına bırakmıştı. Kentte huzuru sağlamakla görevli tüm güvenlik birimleri sırra kadem basmıştı: Ortalık bomboştu. Askeri birlikler kenti kuşatmakla yetinmişti. İçerde görevlendirilen provakatörler halkı evvelce saptanmış hedeflere yöneltiyorlardı. Vahşet böyle başladı. Kıvılcım çakılmış, kurumuş ot tutuşturulmuştu.

"Allahını seven" kaptığı cinayet aletiyle sokaktaydı. Gözleri kan bürümüştü; önüne geleni kırıyor, dağıtıyor, talan ediyordu. Evlere giriliyor, kadın, erkek, çoluk çocuk demeden insanlar boğazlanıyordu. Gebe kadınların karınları deşiliyor, erkekler kafalarından duvarlara çakılıyor, çocukların kafaları hançerle koparılıyor, girilmeyen evler ateşe veriliyordu.

Maraş, Maraş olalı böyle bir vahşet görmemişti. Kan kokusu kaplamıştı şehri. Heryer kan revan içindeydi. Heryerden çığlık sesleri yükseliyordu ama bunu duyan yoktu. Kent kuşatılmış, telefonlar kapatılmış, giriş çıkışlar yasaklanmıştı.

Maraş'ta birşeylerin olduğu haberi çabuk yayılmıştı. Yakınları orada bulunanlar ilkin telefonlara sarıldılar. Yanıt yok. Sonra yetkilileri aradılar, yine bilgi yok. Sonra yollara düştüler. Zamanın İçişleri Bakanı da şehre sokulmamıştı. Ecevit hükümeti çaresiz; olayları izlemekle yetiniyordu. Basın mensuplarının ısrarlı sorularını Ecevit yanıtsız bırakıyordu. O bilinen umarsızlığıyla "sükunet tavsiye ediyor"du. Ama olan olmuş, çoluk çocuk, kadın erkek, bin insanımız hunharca katledilmişlerdi. Bir o kadar da yaralımız vardı.

O gün bugündür Maraş kanayan bir yaradır.

Maraş niçin seçildi?

Maraş ülkemizin sınır kentlerinden biridir ve kozmopolit bir nüfusa sahiptir. Farklı ulusal kimlikte insanlar ve inanç grupları birarada yaşarlar. Özellikle Alevi ve Sünniler tam bir denge oluştururlar. Bir kentte olmalarına rağmen ayrı yaşarlar. İlişkileri olağan koşullarda kötü olmamakla birlikte, kışkırtılmaya müsaittir. Kent o dönem yeni yeni gelişmeye başlamıştı. Küçük atelyeler kuruluyordu. Ticaret canlanmıştı. Ancak tarım ürünleri hala başlıca gelir kaynağıydı. Köyden kente bir nüfus akını vardı. Yeni mahalleler kuruluyordu; bu da yeni sorunlar yaratıyordu. İşsizlik vardı.

Mahalleler farklı inanç grupları arasında bölüşülmüştü. Siyasi ortam karmaşıktı. Hassas dengeler oluşmuştu. Faşistlerin kışkırtmasıyla farklı inanç grupları ve ulusal kimlikler arasında huzursuzluklar oluşuyordu. Her an bir çatışmaya yol açacak zemin vardı.

Bu durumda olan birkaç ilimiz daha vardı. Sınır illeri olarak Erzincan ve Sivas, biraz içerde Malatya ve Elazığ'da da aynı hassasiyetler vardı. Maraş'tan önce buralar düşünülmüş, ancak sonuç alınamamıştı.

Maraş bölünmüş ve örgütsüzdü

Maraş katliamı niçin önlenemedi? Ayrı bir araştırma konusu yapılması gereken bu soruya bugün bile doğru yanıt vermek çok zor. Fakat bu konuda belki bir kaç nokta vurgulanabilir. Maraş'ta sağ ve özellikle faşist güçler çok örgütlüyken, sol ve Aleviler örgütsüz ve daha küçük sol radikal gruplara bölünmüştü. Sol kesim Sünni yığınlardan dıştalanmıştı. Yığınlarla bağları daha zayıftı. Korunma içgüdüsü güçlü değildi. Provakasyonlara açık ve savunmasızdı. Orada örgütlü bulunan sol gruplar tedbirsizdi. Aydınlık çevresi ise zaten böyle bir hassasiyetten yoksundu. Ayrıca karanlık güçler bu kez öteki illerden farklı olarak daha planlı ve daha büyük bir güçle yüklenmişlerdi.

Elazığ, Malatya ve Sivas'ta sol kesim örgütlüydü ve deneyimliydi. Günlük mücadele içinde refkleksler oluşmuştu, tedbirler alınmıştı.

Örneğin Elazığ'da benzer bir saldırıya geçildiğinde karşılarında örgütlü bir güç buldular ve bu güç silahlıydı. Saldırganlar gerilemek zorunda kaldılar. Mahallelere zaten gidemezlerdi. Kışkırtma şehrin merkezinde etkisizleştirilmişti. Malatya'da da aynı durum vardı. Erzincan'da Sünni halk sağduyulu davrandı. Kışkırtmaya gelmediler. Bu illerdeki örgütlü sol güçler de farklıydı; silahlıydı ve daha militandı.

Maraş'ta daha büyük güçler devredeydi

70'lerin tüm önemli olaylarında MHP'li faşistler kullanılmıştı. Bir çok faşist suikastın devletin resmi güçleriyle birlikte yapıldığı da artık kimse için sır değildi. İstanbul Üniversitesi katliamını polis ve MHP'li faşistler birlikte yapmışlardı. MHP ırkçı, faşist kafayla zaten buna hazır bir ideolojiyle zemin hazırlıyordu. İşsiz, lümpen, serseri çeteleri iğrenç bir çok olayda seferber etmişlerdi.

Maraş daha büyük bir organizeydi. Sadece MHP değil, sadece polis de değil; bu kez ABD elçiliği, CIA ve ordu devredeydi. Ankara merkez DEV-YOL davasında tam olmasa da ABD, MHP ve ordu işbirliğinin ipuçları açıklanmıştı. Herşey daha planlıydı.

ABD daha 78'lerde bir darbeye yeşil ışık yakmıştı. SSCB ile soğuk savaş devam ediyordu. TC dengesi stratejik önemini koruyordu. Yükselen devrimci dalga ve KUKM da ABD'nin bu bölgedeki çıkarlarını tehdit eder hale gelmişti. Yıllardır arka bahçesinde bu sorunla cebeleşen ABD, Avrupa'nın güney-doğu kanadının da çökmesine göz yumamazdı. Planlarını yapmış, güçlerini, CIA'yi devreye sokmuştu. Elçilik resmi ilişkiler kurarken, diğer karanlık güçleri seferber etmede de CIA devredeydi.

Ordu, daha 78'den başlayarak iktidara gelme planını yapıyordu. Siyasi mesajları sıklaşmıştı. Siyasileri "başıretsizlikle" suçluyordu. Olayların müsebbibi olarak siyasiler gösteriliyordu. Ordu, siyasi kararlara uymuyordu. Talimatlara ve emirlere itaat etmiyordu. Kendi içini de darbeye hazırlıyordu. Yukarıdan aşağıya bir hazırlık yapıyordu. Olayları da bu yönde değerlendiriyor ya da hazırlıyordu. Bir yandan da dışarıda ABD, NATO nezdinde zemin arıyordu.

Maraş vahşetinden de böyle yararlandı ordu. Vahşeti önlemek bir yana, şehri boşaltarak içeriyi boş bıraktı ve sonradan "sükuneti sağlayan güç" olarak kendine prestij sağladı.

Katliam sonrası, uzun süredir sıkıyönetim isteğine 'direnen' Ecevit yola getirildi ve sıkıyönetim ilan edildi. Orduya iktidar yolu açıldı. Sonraki gelişmeler 12 Eylül'ü getirdi. Ordu tek başına iktidar istiyordu ve bunu yaptı. Olayları yönlendirdi, kimilerini de hazırladı.

Maraş 12 Eylül'e giden yolun başlangıcı oldu. Toplumsal muhalefet, devrimci dalga ve yükselen KUKM bastırıldı.

Bu dönem, sol siyasi güçler yanılgı içindeydi. Çok geniş faşizm tartışmaları yapılmakla birlikte, faşizm MHP'yle sınırlı görülmüştü. Sivil faşist güçlerle günlük yaşamda boğuşuluyordu. Oysa faşizm devletteydi. Ötekiler bir maşadan öte birşey değillerdi. Böylece esas güç unutulmuştu. Günde 20-30 kişi, kimi zaman daha da fazla insan, kurşunlara hedef olarak can verirken, ordu başta olmak üzere devletin öteki kurumları hakem pozisyonuna bürünebildiler. "Huzur ve güveni sağlamak", onlardan beklenir oldu. Halk yılgın ve panikteydi. Can güvenliği arayışındaydı. Bu huzuru sağlayacak yegane gücün ordu olduğu imajı yaygınlaştırıldı.

Darbenin psikolojik hazırlığı bu zeminde yapılmıştı. Halk siyasilerden, radikal soldan umudunu yitirmişti. Kimilerinin iddia ettiği gibi, devrime

Bugün 70'lerdeki güven bunalımı yeniden doğmaya başlıyor. Ordu yine üstte kalmayı başarıyor. Gazi olaylarında olaya müdahale edilirken, nasıl "tarafsızlık" gösterisi yapıldıysa, "çete"de de aynı yol izleniyor. Çetenin çemberi dar tutuluyor. Bu işi yapan asıl kurumlar gizleniyor. Yeni bir çıkışa ve yığın hareketine gereksinim var. Aksi halde, yeni Maraşlar bizi bekliyor. Hedefsizlik, ufuksuzluk, politikasızlık, örgütsüzlük her zaman kötülüklerin habercisidir.

ramak kalmamıştı. Aksine 79'dan başlayarak dalga geri çekilmeye başlamıştı. 70'ler devrimci hareketinin kendisi de amatördü. İktidarı hedeflememişti. İktidar zaten bir arzu olarak kalıyordu. Ona ulaşacak ne donanmaları, ne güçleri ne de birikimleri vardı. Bu yüzden devletin deneyimli ve organize güçleri karşısında pek şansları yoktu.

Bugün durum ne?

78'lerdeki durum bugün yok. KUKM daha örgütlü ve devlet kurumlarını sarsacak düzeyde. Türkiye'de durum görece daha zayıf. Yeni güç ilişkileri doğdu. Dinci eğilim daha yaygın ve hükümet ortağı durumuna geldi. Türkiye bir geçiş sürecini yaşıyor. Bu geçiş sancılı ve ağır bedeller ödenerek sağlanıyor. Toplum çok dağınık ve örgütsüz; demokratik ve mesleki yığın örgütleri dinamizminden yoksun. Radikal sol kendini aşamıyor. Dar ideolojik kalıpları kıramıyor, politika üretemiyor. Politika yine ayrıcalıklı bir avuç siyaset sınıfının tekelinde.

KUKM, gücü yettiğinde kanalları zorluyor ama batıda ses çıkmıyor olunca istenilen sonuç alınamıyor. Bir geçiş süreci programına ihtiyaç var. Sağ partiler zaten bunu yapamaz. Sol eğilimli partiler ise ülkedeki dağınıklığa eşlik ediyorlar. Radikal sol ülke gerçeğini kavrayamıyor. O, bilinen programını her yıl tekrarlamakla yetiniyor. Oysa konjenktürel gelişmeyi kavrayan, ülkenin içinde olduğu döneme yanıt verecek yeni bir adım kendini dayatıyor.

Oysa bu dağınıklık örgütlü güçlere yarıyor. Onlar her gelişme karşısında yeni adımlar atıyorlar. Pervasızca ve kendilerinin koydukları kuralları dahi çiğneyebiliyorlar.

Susurluk kazası sonrası ortaya çıkan gerçekler bunu yeterince açıklıyor. "Binlerce operasyon yaptık" sözü devletin nasıl bir faaliyet içinde bulunduğunu açıklamaya yetiyor. Sivil faşist güçler yine kullanılıyor. Bu kez daha farklı zeminlerde. Mafya-devlet-polis beraberce her türlü kirli işin içindeler. Örgütlü, örgütsüz her tür muhalefeti susturmaya çalışıyorlar.

Ordu KUKM karşısında uğradığı prestij kaybını başka girişimlerle telafi etme arayışında. Basın da çete örgütlenmesinden orduyu muaf tutmak istiyor. Oysa, binlerce operasyondan ordunun, MGK'nın habersiz olduğunu söylemek için aptal olmak gerekir.

Toplum daha çok bölünmüş. Kürtler artık sisteme sığmıyorlar. Yeniden eski kalıba sokulmaları imkansız. Kemalizm artık devletin ideolojik yapısını temsil etmekte yetersiz kalıyor. Devletin düşünsel tekliği yerini çok yönlülüğe bırakmış.

MGK bunu önlemeye çalışıyor. Her olayı bu yönde değerlendirmeye çalışıyor. Ama Kürt sorunu, demokrasi sorunu ve ekonomik problemler temel sorunlar olarak devam ediyorlar.

Kirli savaş devam ediyor. İnsan kaybı hergün artıyor. Ekonomik maliyet de Türkiye'nin kaldıramayacağı bir yük haline gelmiş durumda.

Kirli savaş daha çok kirletiyor ülkeyi ve insanları. Bir bölümü açığa çıkmış çete faaliyetleri dehşet uyandırmaya yetiyor. Politikacı ürküyor, halk ürküyor. 70'lerdeki güven bunalımı yeniden doğmaya başlıyor. Ordu yine üstte kalmayı başarıyor. Gazi olaylarında olaya müdahale edilirken, nasıl "tarafsızlık" gösterisi yapıldıysa, "çete"de de aynı yol izleniyor. Çetenin çemberi dar tutuluyor. Bu işi yapan asıl kurumlar gizleniyor.

Ülkenin yeniden bir onarıma ihtiyacı var. Demokrasi olmadan belalardan kurtulmak mümkün değil.

Barışın gelmesi, Kürt sorununun çözümü ve ülkenin demokratikleşmesi için yeni bir çıkışa ve yığın hareketine gereksinim var.

Aksi halde, yeni Maraşlar, yeni Gazi mahallesi, yeni Madımaklar bizi bekliyor. Hedefsizlik, ufuksuzluk, politikasızlık, örgütsüzlük her zaman kötülüklerin habercisidir.

Yeşilyurt'tan Susurluk'a

Şerif MÜŞTAK

Gerçekten devlet çete bulmaya mı çalışıyor? No moseur (hayır efendim.) Bilindiği gibi devlet cumhuriyetin kuruluşundan beri sürekli bir sıkıntı ve çıkmazın içindedir. Fakat var olan sıkıntı ve çıkmaz sorunlarını kamuoyundan saklayabilmesi için, çok değişik ve ağır sorunlarla karşı karşıya kalıyor. 3 Kasım günü Susurluk'ta zırhlı mercedes kamyona çarptı ve mercedesten Parlamento, Polis ve Mafya çıktı. Olan kaza nedeniyle, Türkiye sarsıldı ve sarıldı. Acaba Susurluk'taki olay tek olay mıdır? Bu olaydan daha büyük olaylar yaşanmadı mı? Veya Türkiye daha büyük olaylara gebe değil midir? Hiç kuşku yok ki bu olay ne ilktir ne son olaydır, daha büyük olaylar da yaşandı. Türkiye'deki durum değişmezse, daha büyük olayların patlak vermesine de gebedir.

Susurluk olayı bir ayı aşkındır Türkiye'nin gündeminde ve gündemde kalmaya daha da benziyor.Bugünkü devletin şoven ve sömürgeci anlayışı gereği, bu tür olayların zaman zaman açığa vurulması doğaldır. Ne zaman Kürt sorunu Türkiye'de boyutlandıysa,devlet Kürt sorununu sekteye uğratmak için her türlü meşru ve meşru olmayan yolu denemektedir. Demokratik hak ve özgürlüklerden arınmış kendi anayasasını da rafa kaldırmıştır. Olağanüstü hal yasasının icrası, Kürtlere karşı çeteleri kurma ve oluşturduğu çeteleri meşru gösterme yasasıdır. Memurun muhakemat kanunu, devlet eliyle oluşturulan çeteleri koruma yasasıdır. Bu durum şöyledir: Görev başındaki savcı ve hakimleri devre dışı bırakarak, herhangi bir devlet memuru hakkında şikayet sözkonusu olduğunda, soruşturmanın yapılıp yapılmamasının, mülki idareye devredilmesidir. Yani asıl görev sahipleri olan hukukçuları devre dışı bırakarak, kendi keyfi muamelelerini ve devlet içindeki devletten gelecek emirler doğrultusunda görüş belirlemektir. Devlet içindeki görünmeyen devletten gelecek emirleri yerine getirmemek, hiç kimsenin haddi olamaz. Demek ki devlet çeteleri aramıyor, aksine kendi elleriyle çeteleri hem oluşturuyor ve hem de keyfi olağan yasalarıyla onları koruyor. Ben bu durumu Yeşilyurt olayı ile örneklendirerek açıklamaya çalışacağım.

Susurluk olayı Türkiye'de tek olay değil ve bu vehametin kapısı bugün aralanmamıştır. Kürdistan'a özgü sömürgeci yasalarla, devlet idaresi uluşturulduğundan beri bu tür olaylar zaman zaman gündemdedir. Kimi dönemler toplu katliamlar, sokak ve zindan infazları, toplu işkenceler, köy yakmalar zorla göç ettirme ve sürgünlerle açığa vurulmaktadır. Nice Kürt yurtseverleri, devrimcileri ve Kürt ulusal hareketinin liderleri idam sehpalarında sallandı.

14-15.01.1989 yılında o dönemin Cizre, Silopi, Şırnak ve İdil asayiş bölge komutanı Binbaşı Cafer Tayar Çağlayan Yeşilyurt (Cinibir) köylüsüne, insan pisliği yedirmişti. Bugünkü Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel DYP genel başkanıydı ve 31.01.1989 tarihinde dışkı olayıyla ilgili şunları söylemişti; "Cizre'nin Yeşilyurt köyündeki vatandaşlara Jandarmanın dışkı yedirdiği söyleniyor. Bu çağda böyle birşey olması ayıptır. Doğrulunması durumunda yapanların burnundan getireceğiz." İsmet'in oğlu Erdal İnönü şöyle diyordu; "ANAP dışkı yedirme olayını örtbas etme çabasında" O dönem ANAP iktidardaydı. Mesut Yılmaz Dışişleri ve Mustafa Kalemli İçişleri Bakanıydılar. Kalemli, acilen bir yazılı açıklama yaparak olayı yalanlamıştı ve şikayetçileri tehdit ediyordu. Yeşilyurt köyü nerde bilmiyordu. Diyarbakır'a bağlı olduğunu kafadan atmıştı. Basın İçişleri Bakanı Kalemli Yeşilyurt köyünün nereye bağlı olduğunu dahi bilmiyor, diye yazınca, helikopterle gelip yarım saat kadar Yeşilyurt köyü üzerinde keşif uçuşu yaparak Cizre Emniyet Amirliğine inmişti. Dışigezlerinde M.Yılmaz önüne, Yeşilyurt olayı defalarca çıkmıştır ve her seferinde dışkı yedirenleri savunmuştur. Süleyman Demirel bugün Cumhurbaşkanı, dışkı olayının o dönemki İçişleri Bakanı Mustafa Kalemli, Parlamento başkanıdır. Devlet, Yeşilyurt'tan intikam alma peşine düşmüştür. İnsan pisliğini yemeye maruz kalmış Tahir ve Abdullah Madak ile yakın akrabalarından 18 kişiyi, Yeşilyurt köyünde çete yapmıştır. Çeteliği kabul etmeyen bir kısım köylüler, yapılan baskılar nedeniyle 18 Kasım 1996 tarihinde köyden göç etmek zorunda kaldılar. Batil köyü çeteleri ve Yeşilyurt köyündeki Madak çeteleri vasıtasıyla köylülerin çayırları, meraları, ekinleri ve bahçeleri izli mermilerle yakılmıştır.

Çeteliği kabul etmeyen diğer köylü kesimleri, önlem alınması için toplu halde Şırnak Valisine, Cizre Kaymakamlığı'na, Jandarma Komutanlığı'na ve Cizre Cumhuriyet Savcılığı'na bir dilekçeyle başvuruda bulunarak yetkililerden önlem alınmasını istemişlerdir. Önlem alması yerine, bir senaryo ile asayiş bölge komutanı ve devletin çetesi olan Madak'lar, Yeşilyurt köyü muhtarı Abdurrahman Müstak'ın evine silahlar bırakarak yakalamış, muhtar Abdurrahman Müstak'ın televizyon anteni, duvardan sökülerek hakkında bölücülük ve silah bulundurmaktan dava açılmıştır. Oysaki çevredeki korucuların uydu antenleri vardır. Madak'lar çetesi vasıtasıyla, Yeşilyurt olayının bir senaryo olduğu ve bu senaryonun muhtar ve başka bazı bölücü örgütlerin birlikte tezgahladıkları, bir dilekçeyle askeri ve savcılık makamlarına şikayet etmişlerdir. Çetelerin şikayet dilekçelerinde 48 milyar lira alındığı, Abdurrahman Müstak ve Av.Hasip Kaplan'ın 48 milyar lirayı birlikte bölücü bir örgüte teslim ettikleri belirtilmektedir.

AIHK'nun kararında verilen paranın miktarı sadece 4 milyar Türk lirasıdır. AIHK'da alınan karar devletin işlediği suçu gösteren ve kabul ettiren az miktarda sembolik bir paradır.

Devlet Madak çetesini kullanarak 23.11.1996 günü sabaha kadar, Müştak'lar ailesinin evlerini silahlarla taranmışlar ve o sıralarda 13 yaşından küçük onlarca çocuk evlerde bulunmaktaydı. Cizre C.Savcılığı tarafından yapılan keşifle, evlere sıkılan kurşun izlerini tesbit etmiştir. 70 yaşındaki muhtarın babası Ramazan Müştak iki sefer kurşun yağmuruna tutulmuştur. Selahattin Mübariz ve Ömer Mübariz çete olayını kabul etmedikleri için, planlı şekilde Madak çeteleri tarafından evleri basılmış, o sırada Ömer Mübariz evde olmadığından, karısının kolunu ve evde bulunan kardeşi Selahattin Mübariz'in kafasını kırmışlar ve ağır şekilde dövmüşlerdir. Köyden bir km. uzakta su taşıyan Muhtar Abdurrahman Müstak'a ait su dinamosu, binbaşının emriyle Madak çetelerince tahrip edilmiş ve keşif raporu tutulmuştur. İnsan hakları yıl dönümü olan 10 Aralık 1996 günü askerler tarafından Yeşilyurt köyü basılmış, Madak çetelerinin kışlık elbise, ayakkabı, yeni silah ve telsizlerle ödüllendirmişlerdir. Müştak ailesinin bütün evleri didik didik aranmış ve ev eşyalarının çoğu tahrip edilmiştir. Evde bulunmayan muhtar Abdurrahman Müstak 11 Aralık 1996 günü Cizre'de iki kardeşi ve bir amcaoğlu ile birlikte, Cizre Emniyet Amirliği'nde gözaltına alınmış ve akşama kadar sorgulanarak ölümle tehdit edildikten sonra bırakmışlardır. Devlet Madaklar çetesini devreye sokarak, güya Abdurrahman Müştak'a hitaben Abdulcelil Madak ve Bahaddin Madak'a "Askerleri ihbar üzerine siz köye getirdiniz" diyerek Türk bayrağına, Atatürk'e küfürler ettiği şeklinde ayrıca şikayet edilmiş ve hakkında dava açılmıştır. Böylece ilk defa Atatürk'ün ismi alanen Yeşilyurt pisliğine karıştırılmıştır.

Müstakların avukatı H.Kaplan, intikam almaya yönelik devletin bütün baskılarını açık bir mektupla Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e bütün parti organlarına, demokratik kurum ve kuruluşlara bildirdi ve basın toplantısıyla kamu oyuna açıkladı. Ayrıca AIHK'na 25.maddesine dayanarak ikinci başvuru yapıldı. Müştaklar resmi savunmaya geçince, bölgedeki devlet yetkilileri acilen 12.12.1996 günü asayiş bölge komutanı, Cizre Kaymakamı, Emniyet Amirliği ve diğer bazı yetkililerle birlikte toplanarak, muhtar Abdurrahman Müştak'ı "köyde ikamet etmediği" gerekçesiyle görevden almışlardır. Oysaki Bedirhan Beyliği döneminden beri Yeşilyurt (Cinibir) köyü Müştakların devamlı ikametgahıdır ve Müştakların arazi tapu tarihi, Osmanlıların çok eski dönemine rastlamaktadır. Muhtarı görevden alma ve köye sokmama gerekçeleri, Cinibir köyünü tamamen boşaltmaktır.

Strasbourg'taydım. Konsey'den bazı şahıslarla Türkiye'yi sohbet ediyoruz. "Türkiye'yi izliyor musunuz, gerçekten devlet çete mi arıyor?" diye sorduğumda, gülümseyerek, "No mösseur" deyip Türkiye hakkında şikayet dosyalarını işaret ettiler ve Yeşilyurt'un ikinci başvurusunun önemini nazikce yorumlamaya çalıştılar.

Yeşilyurt olayı cereyan ettiği dönemde mahalli seçimler vardı. Devletin düzen partileri, bu korkunç olayı kendilerine malzeme yaptılar. SHP başta olmak üzere bu olaydan yararlanarak en fazla oyları aldı. Türkiye'deki belediye seçimlerini kazandı. Fakat çete olayını kabul etmeyen bazı Yeşilyurt köylüleri ve Müştaklar ailesi üzerindeki baskılar hergün biraz daha şiddetlenerek devam ediyor. Günlük politikaya malzeme arayan düzen partileri ve siyasetçilerinin hepsi bugün Yeşilyurt'ta olanlara karşı suskundur. Ben, Yeşilyurt'a korucu olanlara şu mesajı vermek istiyorum; Dün size bok yedirdiler ve bugün de elinize silah verip, sizleri kahraman yapmak istiyorlar. Bok yiyen kahramanlar olacağınıza, gururunuzu savunursanız en iyisini yaparsınız. Sizlere verilen paralar, silahlar, elbiseler, telsizler yararınıza değildir. Sizleri Müştaklarla Yeşilyurt'ta korucu olmak istemeyen köylülere karşı senaryonun bir malzemesi yaptılar. Bu işin sorumlusu intikam peşinde koşan devlettir ve olacak her olaydan sorumludur.

Ben düşünüyorum ki, Susurluk kazası Cizre'de, Yeşilyurt'ta, İdil'de veya Kürdistan'ı ilgilendiren bir başka yerde olsaydı kamyona çarpan zırhlı takside kimlerin olduğunu kimse öğrenemezdi. Kürtleri katleden cinayet şebekesi Kürdistan'dadır ve Kürtleri takip etmek üzere kimi çete üyeleri yurt dışındadırlar. Devletin resmi ağızlarından da anlaşıldığı kadarıyla 700-720 civarında kiralık katilleri vardır. Fakat bu sayı daha çok fazladır. Bu katil şebekesinin yüzde doksanı Kürdistan'da ve devletin bilgisi dahilinde cinayet işlemektedir. Kürdistan'da görev yaparken, bu şebekeden trafik kazası veya benzeri şekillerde başka bir sürü şahıslar ölmüşse de, kimse öğrenememiştir. Ölüm tacirleri Kürt avına çıkarken, kimi zaman tım arabası devrildi, 5-6 kişi şehit oldu denmektedir. Çatlı gibi insanların da arada ölmüş olabileceği düşünülemez mi? Fakat bu düzende çuvala sığmayan mızrak şeklinde çelişkiler olduğu zaman, kamuoyuna yansıması mümkündür. Kürdistan meselesinde haklı çözümlere gidilmediği sürece düzeni savunanlar daha çok uzun zaman birbirlerini yemeye devam edecekler. Ancak Kürtler de birbirlerine biraz yaklaşırsa... Ben Strasbourg'taydım. Konseyden bazı şahıslarla Türkiye'yi sohbet ediyoruz. "Türkiye'yi izliyor musunuz, gerçekten devlet çete mi arıyor?" diye sorduğumda, gülümseyerek, "No mösseur" deyip Türkiye hakkında şikayet dosyalarını işaret ettiler ve Yeşilyurt'un ikinci başvurusunun önemini nazikce yorumlamaya çalıştılar. Yedirilen insan pisliğinin, Türkiye'ye yedirildiğini, ben 1989 yılında basına açıklamıştım.

Cizre'nin Yeşilyurt Köyünde Türkiye'ye insan dışkısını yediren suçun failleri ve işlenen suça arka çıkanlarım hepsi belli olmuştur. Yedi yıldan beridir olay devam ediyor. Yapılan bu kötü muameleye karşı, Süleyman Demirel "Olay doğrulanırsa burunlarından getiririm" demişti. Demirel o zaman muhalefetti, şimdi Cumhurbaşkanı...

Kısa...Kısa...Kısa...Kısa...

Kadınlardan kadın bakanlığı önerisi

22 Aralık'ta yapılacak kadın kurultayına hazırlanan CHP, kadın bakanlığı kurulmasını isteyecek. CHP'li kadınlar, kadınlardan sorumlu Devlet bakanlığını yasası ve örgütü olmayan paravan bir yapılanma olarak değerlendirdiler. Kadınların hedefleri şunlar; kadınlarla ilgili sorunlar TBMM gündeminde süratle taşınmalı. Aile planlamasıyla ilgili kurslar düzenlenmeli. Kadın ürünlerinin değerlendirilmesi için kooperatifler kurulmalı. Kız çocuklarının okula gitme oranını arttırmanın olanaklarını yaratmak, cezaevlerini insanca yaşabilecek ortamlar haline getirmek. Yargısız infaz ve işkenceye son vermek, temiz siyasetin temsilcisi takipçisi olmak. Yani palyatif tedbirlerle yetinmek.

Kadın 'ihtilali'

Kadın Hakları Koruma Derneği üyeleri, yıllardır hep ikinci sınıf muamale görmeye, yalnız yaşadığımız toplumda değil, dünyanın hemen her yerinde sorunlarının hep ihmal edilmesine isyan ediyorlar. "Kadını önemsiz sayan, geri plana iten, etkili olmasını istemeyen, anlayışın her zaman karşısında" olacaklarını söyleyen dernek yöneticileri, konuşmasını; "Haklarımızı elimizden almak isteyenleri kadın ordusuyla ezip geçmek, silip süpürmek için geliyoruz. Bizden korksunlar. Çünkü biz kadınız, biz anayız" Kadınlara verilen siyasi hakların hep sözde kaldığını, vurgulayarak, seçim meydanlarında propaganda unsuru olarak görülmek, istenmediklerini, haklarını söke söke alacaklarını söylüyorlar.

Nüfus Planlaması

Dünya nüfusundaki artışın yarattığı çevre, enerji ve sağlıkla ilgili sorunların yanısıra ekonomik, politik ve sosyal sorunlara daha fazla dikkat çekmek amacıyla ABD'deki Nüfus Enstitüsü'nün düzenlediği, 12. Dünya Nüfusuna Dikkat Haftası-1996 "bugün başlıyor." "Hatırlatma ve Uyarı" haftası olarak öngörülen haftanın bu yılki teması, "nüfus ve yerleşim" olarak belirlenmişti. Hafta boyunca artan nüfusa yeterli barınak, su ve sıhhi altyapı temini, etkin kentsel yapılaşma ve kırsal gelişme konuları işlenecek.

Kadınlar kızlık soyadlarını istiyo

Kadınların evlendikten sonra, önceki soyadlarını taşımasını önleyen Medeni Yasanın 153/1.maddesinin iptali istemiyle, ÇHD Anayasa mahkemesine başvurdu. Çağdaş Hukukçular Derneği, Anayasa mahkemesine verdiği dilekçede, 153/1. maddeden hükmen, Anayasa'nın "yasa önünde eşitlik" başlığını taşıyan 10. maddesine ve "temel hak ve hürriyetlerin niteliği" başlığını taşıyan 12.maddesine açıkça ayrılık oluşturduğunu ileri sürdü. 10. maddeye göre, herkes dil, din, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, mazhep ve benzeri nedenlerle ayrım gözetilmeden eşitliği, 12. madde ise, kişilik haklarının dokunulmaz, devredilmez ve vazgeçilmez hakları düzenliyor. 153/1. maddenin iptal edilmesi için Anayasa mahkemesine başvuran ÇHD'nin girişimi çeşitli kadın kuruluşları tarafından destekleniyor.

'Kadının işi doğurmak'

Başkanlığını Sudanlı kadın milletvekili Suad Al Fatih Muhammad Al Badavi'nin yaptığı, "uluslararası kadınlar birliği" toplantısında bir konuşma yapan Erbakan, konuşmasında BM'in geçen yıl Pekin'de yaptığı ve ABD başkanı Bill Clinton ve eşinin katıldığı kadın zirvesi'ni eleştirerek şöyle konuştu;
"Batı'da kadın erkek eşittir denilip, herkes çalıştırılacak denilmiş, ancak kadının toplum içindeki görevleri unutulmuş. Sonra bir de bakılmış ortada aile diye bir şey kalmamış. Nüfus azalmış, uyuşturucu ve alkol müptelalığı artmış. Şimdi onlar da bundan dönüyorlar. Allah kadını ayrı, erkeği ayrı yaratmış. Kadın vücudu zariftir. Herkesin görevi bu yaradılışa uygun olmalıdır. Kadının vatana yapacağı en büyük iyilik, en önemli görevi çocuğunu iyi bir şekilde yetiştirmektir" diyerek "Kadınların kendilerine daha çok evde bulunma olanağını sağlayacak işlerde" "haftada iki gün, o da 4 saat olması yeterli olacağını belirterek, "Doğurun" mesajıyla konuşmasını bitirdi.

Tecavüz ve cinsel şiddet

A. SU

Tecavüz, ırklar arasında büyük bir silah olarak kullanılmaktadır. Özellikle beyazların siyahlara tecavüzlerine oldukça sık rastlamaktayız. Fakat bu beyazların kanun önünde cezalandırılmasını gerektirmiyor. Ama siyah birinin beyaz bir kadına tecavüzü sonucu siyah erkek ömür boyu hapisle cezalandırılıyor. Uluslararası politikalarda tecavüz güç olarak kullanılıyor.

Tecavüz ve ırza geçme olayları nedense yalnızca kadın sorunu olarak ele alınıyor. Oysa şiddeti kullanan erkekler olduğuna göre, erkeklerin sorunu olarak ele almak, incelemek gerekmiyor mu?

Erkeklerin büyük bir çoğunluğu (%70), güç tutkusuyla hareket ediyor. Bir kısmı (%25) öfkeyle harekete geçiyor, %5'i ise sadist eğilimlerle tecavüz ediyor, yapılan istatistiklere göre.

Erkekler özellikle kadınlarla birlikteyken kendini gösteren hakimiyet kurma ihtiyacının arka planında genelde kendilerine olan güvensizlik ve eksiklik duygusu yatmaktadır.

Birçok erkek iğne iplik hikayesinde olduğu gibi, iğne sabit durmazsa iplik takılmaz örneğinden hareket etmektedir. Kadın direnirse tecavüze uğramaz. Yani tecavüz kadının rızasıyla olmaktadır düşüncesini savunmaktadırlar. Hatta kadınların gizli gizli tecavüze uğramak istediklerini savunanlar da vardır. Hemen hemen her beş kişiden biri kadının tecavüz sırasında orgazm olabileceğine inanmaktadır.

Yapılan anketlerde cinsel tecavüzlerin %70'ten fazlası yabancı erkekler tarafından gerçekleştirilmektedir. İşin ilginç yanı da tecavüz edenle edilen arasındaki yakınlık, tanışıklık derecesi arttıkça bu durum birçok insan tarafından tecavüz olarak değerlendirilmemektedir. Kurbanın yakın biri olması durumunda olayın değerlendirilmesi de farklılaşıyor.

Tecavüze uğramış kadınların yaşadıkları en zor durumlardan biri de kocanın, erkek arkadaşın, babanın, kardeşin kadının başından geçenlere inanmamalarıdır. Aksine kadından (kurbandan) kuşkulanıp onu aşağılamalarıdır. "Edepli, terbiyeli, ahlaklı kadınların ırzına geçilmez. Başlarına böyle bir şey gelmez" denilmektedir. Doğru mu?

Tecavüz eden erkeklerde ortak olan nokta, davranışlarını haklı ve doğal görmeleridir. Onlar için kadınlar, ihtiyaçlarını tatmin edecekleri nesnelerden başka birşey değildir. Bir nesne istekte bulunabilir mi? Tabii ki bulunamaz. Olsa olsa uzun süreli kullanım amacıyla nesnenin sahibi tarafından ihtiyaçları karşılanır.

Kadın giderilecek istekler ve çözümlenecek sorunlar olduğunda kullanılır. Kadının bir süre için sahiplenilmiş ya da kiralanmış olmasıyla, evlilik sözleşmesiyle erkeğe bağlanmış olması arasında çok büyük fark yoktur. Kadın her koşulda erkeğin amaçları için kullanılacak bir araçtır.

Evlilik, diğer bir anlamıyla meşru cinsel şiddet alanıdır. Resmi istatistiklerde evlilik içi şiddete hemen hemen hiç yer verilmez. Diğer tecavüz olayları basına, mahkemelere intikal edebiliyor, (tamamen olmasa bile) tecavüz eden erkek kısmen de olsa cezalandırılıyor. Peki evlilik içi tecavüz... "Böyle şey mi olur canım, onlar evli.. " diyenlerimiz ne yazık ki büyük bir çoğunluktadır.

Birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi İsviçre'de de 1989 yılı ortalarına kadar evlilik içi tecavüz suç olarak görülmüyordu. Şiddet kullanan kocalar, karılarına sadece görevlerini hatırlatıyorlarmış. Ve de kendi haklarını kullanıyorlarmış. Bazıları da karılarının sadece tahammül etmelerini istiyorlarmış...

Evlilik içi tecavüzlerde erkeklerin eşlerini denetleme ve iktidar olma arzusuyla şiddete başvurmaları çoğunlukta. Kadın görevi gereği cinsel rolünü oynamak istemezse, kocaya olan itaati bir yana bıraktığı için, koca sinirlenebiliyor, öfkelenebiliyor. Bazen önce baskı, sözlü tehditler, uyarılar, psikolojik terör biçiminde ortalığa dökülüyor.. bunların da işe yaramaması halinde şiddet gündeme geliyor. Dayakla, zorla kadının ırzına geçiliyor...

Evlilik içi tecavüzlere maruz kalan kadınlarda sürekli tekrarlanan aşağılamalar sık sık depresyonlara yol açıyor. Birlikte oldukları erkeklerle yaşadıkları olumsuzluklar genelde kadınların erkeklere karşı güvenlerini azaltıyor. Yaşanan cinsel şiddet ömür boyu süren derin izler bırakabiliyor.

Evlilik içinde cinsel yönden sömürülen kadınlar, kendilerini koruyan yasaların bulunmaması yüzünden devlete de olumsuz bakıyorlar. Devlet kadını erkeğin kötü niyetine karşı korumuyor. Aksine hiçbir hukuk kuralının geçerli olmadığı bir alanın (evlilik kurmunun) grantörlüğünü yapıyor. Yardım ve öneriler almak için başvurulan sosyal kurumlarda yaşananlar da olumsuzluklarla dolu.

Evlilik içi tecavüze uğrayan kadınlar en çok kadın arkadaşlarına sorunlarını anlatıyorlar. Evlilik danışma büroları, doktorlar, kadın evleri, acil telefon servisleri en son da başvurulan polis oluyor. Tabii bunlar Avrupa ülkeleri için geçerli.. Ne yazık ki bizim ülkemizde, sömürgeci devletlerin böylesine kurumları henüz yürürlüğe girmemiştir ya da çok azdır.

Zor durumda başvurulan yerlerden kadına anlayışsız ve güvensiz ve de aşağılayıcı davranılınca olayın ağırlığı bir kat daha artıyor. Böyle tepkiler alan kadın diğer insanlara olan güvenini de tümden yitiriyor. Tecavüze uğramış olmak, kendilerinden kaynaklanmış ve de suçlusu kendileriymiş gibi tavırlarla karşılaşmaları kadınları derin bir hayal kırıklığına uğratıyor.

Kadınlardaki yaralanmalar, kanamalardan, morarmalardan, sırt ağrılarına, yıllar süren döl yolu sancılarına kadar bir çok fiziksel rahatsızlıklar çokça görülmektedir.

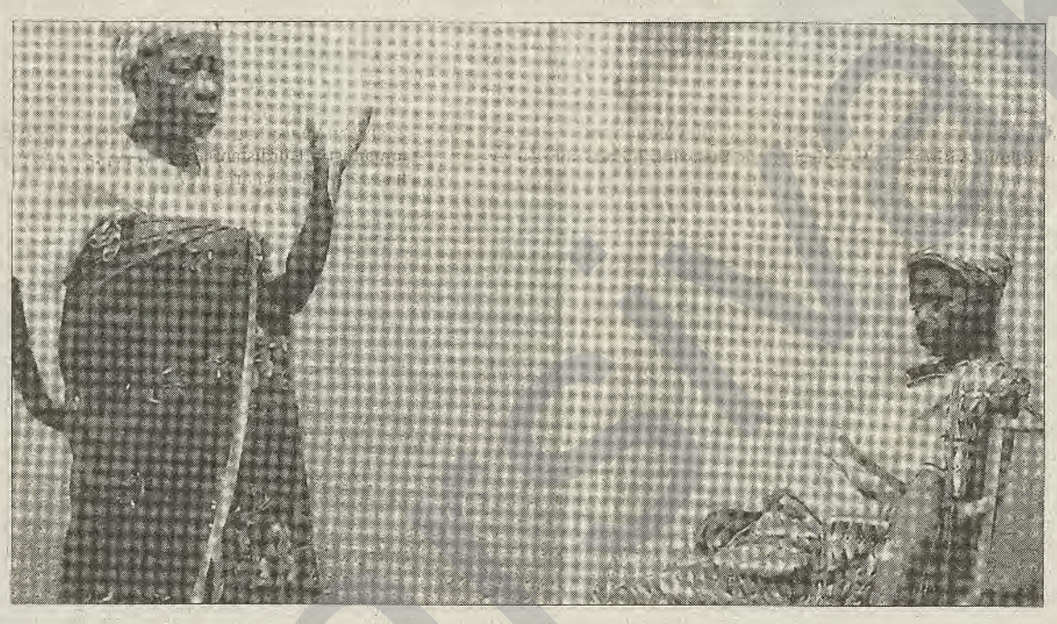

Raunda'daki savaş nedeniyle Zaire'ye mülteci olarak sığınan aileler, bu kez de Zaire'deki savaş yüzünden istemeden de olsa, Raunda'ya dönmek zorunda kaldılar. Zorunluluk parçalanmış aileler yaratmak gibi, yeni zorluk ve acıların başlangıcı oldu. Her olumsuzluğun olduğu gibi bunun yükü de kadınların omuzlarına binmiş durumda. En ilkel koşullarda kızını tedavi etmeye çalışan annenin acısı ve umutsuzluğu her halinden belli oluyor.

Neden bağımsız kadın örgütü?

Şermîn HÊVÎDAR

"Tarihteki ilk baskı, erkeğin kadın üzerindeki baskısıdır ." ***ENGELS***

Bu yazımda bağımsız kadın örgütünün gerekliliğinin teorik ve akademik araştırmalar gerektiren boyutu üzerinde durmayacağım.Pratik yaşamın sonuçlarından hareketle "kadın örgütü, sınıfsal örgütlenmenin önünde engeldir" biçimindeki anlayışın gereksizliğini gösteririm sanıyorum.

Kadın sorunu sadece sınıf mücadelesiyle açıklanamaz; bu mücadelenin başka özellikleri de var. Toplumların tarihi, her ne kadar özgürlük mücadelesi tarihi ise kadınlara yapılan zorbalığın ve zülmün tarihidir de. Kadınların üzerindeki cinsel baskı sınıfsal baskıdan önce başlamıştır. Aslında cinsiyet ve sınıfı birbirinin alternatifi yapmamak lazım, her ikisi de toplumun ayrı ayrı gerçekleridir. Sınıfsal mücadele, ulusal mücadeleyle insan haklarını içerdiğine göre, kadınlar da ulusal, sınıfsal, cinsel baskıyı kurtuluş mücadelesiyle birleştirebilirler.

Önceleri sol kesimde şöyle bir görüş vardı; "sınıfsal mücadele kadın sorununa da çözüm getirir. Bu da sosyalitlerin başa geçmesiyle mümkündür. Dolayısıyla kadınlar kendi cinsiyet haklarını ararken devrimi zayıflatmaları gereksizdir." Devrim yapmış ve sosyalist ülkelerin pratik yaşamının da gösterdiği gibi, kadın sorunu tam anlamıyla çözülmemiştir. Kadınların ekonomik özgürlükleri vardı. Bir çok haklarını da almayı başardılar, fakat sorunları son bulmadı. Taa ki cinsler arasında gerçek ilişkiler kuruluncaya kadar da sürecektir. Kapitalist sistemlerde baskılar sadece bir cins üzerinde değil, hem erkek hem de kadınlar üzerindedir. Kapitalizmde cinsel soruna ne kültür ne sanat ne de spor kadar ilgi gösterilmemiştir. Kuşkusuz sınıfsal ve cinsiyet üzerindeki baskıların nedeni Kapitalizmdir. Bu verdiğim örnekler basit olabilir ama doğrudur. Biz kadınların yaşamıdır. Erkeklerinse böyle bir sorunu yok. Kadınlar üzerindeki baskının özelliğinden dolayı, onların da bir birliktelikleri, örgütlülükleri olmalı. Kapitalist ülkelerde sınıfsal ve kadınlar üzerindeki baskıya karşı mücadele birlikte sürdürülmeli, bu birliktelik çabası çok iyi bir biçimde formüle edilmeli.

Eğer toplumsal bir grup kendi haklarını savunmak ve kazanmak için mücadele verirse , bu mücadele sınıfsal mücadeleye zarar vermez. Bütün sınıf ve tabakaların kadınları tek örgütte birleşsin demiyorum. Kadınların kendi kurtuluş mücadelelerindeki yerlerini örgütlü olarak almaları normaldir. Burjuva kadınları dışındaki kadınlar özgürlük mücadelesini başrıya kavuşturmada birarada olabilirler.

Kürdistan'ınözgürleşme mücadelesinde kadınların yeri

"Güneş nasıl aydınlatmaya, dereler nasıl akmaya , kuş nasıl ötmeye mecbur ise, ben de mücadele etmeye mecburum" **C. ZETKİN.**

Ne yazık ki,Kürdistan mücadele tarihine baktığımızda; kadınların gözle görülür bir mücadelesine rastlanmaz. Eğer varsa da belgelerini elde edemedik. Ama biliyoruz ki Kürt kadının ilk örgütlenişi 1919-1920 yıllarında başlıyor. İstanbul'da "Kürt Kadın Teali Cemiyeti" kurulur. Bu kuruluşta Kürt kadın tarihçiler, şairler ve devrimci kadınlar öncü olmuşlardır. Tarih bilimci ve şair "Mahşeref Xanim" bunlardan biridir. 1805 ile 1806 yıllarında İran Kürdistanı'nın Senendec kentinde doğmuştur. XIX. yüzyılda Ortadoğu'nun tek kadın tarihçisidir. 1847'de vefat etmiştir.

Irak Kürdistanı'nda ister kent'te ister dağda olsun erkeklerin devamlı yanıbaşında olmuştur. Leyla Qasım ve Margereta bunlardan sadece ikisidir. Diğer parçalarda ise binlerce kadın Kürdistan bağımsızlık mücadelesine katılmışlardır. Gerçekten de bağımsızlık mücadelesinde kadının yeri büyüktür, cephelere kadar uzanmış ve büyük fedakarlıklarda bulunmuş, vazifelerini fazlasıyla yerine getirmişlerdir. Fakat bugüne kadar Kürt kadını yoğun olarak kurtuluş mücadelesinde ağırlığını koyamamıştır. Örnek verecek olursak Nikaragua'da dahi kadınların %30'u mücadelede yer almıştır. Salvador ve Guatemala'da da pek farklı değildir.

Ülkemiz parçalı bir sömürgedir. Her parçası bağlı bulunduğu sömürgeci devletin sistemlerine göre yaşam sürüyor, ona göre biçimleniyor. Zulüm, zorbalık, işkence, asimilasyon ve sürgünler bu dört parçadaki Kürtleri her tür baskı ve dayatmalara rağmen yıldıramamıştır. Hala bağımsız bir Kürdistan umudu sürmektedir. Bugün de böyledir. ömürgeci ve emperyalistlerin hedeflediklerı sınırlar iortadan kalkmıştır. Bağımsız demokratik ve birleşik bir Kürdistan tek amaç haline gelmiştir. Kürt kadını da bu mücadeledeki gerçek yerini almalı ve aşağıda sayacağım üç sebeple mücadelenin iteneği olmalıdır.

1- Kadınlar, kadın oldukları için erkeklerin egemenlikleri altındadırlar, bu da sömürgeci sistemin kadınları ezmesine yardımcı olmaktadır.

2- Kadınlar dört parçalanmış ülkelerinde, genel zulmün altındadır. Çünkü dilini, kültürünü unutması için tüm politikalar onların üzerinde oynanıyor.

3- Her parçadaki Kürt kadınlar, kan emeci sistemin cenderesi içinde kapitalizm-feodalizm ve islam dininin baskısı altında eziliyor. Ülkemizde feodalitenin ve geleneklerin esiridirler. İslam dini, bu esirliğin en büyük nedenlerinden biridir. Bu durum feodaller ve sömürgeciler tarafından sıkı sıkıya korunmaktadır. Hapishane (cezaevleri) ve işkencelerde kadınların durumu daha kötüdür. Cezaevlerindeki kadınlar üzerindeki baskı çok büyüktür. Çırılçıplak soyulmaları, gögüslerinden ve cinsel uzuvlarından elektrik vermeler, vücudu üzerinde sigara söndürmeler, tecavüzler kaçınılmaz günlük yaşayışlarıdır.

Kadınlar genel, sınıfsal ve cinsiyeti üzerindeki baskıların kalkması için mücadele vermeli. Mücadele yolları aramalı, baskı ve zulmü yok etmek için örgütler inşa etmelidir.

Kadınların mücadelesi; söylendiği gibi, erkeklere karşı değil, ona bu dayatmaları zorunlu kılan sisteme karşıdır. Kadınlar örgütlü mücadelelerini tüm dünya kadınları, bağımsızlık için savaşan örgütler, işçi ve emekçi sınıflarıyla aynı hat üzerinde sürdürmelidir.

Berbang dergisinin 64. sayısında yayınlanan yazıyı yazarımız Tajdin WELAT Türkçeye çevirdi. Özetleyerek yayınladık. Yazar ve çevirmen arkadaşlardan özür dileriz.

Kadının Gücü

Şemê PELGÊ

Öykü biliniyor. Tanrı önce evreni yaratmış, sonra İnsanoğlunu, yani erkeği yaratmış. Sonra....insanoğlu'nun canı sıkılmasın, birşeylerle meşgul olsun, cinsel zevkleri tatsın diye, insanoğlu'nun "kaburga kemiği"nden insankızı'nı yaratmış... Buna en çok sevinen, insanoğlu-erkek- olmuş. Nasıl olmasın ki; öncelikle yanlızlıktan kurtulmuş, kendi ihtiyaçlarını gidermek için, kendi "kaburga kemiği"nden yaratılmış bir 'cins-i latife'ye sahip olmuş...

Bunun karşılığı olarak tanrının tüm buyruklarına harfiyen uymayı, bir yaşam biçimi olarak benimsemiş... Güzellikleri görmek ve yaşamdan zevk almak gibi bir derdi yokmuş vesselam...şeytan'ın tanrıya isyan etmesi dışında tanrı kulundan, kul tanrısından memnunmuş. "Kaburga kemiği"nden yaratılan "varlık", yaratılış biçimine kızmış...Ya da tanrının , yarattığı sistemden rahatsız olduğu için insanoğlu yanlız kalmasın diye yarattığı insankızı'nın beynine hükmederek itaat ettirme olanağını eline almayı unutmuş. Nedeni ne olursa olsun iyi de etmiş. Çünkü bu, tanrının ve oğlunun mutlak egemenliğine karşı çıkışın; körükörüne inanca dayalı yaşamın kölelerini 'yoldan çıkarma'nın aralanan kapıdan giren şeytan, "yasak meyva"yı insanoğluna değil, insan kızına yedirerek 'ilk günah'ı işletmiş...

Yediği "yasak meyve"yle insankızı'nın gözleri açımış, güzellikleri görmüş. Kendisini zevk alma aracı olarak gören insanoğlu'nun görmesi için uğraşmış. "Yasak meyve"yi ona da yedirmiş. İnsanoğlu da "ilk günah"ını işlemiş, karşılığında görme yeteneğini kazanmış. Görme yeteneğini vermediği kullarının cenneti görme eylemi tanrıyı kızdırmış. (İddiaya göre, tanrı çirkinliğini görmesinler diye kullarına görme yeteneği vermemiş. İnsankızı yasak meyveyi yiyerek görme yeteneğini kazanıp tanrının gerçek yüzünü gördüğü için kızmış ve cezalandırmış.)

Hiddetle kurallarını neden çiğnediğini sormuş insanoğluna. İnsanoğlu; insankızı'nın kendisini kandırarak "yasak meyve"yi yedirdiğini söylemiş. Oğlunun bu teslimiyetçi tavrı, tanrı babanın hoşuna gitmiş olacak ki, hiddetini insankızı'na yöneltmiş. İtaat etmeyip kuralları çiğnediği için "suçlu" olarak görmüş. "Suç"unun karşılığı olarak da erkeğine bağlı kalma ve "doğurma" cezasına çarptırmış. Odur budur kadın bu cezayı çekermiş...

Din devletlerinin çoğu, kendilerini tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi ve onun dünyevi işlerini yürütme sorumlusu olarak görürlerdi. Bu, pek değişmedi. Tanrı'nın kadını "ilk günah"ın başlatıcısı olarak "doğurmak"la cezalandırılmasıyla devletin kadını bir kuluçka makinası olarak görmesi arasında bir fark yok. Hatta bir ortaklık-aynılık sözkonusu.

Tanrı devlet, kadını hem doğurmak, hem de yaşamı yeniden üretme eyleminin ürünlerini-çocuklarını-elinden almakla cezalandırmış. Gelgelelim kadının bunu benimsediğini söylemek oldukça zor. Kanıt mı?

Cuma, Cumartesi anneleri, savaşa karşı birlikler, barış inisiyatifi gibi girişimlere bakmak yeterli. Kadın dün tanrıya, bugün devlete kafa tutmasını bilmiş. Yaşamı yeniden üretmenin ana öznesi olarak, kendisine çember çizenleri kendi silahlarıyla vurmuş...

Geçen sayının toplatma gerekçelerinden biri "Kadın Dayanışması" başlıklı yazı. Buna dayanarak gazeteye toplatma kararının altında yatan neden tanrı-devletin kadınlardan, onların birleşik eylemlerinden duyduğu korkudur.

Yazıda tüm kadın kuruluşlarına, ceberrut devletin egemenlik savaşını sürdürmek için muhaliflerinin ve vatandaşı saydığı insanların çocuklarını kurban etmesine tepki duyan anneleri ve aileleri aynı hat üzerinde birleştirme çağrısı vardı. Devleti ve onun savcılarını korkutan öz bu.

Herşey daha net. Bir yanda devlet, öte yanda tanrının doğurmakla cezalandırdığı, toplumun kıyısına itilmiş kadınlar ve onların müttefikleri kadınlar. Gün onları birleştirme ve sokakları savaş karşıtı, eylemlerle kuşatma günüdür. Görev öncelikle kadın kuruluşlarının omuzlarındadır.

ÇOCUKÇA

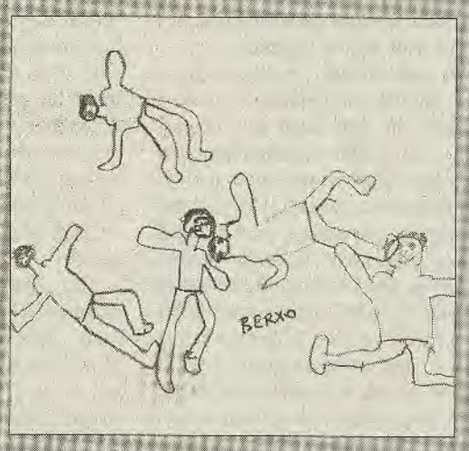

Cembelî (Kurê Mîrê Hekaryan) Evînek bêtabû

E. H. MIHEMED

Her rave(danasînek)kirinek, bi xwe re tuxubdayinekê jî tûne... Lê ev norm, ji boyî evinê ne wesa hêsan e. Eflatun dibêje, evîn, "delaliyeke bêzayin e, bêmirim e, ne kêm û ne jî zêde dibe". Lêbelê mirov ji kîjan evîndarê/evîndarî bipirse, dê formulek wiha biqasî çiruskekê agirê evînê bibîne. Lewra dibejin, evîn, tê jiyan lê nayê formulekirin.

Bûyer û gotinên di derbarê evînê de cuda cuda ne... Çirûska evînê dê çi çax bi çi hawayî, li ku derê, dê çawa bijene; ev jenandin dê çi êtuna derxîne, ne diyar e... Di bergehek vekirî û di dimenek bê dawî de, ruh carna diricifî, diqerise, carna jî dikele dibe êtûn; zivistanek dojehî û biharek bihiştî di ruhê evîndaran de tewlihev e...

Nivê dinyayê li ser milê generalê Romî Antonius bû; şaristaniya Misrê di bin deshilatdariya Kleopetra de bû... Lê çi bû. Generalê Romî û Prensesa Misrî, hemû heyînên xanedanî û desthilatdarî bigorî (qurban) evîna xwe kirin; Ev dinya kêm û kirêt dîtin, ji bona evîna xwe li planetek (gezegenek) din digeriyan.

Cembelî (Kurê Mirê Hekaryan), Binevşa keça Faris Axa yê koçer, li zozanên bilind, li ser kaniya kêleka reşmalan dît. - Wî nav û dengê delaliya Binevşê bihîstibû.- Çaxê Binevşê, piyana avê raberî Cembelî kir, çavên wî li çavên wê ketin; piyan ji destan ket di kaniyê werbû... pijînegên avê belav bûn, her pirîskek avê bû tîrek yê kewana Eros û di nav dilê Binevş û Cembelî de çikilin!.. Laş lerizîn, dil xav bûn, tenê çav dijenîn. Serpêhatiya Cembelî ji wê gavê û pê ve destpêkir.

Lê berî serpêhatiya Cembelî, girêkek ketibû pêşiya Binevşê. Ehmed pismamê wê bû, ew ji mamê xwe Faris Axa xwestibû. Faris Axa, bişertê ku Ehmed biçe Bêadra Şêxan, hespê Şêx Xelefê Yezîdî, Qule, di nava sê mehan de ji wî re bîne, dê Binevşê bidiyê... Mana wê jî riya çûn û nehatinê bû. Binevşê jî ji Ehmed heznedikir. Ehmed jî li mêraniya xwe ne şikandi bû, dabû ser rêya newegerê.

Ne girêk ne asteng û ne jî textê mîrîtiyê û navdariya bavê wî ya mîrêmîran, dihate ber çavên Cembelî. Ew Evîndarê Binevşê bû; rojê bi hezkirina Binevşê re tîrêjên xwe hildida, bijkojên kulîlkan bi bişirandina Binevşê re geş dibûn... Jiyan, bi wê despêdikir û bi wê xalas dibû.

Her çiqas bavê Cembelî, xwe aciz dike û li ber navdarî û mîrîtiya xwe dikeve û ji wî re dibejê, tu dê çawa, min bixî rêza koçerek bêesil û bêbinyat? Cembelî dilsozê evînê ye, ji ya xwe qet nayê xwar. Bi alîkariya diya xwe Rêzdar Xatûn û çend maqûl û giregirên eşîrên dîtir, bavê xwe qane dike û Binevşa delal ji boyî xwe dide xwestin.

Ehmed, haya wî ji dilsoziya herdu aliya evînê nîne. Ew li duv qanûnên eşîrtî û mêraniyê ketiye û weha difikire:"Ger ez Qule nebim apê min Binevşê nade min nav û dengê mêraniya min ya di nav eşîrê de geryayi jî dê wenda bibit." Lê Ehmed rasteqin e. Dizanê bi mêranî nikare Qule bibe. Divê bifelt û bidizîbe. Çend eyamekî gavaniyê dike. Li pêşberî êrîşeke êla Ereban, ku dabûn ser Bêadra Şêxan, Ehmed, bi mêrxasî şer dike û êrîşê paşde dişkîne. Bi wê mêrxasiyê Ehmed, dikeve çavên Şêx Xelef... Êdî xwe gîhadina Qule hêsan dibe... Fersend çêdibe, Ehmed, Qule bidizî direvine û diçe zozanên jorîn nav eşîra apê xwe... Lê apê wî li ser gotina xwe nesekiniye, Binevş daye Cembelî Kurê Mîrê Hekaryan.

Ehmed mêrxas e, ji riya nehatinê vegerya ye... Jî apê xwe re dibêje, di qantûnên eşîrtiyê de, kesek bi daxwaza qiza xwe, wê nade kesî; ya din jî te bi min re şert kiribû, min şertê te bicîhanî; mirin û mayin dê Binevş a min be.

Faris Axa, ne dilsozê gotina xwe ye, qarekterekî koçer e, gotinên wî ji wek koçeriyê bê cîh û bê war in. Rewşa xwe diwezinîne, Binevş daye Cembelî, xelat jî pê ve kirine... Ehmed û hogirên xwe dê belê li serê wî bi gerînin...

Koçer e, ji germiyana herêma Zaxokê hatiye. Li vê zozanê ne qediya zozaneke din li hêvya wî ye... Faris Axa, dilşêrinî û mirovatiya ligel Mîrê Hekaryan kirî, li wê de rê dihêle û berê êla xwe dide zozanên Qereşdaxa Diyarbakir ê.

Dilsozê Evînê

Piştî pazdeh royan Cembelî pê dihese êla Faris Axa barkiriye.

Binevşê mesela Ehmed ji wî re gotibû. Wî da pey şopa evîndara xwe... Ew newek lehengên sinema Hollywood sexte û ne jî wek yên sinama tirkî xwedî tabû û bêçare bû... Ew dilsozê evînê ye, biqasî evîna xwe jî, lehengekî rasteqîn(realîst) e. Dizane, bi serê xwe tenê nikare bi eşîrekê re şer bike û bi wî hawayî bigihije evîndara xwe... Cilên şivaniyê li xwe dike û diçe Qereşdaxê, di nav êla faris Axa de, dibe mêvanê malikek feqir... Di nav êlê de dîlan û şaryane ma Zaxokê hatiye. Li vê zozanê ne qediya zozaneke din li hêvya wî ye... Faris Axa, dilşêrinî û mirovatiya ligel Mîrê Hekaryan kirî, li wê de rê dihêle û berê êla xwe dide zozanên Qereşdaxa Diyarbakir ê.

Dilsozê Evînê

Piştî pazdeh royan Cembelî pê dihese êla Faris Axa barye... Dê piştî sê rojan Binevşê bikin bûk û bibin ser cîhê Ehmed... Weku dinya bi serê Cembelî de xerabibe... Dibîne delala li ber dilê wî, dê bikeve himbêza yekî din, dê peqijî û delaliya wê biqurmiçe. Gotina, "Daruna segî leqandî her jibo segiye" di serê wî de digere. Lê ew tu ehmiyetê nade vê gotinê. Di dildarî û evîndariya xwe de tu qimetê tabûya zara qizîtiyê nabînê. Evîna Mem û Zînê, Ferhat û Şirînê, Memê Alan û sebra Eyûb bi bîra xwe tîne...

Divê ew di evîna xwe de serbikeve. Ne bi şer, bi dizî û sebir... Ne qanunên eşîrî û ne jî tabûyên civatî nikarin bibin asteng ji evînê re. Cembelî dizane, ji boyî ew rêç û rê rastbike, ji zozanên Hekaryan heta Qereşdaxê, Binevşê li pêy xwe şûn û şop hiştibûn. Binevş her evîndara Cembelî ye. Wan li ser kaniyê bitîrên evînê navên xwe di dilên hevdu de kolabûn.

Bêyî ku kes nas bike, Cembelî salekê şiwaniya pezê Ehmed dike. Heta ku bûka salê Binevş, salek wê qediya, kurekî wê çêbû, hîn nû hat bêriyê. Cembelî serê pezî digirt û Binevşê didot. Carekê Binevşê bi dilekî şikestî û bi keder, serê xwe rakir; qurpînik ji dilê wê hat, agir li ser rûyê wê vejenî, ba û bahozekê hemû qirş qewal û gemariya erdê rakir; bihareke nû xwe rada! Çavên wê li nav çavên Cembelî çikilî mabû... Carekdin evînê serî ji her tiştî sitend, dinya bû dinyayeke din... Qewl dan hev, Binevşê Cembelîyê Biçuk di derguşê de hişt... Û dilsozên evînê dest dan hev.

Kê Diyarbekir Kirêt Kiriyê?

Di serpêhatiya Cembelî de, Diyarbekir pir kirêt e. Berî Cembelî biçe Qereşdax, li Diyarbekirê li xanekê disekine. Xwediyê xanê Ermenî ye, pir qedirnas e. Lê çetên Diyarbekir sergêjiyê ji Cembelî re çêdikin. Di vegerê de jî, her çiqas Binevş dibêje, em li vî bajarî nasekinin, necîhê qîmê ye. Cembelî guh nadiyê, dixwaze, mehra xwe û Binevşê bibire. Li xana berê dibin mêvan û ban melê dikin. Mele, dilê wî dikeve delaliya Binevşê. Mele qazî, qazî waliyê Osmanî bi delaliya Binevşê dihesîne û walî Cembelî dide girtin tavêje zindanê da ku Binevşê ji xwe re bibe. Carek din Cembelî, xwe wek Mem dihesibîne. Bi alikariya hesûdiya jina walî ji wan astengan jî xelas dibin. Dibînin, Osmaniyan hemû xasyetên xweşmiroviyê, bext û esaleta wî bajarî xirakirine û dahf û xasiyetên xirab lê çandin e.

Cizîra Botan cîhê ewlekarî, xweşmirovî û esaletê ye. Demê xwe digihînin Cizîra Botan, bêhna wan fireh dibe, dibin wek du kevokên Azadî û evînê.

Ehmed, bi şûrê mêranî û eşîrtiye, di ser Cizîrê re, di ber neqeba Dêrgulê, li pêşiya wan disikine...

Evîn ji kurahiya bêbinî rabûye, per û baskên wê ji şûr û tîran dijwartirin, firdana wê ber bi bêdawiyê ve ye... Normên civatî, qanûnên şûrê eşîretî, wek pelekî hişk li ber pêlên bayê baskên evînê neçar dimîne!

Di vê serpêhatiyê de kesekî xerab nîne, nakokî cuda ne

Ehmed, mêrxasekî heja ye, kesên dorê pir jê hezdikin, wî bi mêranî û camêriyê xwe daye qabul krirn. Apê wî jê diheside, dibînê jêhatî ye, qiza xwe jî bidiyê, dê hemû desthiladariya eşîretê bikeve destê Ehmed, lewra qiza xwe nadiyê û wî rêdike riya nehatinê. Lê Ehmed ji riya mirinê natirse. Ji bo xatirê çavên Binevşê, şivanî gavaniyê dike. Di keve êş û şeran. Şêx Xelef, gelek qencî û camêrî li bavê Ehmedî jî kiribû. Ev qencî hemû tên ber çavên Ehmed; lê apê wî şert dabû ber, divîyabû wî şertî bîne cîh. Piştî şert tîne cîh Binevşê ji xwe re heq dibine. Bi xwe û hogirên xwe ve çaxê tê pêşiyê, rê li Cembelî û Binevşê dibire, nemerdiyê nake. Nahêle hogirên wî bi Cembelî re şerbikin. Dibêje, an ji min an ji wî, kî ji me karibe bi kê, dê Binevş ji wî re be.

Tenê Faris Axa her dudil e û piçekî çav li hilê ye. Çav li hiletiya wî, ji ber ku naxwaze biraziyê wî cîhê wî bigre. Durutiya wî jî ji mercên jiyana wî ya koçerî tê. Cembelî û Binevş bendewar û dilsozê evînê ne.

Lê her hinek xirap hene, ew jî; mele, qazî û waliyê Osmanî yê Diyarbekir e.

***

Îhsan Cûlemêrgî Serpêhatiya Cembelî (Kurê Mîrê Hekaryan) ji zargotinê derbasî kultura nivîskî kiriye û wek romanekê raçandiye. Bi zimaneki zelal, bi kurmanciyeke orjinal û bi taswirnî dewlemend nivîsiye...

Ez bawerim ev xebata Îhsanî dê di dinav berhemên qilasîkî yên kurdî de cîhekî heja bigire. Lê Îhsanî, di gelek cîhên vê romanê de, problema netewî û mafên jina wek arguman û retorik a vê demê nirxandiye. Bi ya min weha nekirba dê çetir bûya. Her tiş li aliyekî, Îhsanî Xebatek pir baş kiriye; hezar carî siheta wî xweş be.

Filîmê Apartheidê an jî yê Kemalîzmê

Apê RÛKEN

Di 21 ê Çiriya Pêşîn a 1996 an de, di Televizyona Swêdî, di qenalê "2" yan de filîmekî dokumenter, bi navê "Prime Evin" hat weşandin. Ev filîma di derheqê polîsekî bi navê Eugene de Kock, serokê organîzasyona Vlakplass li Komara Afrîka Başûr (KAB) de bû. Vî polîsî û hevalên wî pirr kes kuştibûn, li wan îşkence kiribûn û laşên kuştiyan şewitandibûn.

Gava min li vî filîmî mêze kir, min ji xwe re got; "min ev filîm li derekê diye." Lê di destpêka filîm de sipîkerê Tv. yê got: "Ev filîma cara yekemîn di Tv. ya Swêd de tê weşandin." Li gorî, ez neçûme Afrîka Başûr, tê wê manê çewtiyek min heye. Nemumkun e ku min ev filîm dîbe. Na! Min ev filîma diye, dibe çewtiya sipîker hebe. Min li ku û kengî ev filîm diye? Ez hinekî fikirîm, "divê min ev filîma li derekê dîbe." Wê gavê pirtûka Wessel Ebersohn, "Berî Bahozê" hat bîra min. Ev pirtûk dikare bibe sedema ku ez dibêjim min ev filîm diye. Belê, ew roman di derheqê îşkenca polîsên KAB de ye. Lê sedem ne ew romana ye jî ku ez difikirim û min digot "min ev filîm diye". Belku filîmê "Gazin", (min ew filîm berî bi çend rojan ji pirtûkxanê deyn kiribû û lê mêze kiribû) dibe sedema ku difikirim "min ev filîma diye?" ew be. Hinekî li ser vê pirsê rawestiyam û min bersiva vê pirsê wisa dît: Min ev filîma bi xwe nediye, lê ev filîma an filîmê her roj, li Kurdistanê tê lîstin an jî filîmê jiyana Kurdan bi xwe ye. Divê ez çend beşên kurt ji filîm wek nimûne bînim ziman, wekheviya wan û hin buyerên li Kurdistanê dibin divê bidim ber hev:

-Di vî filîmî de, polîsên KAB, xanî û gûndên li KAB û Namîbyayê (wê demê Namîbya di bin destê KAB de bû) dişewitandin û wêran dikirin. Her roj pilîsên Komara Tirkî (KT) jî gund û xaniyên Kurdan dişewitînin û wêran dikin.

-Di wî filîmî de polîsên KAB, li azadîxwazên ANC ê îşkenceyên giran û nemirovayî dikirin. Bi sed hezaran azadîxwazên Kurdistanê îşkencên wisa ji polîsên KT dîne û ez jî yek ji wan im.

-Di vî filîmî de, wek bîranîn(!?) polîsên KAB guhên têkoşerên ANC ê jêdikirin. Berî bi çend mehan, min nûçeyeke wisa di rojnameya Rojê de xwendibû. Polîs û tîmên leşkerî yên Tirk, guhên kuştiyên Kurd jêdikirin û wêneyê leşkerekî di rojnameya Rojê de hatibû weşandin. Wî wêneyî diyar dikir ku çawa leşkerên Tirk guhên kuştiyên Kurd jê dikin. Ji ber wê nûçeyê ew hejmara rojnamê jî wek hejmarên din hat komkirin, kirîn û firotina wê hat qedexe kirin.

-Dîsa di wî filîmî de, leşkerekî KAB nigekî xwe dabû ser serê kuştiyekî Namîbyayî û poz dabû kamera. Gelek mînakên wiha li Kurdistanê dibûn, berî bi mehekê min di rojnameyek Kurdî de, nigê leşkerekî Tirk li ser serê kuştiyekî Kurd dîbû.

-Di wî filîmî de azadîxwazên ANC ê digirtin, li wan îşkence dikirin, ew dikuştin û di şewitandin. Gava ez li Tugaya Mêrdînê girtî bûm, min bi çavên serê xwe dît ku girtiyek kuştin û pêhna li serê wî dixistin. Min bi xwe nedîtiye, lê gelek wêneyên termên şewitî di rojnameyên rekeber de hatin weşandin. Her wiha jî bi sedan girtî bi îşkencê hatin kuştin û hatin wenda kirin.

-Di wî filîmî de, kuştiyên ANC ê nedidan xwediyê wan û ew wenda dikirin (Laşê girtiyan bi wan kesên berê şoreşgerên ANC ê bûn û paşê teslîmî polîs bibûn didan şewitandin). Gelek Kurd jî, piştî îşkencê teslîm bibûn bibûn hevalê polîsan, gelo wezîfa wan kesan jî ne şewitandina wendabûyên Kurd be?

-Di wî filîmî de polîsên KAB qaçaxçîtî dikirin, jin û çek difirotin, bac û xerac distendin, bi kurtayî çete bûn. Her roj di rojnaman de dixwênim û ji ajansên nûçeyan dibihîzim; "Çeteyek nû di nav polîsan" an "leşkeran" de derket. Polîs, leşker û tîmên Tirkan kaçaxçîtiya çekan dikin, eroîn û esrarê difroşin, bi mafiya re kar dikin, bi zorê peran ji xelkê distînin û hwd. Polîsên KAB navên wan Dirk, Goetze, Eugene de Kock, Craig Williamson, polîsên KT dikare navên wan Yaşar, Korkmaz Tagma, Bulend û hwd. bin. Tu ferqa wan ji hev tuneye!... Hew navê wan cuda ye...

-Di wî filîmî de Serokên KAB P.W. Bothe digot: "Em li hemberî komunîzmê çanda sipî ya ola filetiyê diparêzin." Her roj em ji Kenan Evren, T.Ozal, S.Demîrel dibihîzin; "Ordiya Tirk bi polîs û MİT ê re yekîtiya Tirkiyê, ola îslamê li hemberî terorîst, anarşîst, komunîst û cudaxwazan diparêze."

-Di vî filîmî de Serokê KAB li ser navê Apartheidê ew karên nemirovayî dikirin, serokên KT jî li ser navê navê Kemalîzmê.

Ji ber van wekheviyan min digot qey min ev filîma diye. Ferqa KAB ya Sipiyan û KT ya Kemalîstan ji hev tûneye. Tunebûna vê ferqê, ez dixistim nav tevlîheiya dîtin û nedîtina vî filîmî. Hûn, xwendevanên hêja dikarin bipirsin û bêjin, ma Kurd wisa reşin, zaten ferq di reng de bû, lê ez li ser rng ranediwestiyam, ez li ser bûyeran radiwestiyam.

KAB rejima Aparteîd dibin ambargoya aborî ya navnetewî de bû, lê ew bi wan rûreşiyên xwe ve ket nav rûpelên tarîxê. Lê KT hîn dijî, bi wan rûreşiyên xwe ve û endamê organîzasyonên navnetewî yên "demokratîk" e. Zaten paradoks jî di vê nuqtê de ye. Ew kesên Kurd ên dibêjin "KT komara me ye jî, em bi sed salan bi hev re dijîn" divê li ser vê paradoksê rawestin.

Cîgerxwînê nemir

Bedirhan EPÖZDEMİR

Jîyaneke zahmet lê bi hesyet; Cîgerxwîn sala 1903 ya li Merdîne, li gunde Hesarê hatîye dinê. Malabata wî pir xizan bûye. Nave Şexmus le danîne. Di temena xwe ya piçûk da dê û babê xwe hunda kiri ye. Bi alîkarî ya pismamên xwe zêdetirin jî bi alîkarî ya xwîşka xwe mezin bûye. Di jîyana wî da zor, teda û xîzanî hevudû nê qewrandine. Li gelek herêman şivantî û gavantî kirîye. Di bin nîrê êş û eleman da xwe dîtî ye.

Di jîyana xwe da gelek rojên tarî û nexweş derbazkirî ye. Tûneyî, xîzanî jê ra bûne dibîstanêk û lê perwerde kirine. Ev rewş di naveroka helbestên wî de dîyare.

Gava meriv ji wê naveroka hîmî hereket dike, dibînê ku Cîgerxwîn demêk welatparêzêke herê germe, demekê dîn internasyonalistêkê bi hêzê. Ev rewş di jîyana wî da car-caran cîh diguhrînin. Bu guman li ser vê rewşê bandora guhartinên welat û cîhanê xwe didine nîşandan.

Di şerê cîhanê yê yekem da, di sala 1914'da bi malbata xwe ra li Amûdê cîh dibî. Piştî şer, bi payman, sinor ji nûh wa têne danin. Carêkê dîn welatê wî par bûye, ji alî yê dagirkêran wa. Amud, ji Sûrî ra maye. Rewşa paşvemayî ya Amudê di jîyana Cîgerxwîn de rolêkê taybetî leyîstî ye. Piştî ve bûyerê ewî carêkê din mecal nedît ku herê warê lê bûye û zarûtî ya xwe lê derbaz kiriye. Derî li rîgê wî hatin girtin. Lê helbestên wî, sûr û sinorên suni nasnekirin. Belavbûn li çar alî yên welat û Cîhane. Bûne sitran û kilam li ser levên hezaran. Bûne "nalêna welat", "heval robson". Gelek dil û cîgeran piritandine û zaptkirin, ew helbestên hêja. Di saya helbestên wî hun li ku laqê gundêk, medreseyêk, mela û feqî yêk bên li wê piçêk Cîgerxwîn, bi gotinêkê dîn Mela Sexmus heye. Bi salane ku ev wuha domdike û helbestên wî ji ser lêvan nakevin. Yan jî li gundêkê çîya, ku rê û bend naçine wira, li kunçikêkê bêdeng, bi tîpên kevin hu mitleq dikarin rastî helbest û çîrokên Cîgerxwîn bên. Bîla ev rewş we şaş neke. Ku şaşîyêk hebî, bi rastî jî meriv dikarê bêje; li ser rûyê cîhanê belkî tu hozan ewqas ji gel ra nebû ye mal. Ev jî delaletê nûjenî ya wî ye.

Em dikarin bêjin, helbestên wî xizmetêkê bê hempa kirine ji bo parastin û pêşvecûna zimanê Kurdî. Di jê asmîlasyon û helandinên dagirkeran weka şûr û mertel ziman û çanda me bilindi kirine.

Biranî ya temena wî di nava zehmetkêş û gundîyan da derbaz bûye. Ewî jî weka zarokên gundî yên xizan, ji zaroktî ya xwe tu tem nedî ye. Dijwarî yên mercên jîyanê mecal neda yê wî bixwînê. Piştî hijdeh salî ya xwe dest bi perwer da olî kirî ye. Bûye feqî. Di wê sayê da gelek herêmên welat diye zzilm û zordakî ya li ser welat û gel bala wî kişandî ye. Xizanî û belengazî ya gel hisên wî yên welatparezî yê qamçî kirine. Bi hawar û gazî rewşa welat wuha anîye ziman;

"Nalinêk tê mun, lê winda û nihan e,
Agir berda dilê min, tev bû pêt û dixan e,
Barek da ser milê min, lê bareki giran e,
Dane ser hev kulên min, hemi derd û bela ne."

Ev dilê bi agir û pêt hawar û gazi ya xwe digijgne çar aliyên welat, rewşa dijwar tinê ber çevan û riya rizgarî yê nişan dide;

"Dengê kê ye dinalî, nalenala welat e,
Dikî gazi, dikalî rabin çaxê xebat e,
Kurd û zaz û celalî, tev de çêkin civat e;
Kes xwe medin vi ali; iro roja felat e."

Bi girinê ji dil û can, bi wan remanêen giranbûha, em dibin ku Şêxmus dibi Cigerxwin, Yani mela Şêxmus'ê klasik dibi hozanê nûjen Cigerxwin hosta. Û cigera gelek kesan weka ya xwe xwin dike. elbet ji Şêxmus bûnê, derbas mûna Cîgerxwin wusa hêsa nebû ye. Piştî gelek ked, êş, teda, tekoşîn û raperînq-n ew dibi Cigerxwîn. Dibi sebap ku nav û dengê wi li nav gel belav bibî û di nav welat da reh bigre.

Piştî gelek xebatan Cîgerxwin, di her wari da digûnurê û pêşva diçe. Li gel hostati ya wêje yî, dibi pêşengêkê sîyasî yê bijare. Diji kevneperestî û kedxwari yê, tekoşînêkê bê hempa dide. Di her gav avêtinêkê wi da welatê wiheye. Welatê Kurd'a li gel bukêkê nazenin û bedewe. Bûye bengî ji bûka delal ra. Tim û tim li ser dibêje. Weka xortêkê hijdeh sali evindare. Bejin û bala bûka delal, remza wê bi zimanêkê xweşik, sivik wuha tinê ber çevan;

"Xemlandi me seranser dezgirtiya xorta me;
Gerdan sêvek sor û zer, li hêviya merda me,
Qelen xwine ne gewher, Kurdistana kurda me.
Bê tang û top û leşker, iro we ez berdane."

Desgirti ya xortan, bûka kubar û delal zû bi zû ji kesi ra nabi yar. Ew bi salan ku bendewarv egit û merdana;

"Kurdistana delal im; herkes lê min dixwazî;
Ez pir şox û şepal in, min deng daya bi nazî.
Ev bûn bîst û du salim, li ser min cengebazî.
Kurdo ver min bixwaze, belê bi serfirazî."

Bi rastî jî gava meriv jîyana Cîgerxwîn weka şeritêkê sînema yê tînê ber çevên xwe, meriv laqî tiştên pir seyr tê. Ew carna li çîyane, carna li gundane û carna jî li bajêrane. Nefî, zîndan, êş û tinebûn; bûne perçeyêk ji jîyana wîlê ewî tu car ser nizi nekirîye li himberî zor û zordaran. Ev rewşa mêrxas xewa dagirkeran revandî ye, wana tewş kirî ye.

Hêzên kevneperest yên dagirkeran, sedem ku tirs û xof bidine Cîgerxwîn, pêşî li mêrxasî ya wî bigrin, bi hovîtî û bi bê şermi li meydana Qamuşlu, li ber çevên hezaran rojêk lê pompe dikin û diwermînin. Lê ew rewşa ha da jî, derdikevê ser kursîyêk, bangê hezaran dike û dezgahên xwînxwaran ser û bin dike. "li dijî zilm û zordarî yê yekbin, dijî kevneperestî yê dengên xwe bilind bikin. Bijî azadî û demoqrasî." Dibê û piştgirîya hezaran distinê. Meydana Qamuşlu yê dixe meydana şer û tekoşînê.

Çawa ku min li jor jî got, kewmînê cîhanê û welat bandora xwe li ser şexsîyeta Cîgerxwîn ya edebî û sîyasî pir nîşan didin. Di temena xwe ya çardeha da şoreşa Oktobirê bihîst. Pîştî wan salan şoreşê û şoreşgerîyê bêtir fêm kir û xwe nêzkir. Li dijî zilma nazîyan, di nav refên gel da çîh girt..

XAÇEPIRS

Çeperast:

1- Îlmê qanûnên herî teveyî a sermîyan ê geşbûnîna xoristê, civakê û ramanê. 2- xemilandî, zîbende...pê,ling.
3- Ê ku mirov hênartinê rêya rast dike...Dijî rast. 4-pîvanek graniyê ... pêlavên dev dirêj. 5- Gernas (beropaş) ...Dengê reyîna seyê. 6-Dijraber... Nexweşiyek,jêra dibên behîvok jî. 7- Hesinê li dor pêlik an şaneşîne... Helmet, pelemar. 8-Vexwarinek.... Ferman. 9-Di birahê da jî bayê ku li dor yek qada dewsan nizim ,dizivire pêktê, Bagêjê. 10 - Rojêk...Qal,Ne xort

Serejêr:

1-Îlmê peyhatî,Ayendenasî 2.Ê ji iraqe ye...Sewda,eşq. 3.Bîranîn,diyaî. 4..Êserî radike...Çûkek ko dengê wî xweşe,bilbil. 5.Lîtyûm...Kevirek ko ji bin erdê derdixin,dikin avê hiş dive û li gor meqseda dê bi karanîn. 6.Ji bo xwendewana rojên naçin dibistnê ,azadanî....Kîn,rik. 7.Xwendina tipeka ...Di şûna paqijda bi kurtî tê bi karanîn...Em liser diçin (baropaş) 8.Çûnûhatin, trafik...Dema ko derek mîrov dêşê,mîrov dibê 9.HEvrîşîm,peng...Hopik,kêfte. 10.Dikin serê ker,hevsar...Li Kurdistana bakûr bajarek...Agir.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2								■		
3					■		■			
4				■						■
5					■				■	
6		■					■			
7						■				
8			■					■		■
9							■		■	
10			■							

Bersiva hejmara bûri

Çeperast:
1.Kurdistana...2.Anot....Teraş..3.Pîj...Dînarê.. 4. Îfazî...Ûsîf...5.Tov...Lor...6.Arafat.. Ece.. 7.Lm...Rn...Îzol...8.Îade....Kb...Kî...9. Încane.. 10.Manker...Rîs...

Serejêr:
1.Kapîtalîzm....2.Unîfor ma....3.Rojava...Dîn... 4.Dt..Frenk...5.Dîlan...Ce...6.Stî..Ot..Kar...7.Ten ûr..Îbn..8.Aras...Ez..Er..9.Narincok.... 10. Aşêf.. Elîps...

belki yine gelirim sesime ses veren olursa

Ahmet Telli

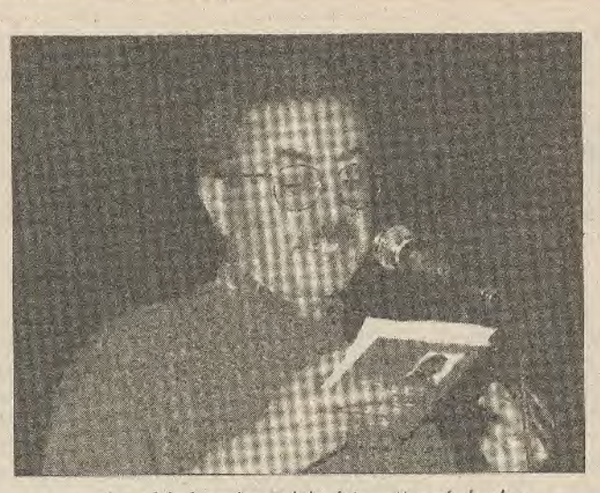

yalnızlık her koşulda bir sığınak bulur

Şükrü Erbaş

yak bu fotoğrafı hatıradır çünkü yak/güz öyküsüne döner yapraklarla ağlamak

Mehmet Çetin

dağlarında binlerce çiçeği budanan ve sualsiz ölümleri olan bir dünyanın şairiyim ben

Tuğrul Keskin

Yaşam hakkı için şiir

Ezgi FIRAT
Vecdi ERBAY

İHD İstanbul şubesi, İnsan Hakları Haftası dolayısiyle geçtiğimiz pazartesi "yaşam hakkı için şiir akşamı" isimli bir etkinlik düzenledi. Muammer Karaca Tiyatrosu'nda gerçekleştirilen etkinliğin sunuculuğunu şair Celal Çimen yaptı. İnsan haklarının hergün, her alanda ayaklar altına alınıp çiğnendiği, birçok dilin yok sayıldığı, yasaklandığı bir coğrafyada Türkçe, Lazca, Kürtçe ve Azerice şiirlerin okunduğu, şarkı ve türkülerin söylendiği gecenin güzelliğini ne üniformalı, ne de giriş kapısında bekleyen sivil polisler bozamadılar. Gecenin ilk şiirini okuyan Can Yücel, son aylarda Türkiye'yi etkisi altına alan "çete" skandalını konu almıştı. "Barış gelecek dünyaya/Barış için dövüşelim" diyordu, ikinci şiirinde de. Yücel şiirini, Eşber Yağmurdereli'ye adadı. Kendi deyimiyle; "İki gözüm Eşber'e.." Ahmet Müfid, "Elbette gelen bahardı ya/Düşrenkli kanatları olsa da/Uzun yaşamazdı kelebekler" diyordu ırmaklar gibi akan uzun şiirinde. Alkışlar arasında sahnede yerini alan şairlerden biri de Ahmet Telli'ydi. Telli, o bilge söylemiyle söze başlayıp, "Karda izler bırakıyorum/Avcılar düşsün peşime" deyip şöyle devam ediyordu: "Belki yine gelirim/Sesime ses veren olursa." Mustafa Köz, "Sivas'ta yakılan arkadaşlar" için diyordu şiirinin başlangıcında. Bir şairin gidip yerine birinin gelmesiyle hareketli anların yaşandığı sahnede, sanatçı Gökçen Taşkıran'ın klasik gitar dinletisi seyircileri adeta büyülemişti. "Çocuklarım için kaygılıyım ve insanın insandan korkmasına karşıyım" diyen Sennur Sezer, "İnsan konuşmaya başlar ve alışır direnmeye" diyordu. Daha sonra Alper Yılmaz, "Kayıp" isimli sinevizyon gösterisi yaptı. Yılmaz, kısa metrajlı filminde, son yıllarda Türkiye'yi bir karabasan gibi etkisi altına alan 'kayıplar'ı işliyordu. Gecede bir de sempatik şair vardı: Selmin Tunacan. Tunacan'ın 17 yaşında olması ve başarılı bir şiir örneği sergilemesi bir hayli beğeni topladı. Gecenin ağır toplarından biri de Ankara'dan gelen Şükrü Erbaş'tı. Erbaş, okuduğu uzun aşk şiirinde; "Sevmek insanın en büyük acısıdır" diyordu. Şair Adnan Özer, 'ırmaklara veda' deyip gelmişti geceye. "Hiç aklıma gelmezdi ama/Irmaklara veda..." diyordu şair, içli bir sesle. İzmir'den gelip geceye katılan Namık Kuyumcu, şiirlerini okuduktan sonra, mikrofonu yine İzmir'li başka bir şaire; Tuğrul Keskin'e bırakıyordu. Tuğrul Keskin, o minör sesiyle "Uygarlık merdiven boşluğundadır/Kırıktır ayakları" diye haykırıyordu.

çi dibe zarokên min çi dibe/min veşêrin/gavek pêşya xewnên xwe İbrahim Şen

bayê barîn di quncikên bajaran de/stûxwarîn/bang dikim/dengê min li te vedigere Nesimi Aday

Gecenin en etkileyici, en coşturucu bölümü etnoşiir bölümü oldu. Bu geceyi diğer gecelerden farklı kılan özellik, "Yaşasın halkların kardeşliği" gibi sloganların atılmadan ama, sloganların anlamlarını dizelerle ve ezgilerle yaşatmış olmasıydı. Bu bölümde önce Nesimi Aday sazıyla şiirlere fon müziği yaptı. Sonra İbrahim Şen, Şêrko Bêkes'ten, Nesimi Aday'dan ve kendi şiirlerinden oluşan Kürtçe şiirler okudu. Nesimi Aday'ın daha sonra okuduğu Kürtçe (Kurmanci) türkü ise, Kürtçe bilenleri de bilmeyenleri de derin bir sessizliğe gömdü.

M.Ali Beşli Lazca, Tuğrul Keskin Azerice, Mehmet Çetin Kırmancki (Zazaca) ve "ben de etnoyum" diyerek, etnoşiir bölümünde Türkçe şiir okuyan Trakyalı Önder Kızılkaya Diyarbakır karpuzunun kırmızılığını, Vedat Aydın'ın selamını getirdi geceye. Sunuculuk yapan Celal Çimen, anadiliyle (Kürtçe) yazamadığı için, anneannesinden özür dileyerek, gecenin sonunda "neşter teorisi" adlı Türkçe şiirini okudu. Bu bölümü izleyicilerin büyük çoğunluğu beğeniyle izledi. Ancak hoşnut olmayanlar da vardı. Örneğin polisler ve etnoşiir bölümü başladığında "Lazcaymış, Kürtçeymiş" diye mırıldanarak, salonu terkeden izleyici. Polislerin orda bulunmasında şaşılacak birşey yoktu, ama o adamın orda ne işi vardı acaba?

Programa katılacaklarını önceden duyurmuş olmalarına rağmen Refik Durbaş, Sunay Akın ve Küçük İskender geceye katılmadılar. Haber niteliği taşımadığından (!) olsa gerek basın da yoktu gecede. Ama Muhammer Karaca Tiyatrosu'nu dolduran izleyiciler hallerinden epey memnun görünüyorlardı çıkışta.

İnsan, şiir dolu geceden sonra Beyoğlu'nu boydan boya bir ışık gibi geçebilirdi. Siverek'ten Susurluk'a gelen Mercedese inat, sokakları dolaşabilirdi, deniz kıyısına inebilirdi, kulaklarında dizeler ve ezgilerle. (İSTANBUL)

Barış için

İki gözüm Eşber'e

Gözleri görmeyen Eşber/ Dünyaya barışık
Gözleri açıklar/ Dünyaya kapalı
Yağmurdereli'yle birlikte/ Savaş için, Rusça niyet
Yani hayır/ Yağmurdereli'yle birlikte
Barış için dövüşelim/ Dereler gibi akacak
Güzelim yağmur/ Rahmet gelecek dünyaya
Kör gözlerimizden akan/ Barış gelecek dünyaya
Barış için dövüşelim.

Can YÜCEL

İç ve Orta Anadolu Kürtleri kültürel-sosyal içerikli üç aylık bir dergi çıkarıyor

Bîrnebûn

Seyîdxan KURIJ

İç Anadolu kökenli Kürtler'in çıkaracakları 3 aylık siyasal-kültürel araştırma ve inceleme dergisi Bîrnebûn'un ikinci toplantısı, 26 Kasım 1996 tarihinde Almanya'nın Disburg şehrinde yapıldı. Bu toplantıda çıkan konsesusa göre Bîrnebûn, Orta Anadolu Kürtlerinin tarihini, folklörünü ve dilini konu alacak araştırma-inceleme yapacak, ayrıca Orta Anadolu Kürtlerinin politik istemlerine de yer verecek. Katılımcılar ayrıca, KÜRT-KAV bezeri vakıfların Orta Anadolu Kürtlerinin özgünlükleri göz önünde tutularak kurulabileceğini de vurguladılar. Kırşehir Kürtlerinden, Nûroj gazetesi yazarı Hacı Erdoğan, derginin hikayesini şöyle anlattı: "Ben iki yıldır bu dergi projesiyle ilgiliyim. Bir gün İç Anadolu Kürtlerinden birinin evinde otururken, ev sahibi bize çok güzel halk türküleri okudu. Ben, bu insanın bu kadar çok halk ezgisini ezbere bilmesine ve böyle içli okumasına hayran kaldım ve ona sordum: 'Sen nasıl bunları unutmadın'? (Ewana çawa Bîrnebûn?) Bu 'Bîrnebûn' kelimesi beynime çakıldı. Arkadaşlara önerdim, onlar da kabul ettiler ve böylece derginin ismi "Bîrnebûn" oldu.

Neden böyle bir projeye ihtiyaç duyuldu, bunu motive eden toplumsal etkenler nelerdir ve bu derginin işlevi ne olmalıdır? gibi sorularımıza, toplantıda bulunan bazı katılımcılar aşağıdaki yanıtları verdiler:

Fikret Yıldız (Polatlı-Doktor): 100 yıldır Kürtler Orta Anadolu'da yaşıyorlardı. Bizim oranın kendine özgü ve kaybolmakta olan bir kültürü vardır. Bu dergi-

nin, bu kültürü korumada ve geliştirmede iyi bir araç olabileceğine inanıyorum.

Vahit Duran (Kırşehir-Sosyal danışman) bilindiği gibi Türkiye'de, Kürt ekseninde süren çatışmada devlet en çok İç Anadolu Türklerini mobilize etmeye çalışıyor. Faşist ve gerici partiler, bir diğer tanımı ile savaş çığırtkanlığı yapan partiler en çok İç Anadolu'da güçlüler. Dolayısiyle, bu savaşın piskolojik yükünü İç Anadolu Kürtleri çekiyor. Bu konuda Kürtler arasında ciddi bir çalışma yok. Bunları da göz önüne alarak İç Anadolu Kürtlerinin özgün sorunlarıyla ilgili çalışmalara katkı da bulunmak için bu proje de yer aldım.

Suna Duran (Sosyoloji öğrencisi): Ben bu dergi projesinde yeralan tek Türküm. Bir Orta Anadolu Kürdü ile yaşadığımdan ve kendi çalışmalarımdan dolayı burdayım. Bu projenin Orta Anadolu Kürtlerinin, kendi sosyolojik konumlarının sorgulamalarında, sözlü kültürel değerlerini (halk masalları, türküler gelenek ve görenekler) yazıya aktarmada bir işlevi yerine getireceğine inanıyorum. Siyasi açıdan da bu projenin ileride ciddi tartışmalara yol açacağını sanıyorum. Bu tartışmaların Orta Anadolu Kürtlerinin kendi geleceklerini belirlemede, kendi isimleriyle siyasal sahneye çıkmada rol oynayacağına inanıyorum. İleride yapılacak toplumsal sözleşmelerde orada yaşayan insanların kendi talepleriyle katılmalarını son derece önemsiyorum. Platformun çoksesli oluşu hoşuma gitti. Arkadaşlar biribirilerinden farklı düşünüyor ama biribirilerine de tahammül ediyorlar. Bunu da bir zenginlik olarak değerlendiriyorum.

Hüseyin Kalaycı (Sarız, Politilog-Şair): Bîrnebûn'u, Orta Anadolu Kürtlerinin kültürel köklerine inmelerinde ve bu köklerin su yüzüne çıkarılmasına hizmet edeceği için önemsiyorum. Dergi Orta Anadolu Kürtlerinin politik istemlerinin ortaya çıkmasına hizmet edecektir. Bu platformun geliştireceği projelerin ancak öneri biçiminde olursa, genel Kürt ulusal hareketine alternatif projeler değil de; Kürt hareketi ile uyumlu, onun projelerini tamamlayıcı projeler olursa yararlı olur diye düşünüyorum.

Nuh Ateş (Konya, Sosyal danışman-Yazar): İç Anadolu Kürtlerini, Kürdistanı Kürtlerinden ayıran bazı temel farklılıklar mevcutur. İç Anadolu da yaşayan Kürtlerin bugün akrabalık ilişkileri açısından olsun, mülkiyet ilişkileri açısından olsun Kürdistan ile bir bağlantıları kalmamıştır. Bunlar Orta Anadoluyu yurt edinmişlerdir ve burada yaşamaya da devam edeceklerdir. Bundan dolayı, Kürt sorununun çözümü tartışılırken burada yaşayan ve 2 milyon civarındaki Kürdün ve Türkiye'nin değişik bölgelerinde yaşayan 7-8 milyon Kürdün de durumu göz önüne alınarak ona göre projeler yapılmalıdır diye düşünüyorum. Kürt Ulusal Hareketi henüz bu konuda ciddi projelere sahip değildir. Biz bu dergi projesi çerçevesinde bunları irdeleyeceğiz ve tartışacağız.

Mehmet Bayrak (Sarız, Araştırmacı-Yazar): Orta Anadolu Kürt yerleşim birimi, 7 ana Kürt yerleşim biriminden birisidir. Bunlardan 5 yerleşim birimi Kürdistan toprakları üzerindedir. 6. Orta Anadolu ve 7.de Elburus-Horasan Kürt yerleşim birimidir. Fakat Kürtler denilince insanların aklına hemen Kürdistan geliyor. Oysa Orta Anadolu da ve Horosan da önemli miktarda Kürt yaşıyor. Bugün sadece Horosan da, 1 milyonu aşkın Kürt yaşıyor. Orta Anadolu'yla birlikte, Türkiye'de 7-8 milyon Kürt yaşıyor. Bu nedenle Kürt sorunu denilince sadece Kürdistan'ın düşünülmesi ve gözetilmesi doğru değildir. Ayrıca yüzyıllardır Orta Anadolu da yaşayan Kürtler, çevre kültürlerin etkisiyle daha farklı özellikler edinmişler. Orta Anadolu Kürtlerinin kültürlerini ortaya çıkarılması, yazıya dökülmesi, onların Kürt kimliklerinin pekiştirilmesi başlı başına bir görev olarak duruyor önümüzde. Bu dergi böyle bir ihtiyacı gidermek için çıkıyor.

Hatice Yaşar (Haymana, Politikacı-Yazar): Ben İç Anadolu Kürtleri'nin "kendi geleceklerini özgürce belirleme hakkını" savunuyorum. Bu hakkı nasıl kullanıyorlar? Ona sadece bu parçada yaşayan Kürtler özgür iradeleriyle karar vereceklerdir. Bu alandaki Kürtlerin ulusal kimlikleri konusunda ne kadar duyarlı olduklarını yakından biliyorum. Barzani Güney'de dağa çıktığı gün, babam Haymana'da çıplak tapanca ile sokakta, "ben Barzani'nin peşmergesiyim" diye bizi büyüttü. Bugün Kürt siyasi sınıfına İç Anadolu Kürtleri en az 2 000 bin kişi verdi. 70 yıllarda, çok iyi hatırlıyorum, hiç bir gerici örgüte nefes aldırmayan İç Anadolu Kürtleri, Rızgari, Ala Rızgari, Özgürlük Yolu, Kawa gibi örgütere yüzlerce kadro verdi.

Kürt siyasi sınıfı İç Anadolu Kürtlerini pasif ve işleri bitince bir kenara atacakları bir yedek güç veya değiş-tokuşlarla diplomatik masaların mezeleri olarak görmekten vazgeçmelidirler. Dergi projesi bu bağlamda Orta Anadolu Kürtlerinin siyasal taleplerinin gündeme gelmesine ve bu parçadaki halkımızın kendisi için politik birgüç olmasına katkıda bulunmalıdır.

Dersim'de bir darağacı

KÜLTÜR-SANAT- "Aslanlar kendi tarihlerine sahip çıkana kadar, avcılık öyküleri hep avcıyı yüceltecektir" diyor bir Afrika atasözü.

Kürt ayaklanmaları hep, ayaklanmaları kanla bastıran yönetimlerin taraftarları tarafından yazıldı. Zaman zaman Kürtlerin kendi tarihçileri yaşananları kaleme aldılarsa da bu çok yetersiz kaldı. Ayaklanmalara tanık olan binlerce kişi ve yüzlerce belge yokolup gitti. Son yıllarda Kürt araştırmacılar (Bunlardan bazıları kendisini 'Zaza Aydınları' olarak ayrıyor) kendi tarihlerine eğilip, incelemeye başladılar. Bunlardan biri de, İHD eski Tunceli Başkanı Mehmet Gülmez. Gülmez, şu anda politik mülteci olarak Avrupa da yaşıyor ve "Dêrsim'ra ve Dare Estene SEYİT RIZA" isimli bir çalışması geçtiğimiz günlerde yayınlandı. Kitap, Seyit Rıza'nın son (İdam edilmeden önce) günlerini ve Dersim ayaklanmasını tanıklıklarıyla anlatıyor. Yazar, katliama tanık olan ve bizzat ayaklanma içerisinde yeralan insanlarla görüşüp (Örneğin Seyit Rıza'nın kayınbiraderi, Haçkiregli Hemedê Boxi gibi), olayları edebi bir üslupla irdelemiş. Gülmez, kitap için şunları söylüyor: "Bu araştırmamla gün ışığına çıkarmaya çalıştığım Seyit Rıza'nın, devletin eline geçmesinden önceki yaşamının üç-dör aylık kesitidir. "Mehmet Gülmez'in üzerinde önemle durduğu bir konu da, Seyit Rıza'nın, teslim olup olmadığıdır. Yazar, bu sorunun cevabını da yine tanıklara dayanarak bulmaya çalışıyor.

Mehmet Gülmez, kitabı kendi anadili olan Kırmancki'yle (Zazaki) yazmış. Yazar, anadiliyle yazmaya başladığında, çektiği sıkıntılardan dolayı 'kendinden utandığını' söylüyor ve ekliyor; "Özellikle siz Kırmancki (Zazaki) konuşan Dersimli ya da başka yörelerden okurlar, eğer burada yazılanları rahat okuyamıyorsanız, sizin de vicdanen rahat olmamanız gerektiği inancındayım. Bu durumunuzdan ötürü içiniz sızlamalı."

Mehmet Gülmez - Dêrsim'ra ve Dare Estene SEYİT RIZA
Zed Yayınları

İki şiir dergisi

Mozaik

Edebiyat tarihçileri genellikle, büyük kentlerde çıkan dergilerden bahsederler. Taşra dergilerine pek itibar etmezler. Fakat, bütün bu 'büyük şair, büyük yazar' takımının 'küçümsemelerine' inat, taşrada sürekli Don Kişot'lar çıkıyor. Taşrada, Bursa'da çıkan dergilerden biri de(Don Kişot'lardan biri de diyebiliriz..) Mozaik. Mozaikçe'de "her türlü hegemonyayı edebiyat ağalarını, danışman sanatçıları, icazetçi trafik sanatçılarını, otoriteleri, sultaları, kendilerine marksistim diyen narsistleri, hümanistim diyen nihilistleri redediyoruz " diyen Mozaik insanlarının çıkardığı şiir/sanat dergisi yayın hayatına ilk sayısıyla başladı. Derginin sahibi ve yazışleri müdürü H.Kemal Sevinç. Dergi şiir ağırlıklı ve 12 sayfadan oluşuyor. İlk sayıda yer alan şairler; Keziban Karaaslan, Ruhan Mavruk, A.Hadi Gözütok, Neslihan Eser, Mert Mete, Metin Güven, Yılmaz Arslan, Gülbahar Ünlü, Vecdi Erbay, Tuncay Karabel, Metin Benlier, O.Ali Tanyıldız, Ağcan Akyol ve kısa bir bibliyografisiyle, kısa bir yazısının da yer aldığı Meksikalı şair, yazar Octavio Paz'dan Ali Cengizkan'ın çevirdiği şiirler yer alıyor. Afacan Babacanoğlu, Ağcan Akyol ve Cem Egeli'nin yazılarıyla katkıda bulunduğu dergide Can Yücel ile yapılan uzun bir söyleşi yer alıyor.

Poetik'us

Şair Yılmaz Arslan'ın çıkardığı ve ikinci sayısı yayınlanan Poetik'us, şiir dünyasına sımsıcak bir 'merhaba'yla girdi. Derginin ikinci sayısında yer alan şairler: Adnan Satıcı, Mustafa Köz, A.Hadi Gözütok, Suna Aras, Ayhan Bozkurt, Sergey Yesenin, Hakan Koç, Behçet Necatigil, Şahan Aktaş, Cenk Koyuncu, Turgay Değirmenci.

"Eleştiri tarihinden", "Bu ay ne okuyalım", "Dergiler"gibi bölümlerin yer aldığı dört sayfalık dergide, bir de Afşar Timuçin'in toplumcu sanatı konu alan bir yazısı yer almakta.

PIRPIRIM — MUSTAFA GAZİ

Editör'den-Yazarımız Mustafa Gazi, Bunalımxane'ye düştüğü için bu haftaki yazıları elimize ulaşmadı. Geçen haftaki Pırpırım'da da okuduğunuz gibi, M. Gazi'nin yakın arkadaşı kaybolan ceket düğmelerini aramak için Hindistan'a gidip dönmemesine içerlenen Gazi'nin, ayrıca bu sebepten dolayı pilinin de bittiği sanılmaktadır. Mustafa Gazi'ye geçmiş olsun diyor zamanda yeni bir pil bulup yazı yazmasını bekliyoruz.

Kapitalist ülkelerdeki kültür dejenerasyonunu ve islam tandanslı bağnazlık ve çürümüşlüğe karşı

Alternatif sosyalist kültürdür

Ali RAMANRONİ

Kürdistan sosyalisti; "Çoğulcu, demokratik toplum projesi"nin öncülüğünü yapmalı ve hoşgörü-tolerans kültürünü yaygınlaştırmaya ve yaşatmaya çalışmalıdır.

Her ulusal-toplumsal altüst oluşlar süreci, beraberinde sosyo-kültürel dönüşümü de yaratır. Bu değişim ve dönüşüm "eski"den tamamen yalıtılmış, katışıksız bir şekilde tezahür etmez. Bağrından çıktığı "eski"nin izlerini taşır, şu veya bu şekildi kendisiyle yaşatır.

Ulusal kurtuluş momentini yaşayan Kürdistan ulusu, aynı zamanda cılız da olsa toplumsal dönüşümü de yakalamış durumundadır. Ülkemizin sömürge oluşu, sosyo ekonomik durumumuzun geri ve çırpık konumlanışı ve toplumsal kültür yapımızın ağırlıklı olarak köylü karekterli olması, gerçekleştirmek istenen sosyal transformasyon önünde her ne kadar objektif engeller olarak dikiliyorsa da, özgün ve çağdaş toplumsal konseptlerle aşılabilir düzeydedir.

Tarihsel tecrübe ve aktüel pratik çok açık bir şekilde gösteriyor ki, gerek ulusal sorunun gerekse kamplibeli toplumsal sorunların kalıcı ve adilane çözümlenebilmesi için, ülke sathında çağdaş, bilimsel, demokratik ve gerçek sosyalist etikle yoğrulmuş, kararlı kadrolardan oluşan Marxist bir partinin ortaya çıkıp etkin olması şarttır.

Dolayısıyla, şu anda büyük ölçüde derlenip toparlanan Kürdistan sosyalistleri bütün meselelere bütünlüklü ve kompleks yaklaşmak durumundadır. Gerek önüne koyduğu ve programladığı ulusal-toplumsal çaptaki projeleri, gerekse mikro düzeydeki pratik sorunlarını çözümleyebilmesi için sosyalist partinin kadroları gerçek sosyalist ahlakı özümsemeleri ve niteliksel olarak fark atmaları gerekmektedir.

Sosyalist hareket ideolojik-politik ve etiksel formasyonunun nasıl vücut bulması gerektiği konusunda, diğer birçok hususlarda olduğu gibi net olmak durumundadır. Ülkemiz düzleminde sosyalist düşüncenin realize edilmesi ve kitleselleşmesi önünde açılabilir nesnel engeller haricinde, hiç de sanıldığı ve iddia edildiği gibi büyük handikaplar mevcut değildir. YDD'cilerin böyle bir sava çanak tutmak gerçek olmasa da kendileri açısından anlaşılır bir olaydır. Ancak halen sosyalist(!) geçinenlerin bu telden çalmaları sorgulanmaya değerdir.

Kürdistan'da devrimci-sosyalistlerin halk tarafından özellikle takdir edildikleri ve hatta "ideal şahsiyetler" olarak nitelendirdikleri bir vakaadır. Bu gerçeklik başlı başına sosyalistlerin örgütlenmesi, kitleselleşmesi açısından koşulların elverişli ve uygun olduğunu göstermektedir.

Ayrıca, dünyanın bir çok yerinde aynı sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel koşullara sahip olan sömürge ulusları, sosyalist önderliklerle kurtulmuşlardır. Daha sonraki bilinen akibetleri tamamiyle sosyalizmin genel olarak ideolojik-politik mecrada yapısal sallantısından ileri gelmiştir.

Sosyalizm düşüncesi en özlü olarak sosyalist kişilerin şahsında karekterleri ve günlük yaşam pratikleriyle somutluk kazanmaktadır. Düşünceye uygun ve yaraşır bir pratik sergilenmediği dönemde o düşüncelerin ayakları havada kalır ve hiç kıymeti harbiyesi kalmaz. Bu nedenle, Kürdistan sosyalistlerinin bu zorlu ama zaruri olayı gerçekleştirmek gibi bir misyonu sözkonusu. Daha önce kazanılan itibarı geliştirmek ve öze dönmek zorunludur.

Sosyalist etik evrensel düzlemde tamamıyle kesin normlarla alınıp çerçevelenmediğinden dolayı, birçok eklemlenebilecek veya çekince konulabilecek elastik-göreceli yönleri de mevcuttur. Zira sosyalistlerin amaçları salt ahlaki değerleri savunmak olmadığı esas olarak toplumsal devrimci süreci başlatmak gibi bir projelere uygun bir şekilde hareket etmek gibi görevleri de vardır.

Dolayısıyla, Kürdistan sosyalistlerinin kendi ulusal-toplumsal koşullarına uygun bir şekilde siyaset üretmeleri ve ahlaki normlarını da buna koşut olarak hasıl etmeleri elzemdir. Kaldı ki, Kürdistan kültür hümanizması bilimsel sosyalizmle buluşturulması ve örtüştürülmesi de pekala mümkündür. Yani Kürdistan geleneksel kültürünün ilkel toplumculuk yönü sosyalizmin bilimsel tarafıyla harmanize edilmesi imkan dahilindedir.

Halkın bütün geleneklerini "demode olmuş" deyip nihilist bir şekilde söküp atmaya çalışmak veya görmezlikten gelip yadırgamak, doğru olamaz. Halkın en ilerici ve humanist öğelerini sosyalizmin evrensel prensipleriyle kombine edip sentez bir yaşam felsefesi peyda etmek, en hijenik olanıdır.

Daha için başında herşeyi oluruna bırakmak, emeği sömürmeye göz dikmek başlı başına sosyalistlikle bağdaşmamaktadır. Gerçektende bir çok arkadaşlarımız hummalı bir pratik sergilemektedirler.

Kürdistan somutunda demokratik sosyalistlerin bir çok mesafede katetmeleri açısından sosyalist siyasal etik, esas teminatlardan bir tanesidir. Kitleselleşip etkin bir güç haline gelmek için de toplumcu ahlak hayati bir önem atfetmektedir. Sosyalist ahlakın hiç de Kürdistan toplumsal yaşam felsefesiyle büyük bir tezaf teşkil etmediği tam aksine bir çok yönüyle örtüştüğü, özellikle altı tekrardan çizilmelidir.

Öyleyse demokratik sosyalistlerin gerek siyasal yaşamda gerekse toplumsal mecradaki etiksel yönelimleriyle ilgili anahatlarıyla da olsa burda aktarmakta yarar vardır. Bu, "nostaljik" ve ütopik ahlak normları olarak ilk etapta görülüp nitelendirilirse de, aslında giderek gelişen bireyselciliğe, çıkarcılığa, yozlaşmaya ve bağnaz gericiliğe karşı, toplumcu bir seçenektir. Zira, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki dizboyu büyüyen kültür dejenerasyonu korkunç egsizm ve öte yandan islamcı tandaslı ülkelerdeki Ortaçağ karanlığını andıran bağnazlık; gerek uluslar açısından gerekse bütün insanlık için tek alternatif sosyalist kültüre kalmaktadır.

Konumun kapsamlı oluşu dolayısıyla sosyalist hareketin mutlak yaşam stili ve prensiplerini özlü olarak ifade eden ve referans olarak gösterebileceğig bir yapıtı yaratması hayli olacaktır. Aksi taktirde parti dirliğini ve demokratik kültürü yaşamak veya yaşatmak mümkün olmayacaktır. Dürüstlük, fedekarlık, eleştiri ve özeleştiri olgularını da gerçek anlamda hayata geçirmek güçleşecektir. Bununla kesinlikle şöyle bir netice çıkarılmamalıdır; "Bu anlayış tek tip yaratmaya dönük bir anlayıştır." Bizce tek tip yaratma modelinin yegane panzehiri demokrasi kültürüyle yoğrulmuş, bilimsel muhtevalı dürüstlük ilkesidir. Dolayısıyla bir konuda yoğunlaşmak ve sistemli bir yönelim içine girmek başarının ve doğruyu temsil etmenin olmazsa olmaz koşuludur.

İşte aslında bilindiğini sandığım ve daha kapsamlı eserlek

Halkın bütün geleneklerini "demode olmuş" deyip nihilist bir şekilde söküp atmaya çalışmak veya görmezlikten gelip yadırgamak, doğru olamaz. Halkın en ilerici ve humanist öğelerini sosyalizmin evrensel prensipleriyle kombine edip sentez bir yaşam felsefesi peyda etmek, en hijenik olanıdır.

çıkmasına vesile olacağını umduğum sosyalist ahlaka ilişkin kabaca bazı hususları zikretmekte fayda vardır.

Kürdistan sosyalist; yaygınlaştırmaya çalışılan bireyselciliğe, egoizme, köşe dönmeciliğe, yalancılığa, tutarsızlığa, oportünizme, bukalemunculuğa, teslimiyetçiliğe, entrikacılığa ve kariyeristliğe karşı toplumsal dayanışmayı, kollektivizmi, dürüstlüğü, doğruluğu, ilkeliği ve direnişçiliği kendi siyasal yaşam felsefesinde esas almalı ve yaşatmak için gayret sarf etmelidir.

Kürdistan sosyalisti; kaba maddeciliğe ve felsefi idealizme karşı diyalektik tarihsel materyalizmi bütün olgu ve olaylara bakış açısında temel prensip edinmeli ve olabildiğince geniş ufuklu bilimsel yaklaşım tarzını; sağlıklı analiz ve teşhisler için esas koşul olarak idrak etmelidir.

Kürdistan sosyalisti; ülkesinde ve dünyada bütün insanların ve ulusunun yararı ve kurtuluşu için felsefi, politik, toplumsal, sanatsal bütün oluşlu pratikleri savunur, bunun mukabilinde her türden yapılan olumsuzlukları mahkum eder ve esa olarak tarihsel haksızlıkları anarak kınamanın yanısıra aktüel haksızlıklara karşı da mücadele etmek durumundadır.

Kürdistan sosyalisti; halkını ve ülkesini sevmeli, ülkesinin kurtuluşu, halkının özgürlüğü için kendini her koşul altında mücadele etmeye adamalı ve ölümüne direnişi başarının teminatı olarak görmelidir.

Kürdistan sosyalisti; Kürdistan'da işçinin, esnafın, köylünün, öğrencinin, memurun, kadının, çocuğun yanında yer almak ve haksızlığa uğrayan Alevi'ye, Ezdi'ye, Asuri'ye, Ermeni'ye ve diğer etnik-dini azınlıklara hiç bir örgütsel çıkar kaygısına kapılmadan desteğini esirgememelidir.

Kürdistan sosyalisti; "Çoğulcu, demokratik toplum projesi"nin öncülüğünü yapmalı ve hoşgörü-tolerans kültürünü yaygınlaştırmaya ve yaşatmaya çalışmalıdır. Eleştiri özeleştiri kültürünü yapıcı, geliştirici ve sıhhatli neticeler alıcı bir tarzda praktize etmelidir.

Kürdistan sosyalisti; Sağ ve sol sekterizme yani maceracılığa, aceleciliğe, hantallığa, laçkalığa, bahaneciliğe karşı çalışkanlığı, girişkenliği, sabırlılığı ve en isabetli özet şekliyle söylemek gerekirse rasyonelliği öne çıkarmalı ve bu paralelde en yüksek enerji-performansı göstermelidir.

Evet gerek dünyada ve gerekse özel olarak ülkemizde yaşanan ahlak erozyonuna karşı aslında çok kısa tutmaya çalıştığım bu prensipler silsilesini hayata geçirmek ve gerçektende hepimizin böylesi bir vasfa sahip olması birçok açıdan kolay görülmemektedir. Bu bilinen ve daha ilave edilmesi gereken birçok unsurların da en azından hepsini olmasada büyük bir kısmını yaşattığımız vakit, ancak hem birbirimize hem de başkalarına güven verebileceğiz.

Aynı zamanda belirtilmesi gerekir ki, şu anda örnek alabileceğimiz ve gerçektende güven verici yoldaşlarımız az değildir. Önemli olan bunların çoğalması ve tabanı da sirayet etmesidir. Bunun koşulları oldukça elverişlidir. Yeterki bütün topluma, içimizdeki dinamizmi en azami bir şekilde en direnişi, dürüst ve sosyalist karekterimizle gösterebilelim. PYSK bu açıdan hepimizin için bir olaktır. Bu olanağı itibar etmek, geliştirmek, güçlendirmek, içine girmek ve hepimizin etkin katkısıyla oluşan "sentez bir oluşum" olarak telaki etmek gene bizlerin görevidir.

Daha için başında herşeyi oluruna bırakmak, emeği sömürmeye göz dikmek başlı başına sosyalistlikle bağdaşmamaktadır. Gerçektende bir çok arkadaşlarımız hummalı bir pratik sergilemektedirler. Bunlara biz diğerleri de yardımcı olmaya gayret edersek "dürüstlük" normunu yerine getirmiş oluruz. Bu türden yakınmaların azaltılmasına yönelik pratik adımları görmekten sevinç duyduğumuzu aksetmekten bağlıyamıyacağımı belirtmem gerekiyor.

Demokratizasyonun devrimci içeriği

Lokman POLAT

Karşılıklı birçok tartışma var. Bunlardan bazıları ilginç. İktidardaki Komünist ve işçi partilerinin modası geçmiş teorik çalışmaları ve hala iktidara bakışları vb. Fakat barışı sağlamakla uğraşan sosyal pratiğin, ilerici çizginin, sosyalizmi yenilenmenin, devrimci süreci geliştirmenin ve dünya devriminin ilerlemesini engelleyen ya da yavaşlatabilen herşeyi ortadan kaldırmanın zamanıdır.

Sanırım ilk olarak ve herşeyden önce, gerçeğe yönelen son uydurmalardan, sosyal ilerleme ve hakları gözeten tek gerçeğin tekelinden vazgeçmeliyiz. Bu gerçekte, Lenin'ın Marksizmin "saflığı"nın taraftarlarını eleştirirken ve reformizm ile lekelenmemiş bir çizgiyi savunurken gösterdiği acımasızlıktır.(1)*

Bu, bugünle ilgisi bin kez daha fazla olan bir yaklaşım. Tarihin süreci insan türünün kaderi ve sosyalizme dünya barışı içinde geçiş için komünistlerin artan sorumluluğunu gündeme getiriyor. Bunun yanında, sosyal muhalefetin yeni biçimlerini, kapitalizm ve çevresi arasındaki keskin çelişkilerden kaynaklanan liberalizasyon sürecinin yeni biçimlerini, "düşük yoğunluklu" savaşlar için karşı çıkılan emperyalist planları ve global sorunların yükünü anlamaya da gereksinim var.

Marksist doktrin geleneği içinde araştırma önemli bir yer tutyor. Devrimci ve yeni sosyal hareketlerin motoru olan değişik güçler, bugün böyle bir araştırma içinde. Marksizmi yeniden düşünmeye yol açan bu dürtü, günümüzün başlıca sorularına yaratıcı yanıtlar getiren bir araştırma ortamı yaratıyor. Ve teoriye yaklaşımımızı nasıl yapılandıracağımız sorusu bir kez daha karşımıza çıkıyor. Böyle bir soru karşısında belki de akla ilk gelen yanıt, zor olana baş vurarak. Kuşkusuz bu, kendiliğinden veya proğramatik olmayacak. Çünkü teori, başarıyla uygulansa bile, bir vuruşta her sorunu çözmeye yardım eden teknik bir yardımcı değil. Niteliksel olarak yeni sorunlar, evrimci yada devrimci olsunlar, sosyal süreçten kaynaklanıyor. Bunlar beceriyle ve zamanında çözümlendiğinde, partinin teori ve pratik arasındaki çizgisinde teorik çalışmayı geliştirmek mümkündür.

Bu nasıl başarılabilir? Ortada eylemin doğru çizgisinin olacağı şimdi görülüyor: devrimci bir ruh içinde parti-içi yaşamın demokratizasyonu. Bu, günümüzün sosyal fenomen ve eğilimlerini, Marksizmin yaratıcı potansiyelini serbest bırakma olasalığını anlamaya zorlayan teori ve pratik zor üzerinde ki yapılanmanın başlıcalarının reddedilmesini içerir. Ve halk ile, kitlelerle bağları güçlendirmeye yarar. Böyle durumların ve gelişmelerin yaratılması, yeni yaratıcı kadroların niteliksel gelişimini sağlar; liderlik ve halk, parti ve kitleler, teori ve pratik arasındaki işbirliğini daha uyumlu kılar ve karşılıklı zenginleşmelerin mekanizmasını harekete geçirir.

İşte bu, benim, partinin rolü, devrimci doktrinin geleceği ve sorumluluğu, bilimsel sosyalizm ve bir kompleks olarak yeni politik düşüncenin gelişmeleri yönetme olasılığında gördüğüm çözüm biçimidir. Aksi halde, sosyal gelişmenin henüz tümüyle kurulmamış yeni içeriği, sloganların kemikleşmesi ve yeni kliklerin benimsenmesiyle sonuçlanabilir.

1980'lerin ikinci yarısında komünist hareket ve sempatizanları arasında görülen yüksek amaçların, yalnızca yeni düşüncenin kapasitesiyle ve devrimci özünün derinleştirilmesiyle anlaşılabileceğine inanıyorum. Böyle bir tutum, hareketimizin dünya politikasının bir öznesi olarak tarihsel yaratıcılığı yeni keşif alanlarına taşırmakta yardımcı olabilir.

Gerçekte tekel zamanı geçti. Teori, daha demokratik olmalı. Pratik mutlaka daha fazla Marksizme sahip. Daha fazla barış ve yenilenme, daha büyük devrimci bir ruh olmalı.

Ulusal kimlik ve ulusal kültür üzerine (7)

Hasan YALÇIN

Kürt tarihi ve kültüründe Nuh Tufanı önemli bir yere sahiptir. Kutsal kitaplarda da geçen Nuh Tufanı adı verilen olay sonucu Nuh'un Gemisi'ne Cudi dağında durduğu bilinmektedir. Kürt adı da bazen bu olayla ilişkilendirilmektedir. Ünlü Osmanlı seyyahı Evliya Çelebi seyahatnamesinde şöyle demektedir;

Hazreti Nuh zamanında burası büyük bir şehir olup (yöresel rivayete göre Şırnak eskiden Şehri-Nuh adını taşıyordu nb.) son derece gelişmiştir. Hakimi Nuh ümmeti'nden (Gördim) adında bir hükümdar idi. Bu Cudi dağı üzerinde Metik Gördim (Melik Kürdi) uzun müddet yaşamıştır. Çocukları çoğalmış, kendisine bir lisan yapmıştır ki; bu ne Farsça ne de Arapça (Kürtçe nb.)dir. O eski kavimlerden kalmıştır (eski kavimlerden biridir nb.).

Buraya Evliya Çelebi'nin anlatımından Kürt adını taşıyan bir kralın var olduğu ve onun Kürt adını taşıdığı ifade ediliyor. Melik Gördim adından Romalılar döneminde adı geçen Gordyene adının ifade edildiği de söylenebilir. Her ne olursa olsun bu iki ad da Kürt adıyla ilişkilidir.

Bazı araştırmacı ve yazarlar Gordyene eyaletinde bulunan Cudi dağının Guti adından geldiği inancındadır. Bu inanç olayın İngilizce düşünme mantığından kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü İngilizce George adı telefuz edildiğinde Corc olmaktadır. Cudi adını İngilizce fonetiğine göre düşündüğünde Cudi adı Guti adını çağrıştırmaktadır. Guti adının Kürt adıyla ilişkisini red eden Driver haklıdır. Guti adını Kurti adının değişmiş bir blojmi olduğunu söyleyenler bazen bilmeyerek bu hataya düşüyorlar. Yine bazı kaynaklarda Gordyene dağı adı Ararat dağları diye geçiyor. Burada Ararat adından kasıt Urartu devleti adıdır. İşte bu söyleyiş biçimi öte yandan kendi soylarını Nuh peygambere dayandırmak isteyen kafkas kökenli halklar kendi dillerinin ve soylarının Hz.Nuh'un oğlu Yafete dayandırmaktadırlar. Ağrı'da Ermeni egemenliği döneminde Ağrı dağının Ararat diye adlandırıldığı bilinmektedir.

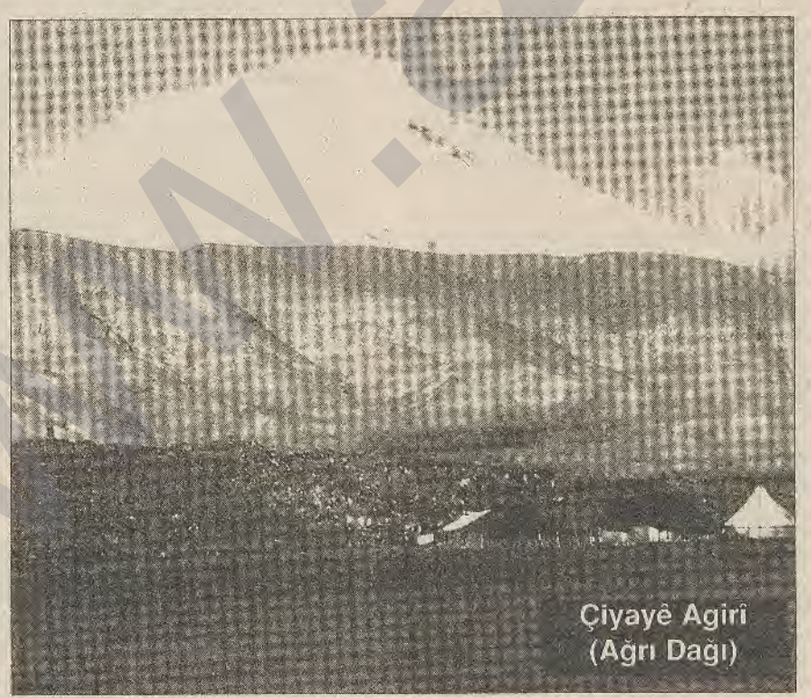
Çiyayê Agirî (Ağrı Dağı)

İngiliz kökenli Arkeolog A.H.Sayce Ağrı dağının eskiden Masista adını taşıdığını bu adın daha sonra değiştirilerek Ararat adının verildiğini söylüyor. (Bkz. Fresh ligt from Ancient Monumente 1881) Ağrı dağının adının Ararat diye değiştirilmesi Nuh'un Gemisi'nin Ağrı dağında durduğu iddiasının yanında Urartu devletinin Ermeni devleti olduğu iddiasına da temel olmaktadır.

Rivayetlere ve kutsal kitaplarda yazılanlara göre Hz.Nuh'un üç oğlu vardı. Bunlar, Ham,Sam ve Yafet adını taşıyordu. Kendilerinin Nuh ümmetinden olduğunu söyleyenler, kendi dillerinin kökenini Nuh'un üç oğlundan birine dayandırmaktadır. Ham adından Hamitik dil, Sam adından Semitik dil, Yafet adından ise Yafetik dil grubu oluşturulmaktadır. Bu dil gruplarının dışında Ural-Altay ve İndo-Avrupa dil grupları gibi dil grupları vardır ki bu dil grupları ister istemez bütün dillerin bu üç dil grubundan geldiği iddiasıyla çekişmektedir.

İran ve Mezopotamya'nın en eski halklarından biri olan Kürtler de İndo-Avrupa dil grubunun doğu bölümünde yer alan İrani bir dil konuşuyorlar. Nuh Tufanı da Mezopotamya'da olduğuna göre Kürt dilinin tarihi, coğrafi ve kültürel nedenlerden dolayı Semitik dil ve kültürle bağlantısı vardır. Kürtlerin atalarından olan kasitlerin Akkad dilini yazı dili kullanması yine Babilonların Tanrısı Marduk'u kendi tanrılarının yanında kabullenmesi Kürt dili ve kültürünün Semitik dillerle ve kültürlerle ilişkisinin tarihsel bir sürecini oluşturuyor. Bu bağlamda denilebilir ki Kürt dili ve kültürü saf bir Aryen dil ve kültür özelliği taşımıyor.

Antik dönemle ilgili bize bilgi veren kaynaklardan biri de Yunanlı Xenephone'dir. Xenophone Onbinlerin Dönüşü Anabasis adlı eserinin 4.kitabında Gordyene yöresinde Karduki adını verdiği bir savaşçı topluluğu yine bunların kuzey tarafında Ermenilerden, Haldilerden ve Mardlardan oluşan bir topluluğa rastladıklarını belirtiyor. Xenophone'nin bahsettiği topluluklardan Ermeniler tanınıyor, Mardlar ve Haldiler Kardukiler kimlerdir?

Kardukiler, genelde Kürtlerle ilişkilendirilmektedir. Ama özellikle bazı Kafkas kökenli tarihçi ve araştırmacılar Gürcülerin atalarından biri olan Kartlos veya Kartvelileri Kardukilerle ilişkilendirmekte. Bu ad yakınlığı dolayısıyla Kardukilerin Burculerin ataları olduğu yolunda bazı tarihsel analizlere girmekte, kimileri de bu ad yakınlığından yola çıkarak Kürtlerle Gürcüler arasında tarihsel bir köken birliği olduğu yolunda fikirler yürütmektedir. Üzerinde durulmayan bu konu üzerinde bazı açıklamalar gerekiyor, Karduki adı nereden geliyor?

Çeşitli araştırmacıların bilerek veya bilmeyerek üzerinde durmadığı Kasitlerle ilişkili Karduniyas adı üzerinde durmak gerekiyor.

Fransız tarihçi A.Moret; Kasit krallığına ait listelerde ve kroniklerde deniz ülkeleri krallıklarıyla birlikte 36 kasit krallığının Karduniyas adını taşıdığını söylüyor. (Bkz.Histoire de'l Orient) A.Moret'in belirttiği Karduniyas adının bazı batılı tarihçiler tarafından bu adın deniz ülkesi anlamında yorumlandığını da belirtelim. Kanaatimce, Karduniya adı Karduki adının temelini oluşturuyor. Semitik dile ait olan Karduniyas adının Romalı tarihçi Strabo'nun belirttiği Kirti (Cyrti nb.) adıyla da ilişkisi sözkonusu. Bu iki ad arasındaki farklılık, birinin Semitik dile, diğerinin, Kirti ise Avesta diline ait olan iki farklı söyleniş biçimi olduğu anlaşılıyor. Karduniyan adının Karduki adıyla ilişkisinin varlığı otomotikmen Kartneli ve Kartlos adlarıyla Karduki adının ilişkisinin temelsiz olduğunu gösteriyor.

Burada şu soru akla geliyor, Kürtlerle Gutiler arasında bir köken bağı kuranlar acaba neden bu konu üzerinde durmuyorlar?

Şimdi de Mard adı üzerinde duralım. Med adıyla ilişkili olan bu ad, kimilerine göre Mannai adıyla ilişkilendirilmekte ve bu adın köken birliğinden yola çıkarak, Med-İskit kökeni adlı tez üzerinde durulmaktadır. Bu tezin savunucusu V.Minorsky ve Bazil Nikiiin'dir. Med kralı Keyakser döneminde Asur egemenliğine son verildiği bilinmektedir. (M.Ö.612) Yazılı tabletler Asurlara karşı Medlerin savaşında Medlerin Müttefiki olarak Sacaların yanında Umman Manda adını taşıyan bilinmedik bir topluluktan söz ederler. Med-İskit kökeni tezi için Sakalar dururken, V.Minorsky'nin Mard adını zorlayarak Mannai adıyla bağlaması doğru değildir. Kanaatimce bu zorlama Heredot tarihini eleştirmekten kaçmak için yapılıyor. Çünkü Heredot, Pers Ahemenidlerin yanında Mardi ve Sagarti adını taşıyan iki aşiretten söz ediyor. Eğer Mard adı Medlerle ilişkiliyse, Sayarti adı ise Asagartyalılarla ilişkiliyse, o zaman Heredot'un yanlış bilgi verdiğini belirtmek gerekiyor. Heredot'un yanlış bilgi verdiğini belirterek Mardi aşireti adının Xenophone'nin belirttiği Mardların da Medlerle ilişkisinin olduğunu, bu adın Avesta'da ve Şahnamede adı geçen Gayo-Mardlarla ilişkili olduğunu belirtelim. Avesta'da Gayo-Mardi adı Gayo-Maraton olarak geçiyor ve Gayo-Mard adı Avesta araştırmacıları tarafından Gayo-Maratham adının tekili olarak belirtiliyor. Avestaya göre, Cemşid ve Feridun Gayo Maratonlarla bağlantılıdır.

Mard adıyla ilişkili olan bir ad da Maraton adıdır. Fransız tarihçisi Darius ve Xerxes (Med kökenli iki kralın döneminde Med savaşları diye geçen Yunanlılarla savaşta 10 bin kişilik elit bir Yunan savaşçının varlığından ve bunların ölümsüzler diye adlandırıldığından söz ediyor, ama ölümsüzler sözcüğünün karşılığı olarak İmmortel adını veriyor. Başka bir bölümde ise Maraton olayı diye bir askeri birlikten söz ediyor (Bkz.Ch Seignobos Ancienne Grece) demin yukarıda belirttiğim Gayo-Maratan adı Maraton adını çağrıştırıyor. Gayo sözcüğü bir ektir. Denilibilir ki Mard adı bir aşiret adı değildir. Bu Heredot'un Magi adlı bir Med aşireti konusunda da düşünmeyi gerektiriyor. Kanaatim odur ki Magi diye bir aşiret yoktur. Magi adı Latincede büyü anlamına geliyor. Eski Medo-Pers İmparatorluğunda Mağlar Ruhbar (din adamı) sınıfını oluşturuyor. Bu açıklamalardan sonra denilebilir ki Xenephone'nin bahsettiği Mardlar, Medlerdir. Öte yandan Strabo'nun Mardları Kirtilerin komşusu olarak belirtmesi de sahtekârlığın diğer yüzüdür.

Haldi adına gelince, bu ad ise eskiden Tuspa şimdi ise Van diye bilinen şehrin merkezi olduğu Urartu krallığı ile ilişkilidir. Arkeologların tespitine göre Halki adı Urartuların savaş tanrısı Haldi'den geliyor. Arkeologların tespitine göre, bu devlette iki farklı dil kullanılıyordu. Bu dillerden birinin Semitik dil olduğu kesindir. Diğer dilin ise; İrani karekterli olması büyük ihtimaldir.

İngiliz Arkeolog Selon İlyod, Gaziantep yakınındaki Karatepe mıntıkasında Türk arkeologların bulunan yazıtlardan iki dilin varlığından ve bu dillerin, belki de politik kaygılar nedeniyle yanlış adlandırıldığından söz ediyor ve Karatepe ile Urartu krallığı arasındaki bağlantıya dikkati çekiyor (Bkz. S. Ilyod Early Anatolia) Ben Urartu krallığı ile Medler arasında yakın ilişki olabileceğine inanıyorum. Urartu krallığını Kürt kökeni ile ilişkilendirinlerin kurdukları bu bağlantının geçici hipotez olarak görülmesi gerektiğine inanıyorum.

'Ulusal kimlikli yeni bir legal oluşuma ihtiyaç var'

HABER MERKEZİ- İstanbul MED-KOM'da geçtiğimiz hafta sonu biraraya gelen çağrılı 100'ü aşkın Kürt şahsiyetinin ortak görüşü, "ulusal kimlikli bir legal oluşuma ihtiyaç var" şeklinde oldu. "Bir ihtiyacın tesbiti" biçiminde sonuçlandığı bildirilen toplantının devam ettirileceği öğrenildi.

14-15 Aralık'ta yapılan toplantıya Kürt illerinden ve Kürtler'in yoğunlukta olduğu metropollerde yaşayan, aralarında işadamı, hukukçu, doktor ve mühendislerin de bulunduğu, birçok meslek ve farklı tabakalardan davetliler katıldı.

İki gün süren toplantıda Türkiye'deki siyasal süreç ve Türk devletinin son durumu, Kürt sorununun ulusal ve uluslararası düzeyde kazandığı boyut, ulusal demokratik güçlerin son durumu ve bugünkü legal siyasal süreç tartışıldı.

Toplantı katılımcılarının şu noktalarda görüş birliğine vardıkları öğrenildi:

Kürt sorununda devletin baskı ve şiddet politikasındaki ısrarı devam ediyor. Yıllardır uygulanmakta olan kirli savaş, hem Türk devleti ve toplumunda hem de Kürt ulusal demokratik güçlerinde ve Kürt toplumunda ciddi bir tıkanma ve kirlenmeye neden olmuştur.

Kürt sorunu çözüm bekleyen bir boyutta her geçen gün kendisini daha fazla dayatmaktadır. Çözüm sürecinin uzaması sadece devletin baskı ve şiddet politikasıyla açıklanamaz. Ulusal demokratik güçlerin bu günkü var olan yapı ve politikalarıyla çözüm sürecini hızlandırmak, şiddete endekslenmiş olan Kürt sorununun önünü açmak mümkün olmuyor.

Türk devletinin Cumhuriyetin kuruluşundan beri izleye geldiği demokratik olmayan, baskı ve şiddeti içeren geleneksel politikası sonucu, illegal örgütlenmeler ve şiddeti de içeren çeşitli mücadele yöntemleri; Türk ve Kürt toplumunun bir gerçekliği haline gelmiştir.

Kürt sorununun şiddetle çözülemeyeceği ortadadır. Sorunun bir tarafı olan biz Kürtler'in, Kürt sorununun çözülmesinden yana olan uluslararası güçlerin ve Türkiye'deki barıştan yana olan güçlerin kabulü olacak ve Kürt halkının rızasını alacak bir temsile ihtiyacı vardır. Bu görev tüm ulusal güçlerin omuzundadır.

Legal alanda; Kürt sorununun adil, demokratik ve barışçıl çözümünden yana olan, ulusal kimlikli sivil, demokratik, çoğulcu, katılımcı ve öz yönetimi esas alan yeni bir siyasal oluşuma ihtiyaç ardır.

Şimdiye kadar yaşamın değişik alanlarındaki tüm ulusal demokratik mücadele ve çalışmaları miras olarak kabul ederek, tüm olumlu çalışma ve değerleri sahiplenecek, Kürt coğrafyasında yaşayan etnik, dinsel, kültürel tüm renkleri kapsayacak, ulusal birliği ve konsesüsü sağlamayı en temel hedeflerinden biri olarak kabul edecek bir oluşumu yaratmaya yönelinmelidir.

Dünyadaki özgür ulusların sahip oldukları haklara Kürtler'in de sahip olma istemi kadar doğal bir istem olamaz. İhtiyaç duyulan oluşum, Kürt sorununa ilişkin, değişik çözüm önerilerinin özgürce tartışıldığı bir ortam ve sorunun çözümünde esas olacak talepleri içeren kısa ve uzun vadeli çözümleri ortaya koymalıdır.

İhtiyaç duyulan oluşum, şu veya bu gücün alternatifi veya izdüşümü olmamalıdır. Katılımcıların bileşimi nasıl olursa olsun, birlikte üretme ve birlikte yönetmeden asla şaşmamalıdır.

İradeleri dışında politik mülteci durumuna düşmüş binlerce Kürt insanının yurtdışında yaşadığını bilerek, ülkedeki çalışmalara paralel olarak, yurtdışında da bir aktivasyona yönelinmelidir.

Toplumumuzun yarısını oluşturan kadınları ve geleceğimizin teminatı olan gençliği de kapsayacak bir çalışma parelelliği yakalanmalıdır.

İhtiyacı duyulan oluşumu yaratma çalışmalarına hız verilmeli ve Şubat ayı içerisinde tekrardan bir araya gelinmelidir.

Toplantı öncesi davetiye

MEDKOM'daki toplantı öncesinde girişimcilerce bir çağrı davetiyesi hazırlandığı ve katılımcılara gönderildiği bildirildi. Toplantı öncesi katılımcılara ulaştırılan davetiyede özetle şu görüşlere yer verildi:

"Türkiye'de devlet sisteminin tüm kurum ve kuruluşlarıyla çürümeye yüz tuttuğu bir süreçte, tıkanan siyasetin diğer ucunda yer alan Kürtler olarak, bizlerin bu tıkanıklıktan nasibini aldığı bir gerçekliktir. Kürt sorunu çözüm bekleyen bir boyutta, her geçen gün kendisini daha çok dayatmaktadır. Ancak devlet geleneksel imha ve inkar politikasındaki ısrarına devam ediyor. Çözüm sürecinin uzaması, sadece devletin bu tutumuyla açıklanamaz. Bizler de Kürt tarafı olarak, bu süreci hızlandıracak yeterli örgütlenme ve davranış tarzını geliştirememekteyiz. Sadece var olan yapı ve politikalarla sorunun önünü açmak mümkün olmuyor.

Kürtlerin en geniş kesimini içinde barındıracak ulusal demokratik nitelikte bir birlik yaratılamadığından, ulusal temsil sorunu bir boşluk olarak önümüzde durmaktadır. Bu görev tüm ulusal güçlerin omuzlarındadır.

Bu bilinçle süreci değerlendirdiğimizde, Kürt toplumunun bugünkü temel gereksinimlerden birinin, Kürt sorununun adil ve demokratik çözümü için tarihsel misyonlar yüklenebilecek; Kürt coğrafyasının etnik, dinsel ve düşünsel en geniş renklerini bağrında taşıyarak, demokratik ve özgür bir toplumun habercisi olacak yaşam ve ilişki tarzını kendi içinde geliştirecek, çağdaş değerleri esas alacak bir yapının legal alandaki bir siyasal oluşumda ifadesini bulacağını tespit edebilmekteyiz. İşte bizler bu gereksinime hitap eden bir siyasal çalışmayı birlikte başlatmak üzere adım atılması gerektiğine inanarak, bu düşüncemizi sizlerle birlikte paylaşmak ve gerçekleştirmek üzere bir toplantı düzenlemiş bulunuyoruz."

Yeni yılın yeni Kürtçe saatli takvimi hazır

İSTANBUL- Doz yayınları geçen yıl başlattığı geleneği bu yıl da devam ettirdi ve 1997 yılı için de Kürtçe saatli takvim hazırladı. İlk Kürtçe saatli takvim olması nedeniyle Kürt çevreleri tarafından ilgiyle karşılanan takvim, geçen yıla oranla içerik olarak daha zengin.

Doz yayınları sahibi Ahmet Zeki Okçuoğlu, Kürtçe'nin öğrenilmesine

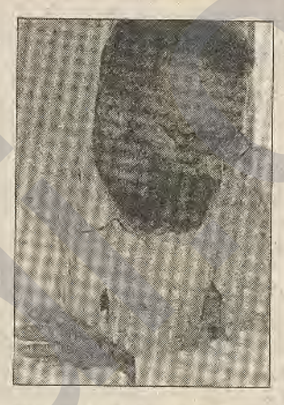

Okçuoğlu, yeni takvimi anlattı.

yönelik ilgiyi arttıran takvimi geçen yıla oranla daha da zenginleştirdiklerini belirtti. Okçuoğlu, Kürtçe yayınlardaki yazıların uzun olmasından dolayı Kürtlerin bunları okumadıklarını, saatli Kürtçe takvimin ise Kürtçe okumayı teşvik eder özellikte olduğunu ifade etti. Takvimde kullandıkları dilin oldukça basit ve anlaşılır olduğunu vurgulayan Okçuoğlu, geçen yıl haftada bir güne ait yaprağın Zazaki'ye ayrılmış olan takvimde bu yıl sadece Kurmancî kullandıklarını da söyledi.

'Takvim, insanlara Kürtçe öğretiyor'

"İnsanlarımız takvim sayesinde Kürtçe öğrendiler" diyen Ahmet Zeki Okçuoğlu, takvimdeki tarih bilgileriyle ilgili bölümde genel olarak politik olaylara yer verdiklerini söyleyerek, bütün inançlara ve dinlere eşit mesafede yaklaşmaya özen gösterdiklerini belirtti.

Takvimde genel kültür bilgilerinin yanı sıra çocuk sağlığı, kadın bakımı, yemek tarifleri, maniler ve fıkralar da bulunuyor. Manilerin Kürtlerin hayatında özel bir yeri olduğunu; hüzünlerini, sevinçlerini manilerle dile getirdiklerini söyleyen Okçuoğlu, bundan dolayı takvimin her sayfasında mani kullandıklarını söyledi.

Takvimin iadesi olmadığı için kitapçıların takvimi satmadıklarını söyleyen Okçuoğlu, bunun ise satış grafiğini etkilediğini belirtti. "Derin ve köklü bir araştırmanın sonucu olduğunu" vurguladığı takvimin hazırlanmasında özellikle M. Habib Çınar'ın araştırmalarının önemli bir yer kapsadığını ifade eden Okçuoğlu, takvime ilginin daha da artacağından emin olduğunu belirtti.

Takvimde emeği geçenlerin isimleri de sıralanıyor. Buna göre takvimin hazırlanmasında M. Habib Çınar ve Beşir Ant'ın önemli katkıları var. Takvimin hazırlanmasına yardımcı olanlar ise Şükri Laçin, Naciye Ayık ve Nuran Gündoğdu. Takvimin mizanpajı ise, Nadire Işık ve Bilal Lekesiz'e ait. Kapak tasarımını Fuat Dündar'ın yaptığı takvim, Doz yayınlarından 1 milyon TL karşılığında temin edilebiliyor.

Bölge sanayicilerinden hükümete öneri

DİYARBAKIR- Güneydoğu Sanayici ve İşadamları Derneği (GÜNSİAD), bölgenin ekonomik sorunları hakkında hükümetlere sunulan raporların dikkate alınmaması üzerine bir basın açıklaması yaparak, tespit edilen sorunların vakit geçirilmeden çözülmesini istedi.

GÜNSİAD Genel Sekreteri İlhami Ceylan tarafından yapılan açıklamada, bölgenin ekonomik sorunları hakkında hükümetlere sundukları raporlarla, bölgenin sıkıntılarıyla ilgili engelleri ortaya koyduklarını; ancak şimdiye kadar vaadden öteye hiç bir gelişmenin sağlanmadığını söyledi.

Ceylan, Cumhurbaşkanı, siyasi parti başkanları, il ve bölge milletvekilleri ile Refahyol hükümetine hitaben yaptığı açıklamada, çıkartılması kararlaştırılan Teşvik Tedbirleri Kararları'na ışık tutacak bazı önerilerde bulundu.

Karar öncesi görüş

Ceylan, GÜNSİAD adına yaptığı açıklamada, çıkartılacak yeni kararlar için ilk olarak bölgeler arası gelişmişlik farkının giderilmesini isteyerek şunları söyledi:

"Sanayi işletmelerindeki mevcut tesislerin verimli çalışması için ekonomik ömrünü tamamlamış, sık sık kesintilere neden olan düşük voltajlı elektrik şebekelerinin yenilenmesi ile bölgede üretilen elektriğin yerel tüketim fiyatının ucuzlatılması ve bölgede yapılan ve yapılacak yatırımlara finansal çözümlerin artırılması ve bankacılık mevzuatının yöresel şartlara göre endekslenmesi lazım.

Bölgeye yatırım yapacak kurum, kuruluş ve kişilere AB desteğinin proje bazında yüzde 25 kaynak aktarılarak cazibe yaratılması ve bölgemizin ekonomik kalkınması için DPT, Üniversite, ve bölge işadamlarının katılımıyla oluşturulacak Stratejik Araştırma ve Değerlendirme Merkezi'nin oluşturulması gerekir.

Bölge ve Diyarbakır bazında iktisadi anlamda bugünkü yaklaşım anlayışından (yatırımların gelişimini zamana yayarak sorunu kendi dinamizmi içinde çözülmesi anlayışı) vazgeçilerek, yatırımların canlandırılması için bölge ile ilgili alınan iktisadi karar ve kanunların uygulanması, bütçeden para ayrılması. Ayrıca; bölgede yatırımcıyı yönlendirmek için bürokratik süreci ve engelleri asgariye indirme maksadı ile Sanayi İl Müdürlüklerinin yetkilendirilmesi lazım.

Bölgedeki zirai alacakların tamamının ödenmesi, tohum desteğinin ve zirai krediler desteğinin güncelleştirilip artırılması, hayvancılık projelerinin geliştirilerek en kısa zamanda hayata geçirilmesi, bölge hayvancılık sektörünün eski konumuna yetişmesi. Bölge içi suların ve su ürünlerinin geliştirilmesi, ilgili bakanlık ve banka tarafından desteklenmesi. Ayrıca yeraltı ve yerüstü maden ve mineral kaynaklarının harekete geçirilmesi tedbirlerinin alınması gerekir."

Ceylan ayrıca Refahyol hükümetinin "yarım kalmış 22 ildeki 134 firmanın alacaklarını hemen ödüyor ve sorunu çözüyoruz" değerlendirmelerine açıklık getirdiklerini de belirterek, "bahse konu olan bu firmaların alacağı olan yalnızca işletme kredileridir. Yani dikkate alınan yalnızca işletme kredisidir. Bu yarım kalmış yatırımların alacağı olan Kaynak Kullanımını Destekleme Primi (KKDP) ile ismen varolup bugüne kadar ödenmemiş fon kaynaklı kredilere ivedi çözüm getirilmesi ve alacaklarının hükümetçe taahüt edilmesi gerekmektedir" şeklinde konuştu.

Yerel yönetimlerde finansman sorunu

Dr. Ahmet ÖZER

Yerel yönetimler, bir yandan etkin ve verimli hizmet üretmek zorunda iken, öte yandan yeni ve farklı hizmetler vermek durumundadırlar.Dolayısıyla giderek artan ve çeşitlenen hizmet talebini giderek azalan kaynaklarla karşılamak zorunda kalmaktadırlar.

Bu durum çok iyi bir mali yönetim sistemini gerektirmektedir. İyi bir mali yönetimin ise iki temel unsuru vardır. Etkinlik ve verimlilik. Hizmetin etkin olması daha yaygın hizmet sunulmasını; verimli olması ise, hizmetin daha düşük maliyetle sunulması demektir.

Bunun için harcamaların ve yatırımların planlaması, hizmetlerin maliyetlendirilmesi, yarar maliyet analizlerinin yapılması, harcamaların geri dönüşünün sağlanması gibi teknik konuların çok başarılı bir biçimde yürütülmesi söz konusudur. Daha da önemlisi paranın etkin değerlendirilmesi konusudur. Paranın etkin değerlendirilmesi konusunda atılacak bir kaç adımı saymak gerekirse şunlar söylenebilir.

Birincisi; daha düşük maliyetli teknolojiler kullanarak işlemin daha ucuz biçimde yapılmasıdır.

İkinci yaklaşım, üretkenliğin artırılması ve savurganlığın azaltılması çabasıdır. "Paranın değerlendirilmesi"ne yönelik üçüncü yaklaşım hizmet sorununun, yerel yönetim dışındaki kuruluşlara sözleşme (ihale) ile verilmesi yoluyla rekabetin devreye sokulmasıdır.

"Paranın değerlendirilmesi"ne yönelik son yaklaşım, özellikle küçük yerel yönetimlerin belirli hizmetlerin mekansal boyutunu genişletecek biçimde hizmetlerin sunulması konusunda işbirliği yapmaları yoluyla ölçek ekomomileri uygulamasıdır.

Denilebilir ki paranın bu şeklide değerlendirilmesi için öncelikle paranın olması gerekir. Yani kaynak yaratılması gerekir.

Yerel yönetimlerin kaynakları 2 kısımdan oluşur. bunlar:

Merkezi idare tarafından aktarılan paylar ile yerinde yaratılan kaynaklardır.

Yerel yönetimlerin kaynaklarının bir bölümünün merkezi idare tarafından aktarılması hem merkezin yerel yönetim üzerindeki denetimini artıran bir unsurdur hem de güçlü ve yerinden yönetim anlayışına ters düşen bir tutumdur. Çünkü gerçek demokrasilerde yerel yönetimler kaynaklarını ve harcamalarını kendileri belirleme iradesine sahiptirler.

Yukarıdaki süreçte 3 önemli haksızlık ile birlikte etkin ve verimli yönetim anlayışına uymayan aykırı tutumlar söz konusudur.

Birincisi merkezi idare kimi zaman siyasi kaygılara kimi zaman da kaynak yetersizliğinden dolayı merkezden aktarılan kaynaklara (hakkı olmadığı halde) müdahale etmektedir. Bu kaynakları dilediği gibi kullanmakta, istediğine vermekte. İstemediğine ise (türlü bahanelerle) vermemekte veya geciktirmektedir. (Ayrıca merkezi yönetim merkezden aktarılan payların ödeme biçimini, miktarın ve zamanını tasarrufu altına alarak partizanlık yapabilmektedir).

İkincisi, merkezi idare yerel halkın ödediği her 100 liradan ancak 5 lirasını(o da uzunca bürokratik kovalamacalar ve zaman kaybından sonra) yerel yönetimi merkezi yönetime bağımlı ve muhtaç kılmaktadır.

Üçüncüsü, bugünkü uygulama, yerel yönetimleri öz kaynak yaratmak yerine tembelliğe itmektedir. Öte yandan kendi ihtiyaçlarını ve harcamalarını kendisi yapma tasarrufundan alıkoymaktadır. Diğer bir deyişle yerel insiyatifin gelişmesini köreltmekte ve engellemektedir.

Bu durumun maddi olduğu gibi manevi ve pisişik olumsuz sonuçları vardır.

İşin maddi yönü şöyle özetlenebilir: Belde halkını birinci derecede kendi yaşadığı mekanının sosyal, kültürel çevresel ve ekonomik koşulları ilgilendirir. O nedenle verdiği verginin(yani 100 liranın) en az % 51'nin o beldede kendine hizmet olarak geri dönmesini ister. Oysa bugünkü sistemde verdiği verginin büyük çoğunluğu Ankara'da kalmakta, o da rasyonel olarak kullanılmak yerine çoğu kez (bazı çevrelerce) talan edilmektedir.

Sosyo psikolojik yönden ise bu sistem demokrasi kültürünün gelişmesini, insiyatif kullanmayı, risk almayı ve başarılı olma güdüsünü engellemektedir.

Yukarda anlatılan sakıncalardan ötürü bu uygulamanın yeniden gözden geçirilmesi gerekir. Dolayısıyla sistemin bir bütün olarak ele alınıp yenilenmesi lazım. Burada ard arda atılması gereken iki önemli adım vardır.

Birincisi, yerel yönetimleri her yönden merkezi idarenin vesayetinden kurtararak özerk hale getirmektir.

İkincisi, buna bağlı olarak yerel yönetimleri kendi kaynaklarını kendileri yaratan kurumlar haline getirmektir.Yani kendi öz kaynaklarına kavuşturmaktır.

Yerel Öz Kaynaklara Dayanan Yerel Yönetim

Yerel yönetimlerin öz kaynağını vergilendirme oluşturur. Vergiler ise tür itibariyle 3'e ayrılır. Bunlar:

1-Emlak vergileri
2-Gelir vergileri
3- Tüketim vergileridir.

Özellikle kent rantlarından belediyelerin yararlandırılması çok önemlidir. Bunun ötesinde Kuzey Amerika ve Avrupa'nın bazı ülkelerinde yerel yönetimler kişisel gelirlerden, şirket kârlarından vergi almaktadırlar. Örneğin, New York'ta yaşayan kenttaşlar devlete ve eyalete verdikleri vergilerin dışında kent vergisi adı altında yerel yönetime vergi ödemektedirler. Ayrıca tükettikleri mal ve hizmetler için vergiler söz konusudur. Çünkü her kentte yaşamanın bir bedeli vardır. Çünkü her bireyin kente ve kent yönetimine bir maliyeti vardır. Kişi daha güzel bir çevrede ve daha modern, müreffeh bir ortamda yaşamak istiyorsa, bunun getirmiş olduğu maliyetin bir miktarına katılmalıdır. Böyle bir katılım kentte yaşayan hemşehrilere yerel yöneticileri denetleme hakkını verdigi gibi kentte sahip çıkma sorumluluğunu ve bilincini de geliştirir.

Çünkü her kentte yaşayan kenttaşların kent yönetimleri üzerinde hakları olduğu gibi kente karşı görevleri de vardır. Bir kenttaşın belediye başkanından, herşeyden önce huzurlu, modern ve müreffeh bir kent, yeşil alan, temiz hava, su ve temiz bir çevre, kolay ve rahat ulaşım vb. isteme hakkı vardır. Ama buna karşılık bunların gerçekleşmesi için bir miktar kent bütçesine katılma, yönetimi denetleme, kentin möblesini, tarihi, turistik değerlerini koruma vb. gibi de görevleri vardır.

Hak ve görev burada bir madalyonun iki yüzü gibidir. Biri yoksa öbürü de işe yaramaz. O halde belediye başkanları veya yerel yöneticiler hemşehrilerden görevlerini yerine getirmelerini istemeden onlara kentsel haklarını sunmalıdırlar.

Aynı biçimde kenttaşlar da yerel yönetimler üzerinde hak iddia edebilmeleri için görevlerini güçleri ve olanakları oranında yerine getirmelidirler.

Bunun için öncelikle sistemin değişmesi bununla beraber hemşehrilik, kenttaş ve yurttaş bilincinin geliştirilmesi gerekir.

Geri Kalmışlık Kıskacındaki Kentler

Mevcut sistemde adil olmayan bir işleyiş ve onun getirdiği sonuçlarla karşı karşıyayız. Özellikle bölgemiz bunun çarpıcı bir arenasıdır.

* Kentlerimiz dünyanın hiç bir yerinde görülmemiş ölçülerde bir göç ve kaç hareketine maruz kalmış, nüfusları son dört yılda dörde, beşe katlanmıştır.

* Buna rağmen hala 1990 yılı nüfus sayımı esas alınarak genel bütçeden pay aktarılmaktadır. Örneğin bugün Diyarbakır'ın nüfusu 1.5 milyona yaklaşmıştır. Ama hala 380 bin nüfusuna göre pay almaktadır.

* Öte yandan Kuşadası ile Lice aynı değerlendirmeye tabi tutuluyor. Oradaki nüfus başına ne gönderiliyorsa Lice'ye de aynısı gönderiliyor. Bu hakkaniyet ölçülerine uymayan bir durumdur.

* Önemli bir sorun da kırsal alandaki nüfus devletin ve iktidarların sorumluluğunda iken, göç edip kente geldiğinde bir anda yerel yönetimler bu nüfustan sorumlu hale gelmektedir. Burada sormak lazım;

* Sosyal devletin kırsal alanda yaşama güvencesi sağlamadığı köylü nasıl oluyorda kente göç etmekle bir günde devletin sorunu olmaktan çıkıp, belediyelerin sorunu haline geliyor?

* Bir adaletsizlik de Büyükşehir payları ile ilgili yaşanıyor Büyükşehirlere verilen katkı payları o ilde toplanan vergi gelirlerine göre (%5 nispetinde) dağıtılıyor. Fakat bu durum adil olmayan bir panorama ortaya çıkarıyor. Örneğin; Diyarbakır'ın nüfusu 1.5 milyon civarında, ayda 5 milyar büyük şehir payı alırken İzmit'in nüfusu 500 bin, ayda 1 trilyon civarında büyükşehir katkı payı alıyor. Çünkü İzmit sanayi kenti, vergi gelirleri yüksek düzeyde, Diyarbakır ise göç kenti, vergi verecekler de batıya göçüyor. Dolayısıyla federasyona karşıyız diyenler iş nimete gelince kendi çıkarları doğrultsunda federasyon uygulamaktadırlar. Hani biz kaderde kıvançla birlikteydik. Hani biz üniter devlet yapısı içinde bir bütündük? O zaman her koyunun kendi bacağından asılması misali her it kendinden sorumludur yaklaşımı niye?

Kaldı ki Diyarbakır'da Türkiye'nin en büyük üç vergi rekortmeni (Shell, TPAO, BP) üretim yapıyor. Ama vergisini batıya veriyor. Bu durumun mutlaka değişmesi lazım.

* Belediyelerin kaynak sorunlarından bir diğeri de çalışan sayısı ile belediye kaynakları ve hizmetleri arasındaki dengesizliktir. Çalışanlar genellikle belediyelerin yumuşak karnıdır. Ve çoğunlukla hizmet üretmek anlayışından ziyade siyasi mulahazalarla işe alınmaktadırlar. Yani işe adam bulmaktan ziyade "belediyeler adamına ve partilisine iş bulma" yerleri haline gelmektedir.

Bunun getirmiş olduğu en çarpıcı sonuç belediyelerin büyük çoğunluğunun personel harcamalarının genel bütçeden kendilerine aktarılan payların %90'ını geçmiş olmasıdır. Personele verilen ücretlerin bütçenin %30'unu geçmemesi gerekirken hem bütçenin önemli bölümünün (çoğunlukla %60-70'ini) götürmekte hem de yatırım bütçelerinin üç katına ulaşmaktadır. Bu da açıkça gösteriyor ki birer hizmet kurumu olan belediyeler siyasi partilerin yandaşlarına iş bulma kurumları haline gelmektedirler.

Çözüm

1- Bugün Türkiye'de ve özellikle bölgemizde yaşanan kentsel sorunların ana nedeni kırdan kentlere ve kentlerden batıya yaşanan göç ve kaç hareketleridir. O halde sorunu orjininde çözmenin birinci yolu toplumsal barışı sağlamak yoluya göç ve kaç hareketlerini önlemektir. Yani herkesi bulunduğu yerde güvenilir bir ortamda yaşanır kılmaktır.

2- İkinci önemli çözüm yolu, nüfusun kendi iç dinamikleriyle kontrolsüz bir biçimde artışını önlemektir. Bu iki çözüm bu konuda orta ve uzun vadede sorunları orjininde çözmeye yönelik adımlardır. Diğer çözümlere gelince;

3- Atılacak üçüncü adım, belediye paylarının artırılması ile beraber, Genel Nüfus Sayımı yapılması, genel bütçeden aktarılacak payların yeni sayım sonuçlarına göre dağıtılmasıdır.

4- Merkezden nüfus esasına göre aktarılacak paylar, bölgelerarası dengesizlik, gelişmişlik durumu ve özel konumlar göz önüne alınarak pay edilmelidir.

5- Köyünden kendi iradesi dışında göç ettirilen nüfusun kayıpları tazmin edilmeli, kente yüklediği külfet ise (sosyal devlet anlayışı gereği olarak) kent yönetimine sağlanacak ekstra katkılarla giderilmelidir.

6- Ülke genelinde büyükşehirlere ödenen paylar bir havuzda toplanarak nüfus esasına göre dağıtılmalıdır.

7- Sermaye, beyin ve kentli nüfus göçünü önlemeye dönük projeler uygulamalıdır. Bu projelerin uygulanmasının ana zemini siyasi ve sosyal istikrarın sağlanmasıdır.

8- Belediyelere elaman (işçi+memur+uzman) alımı tamamıyle kent yönetiminin tasarrufuna bırakılmalı, ancak personel alımı siyasi yaklaşımların dışında, objektif kriterlere bağlanmalıdır. Örneğin, belediyelere alınacak çalışan nüfus durumuna göre sınırlandırılmalıdır.

9- Yukarıda dile getirilen çözümlerin bir kısmı orta ve uzun vadeli çözümlerdir. Diğer bir kısmı ise direkt sisteme yönelik olmayıp, geçiş sürecinde gerçekleştirilmeleri gereken iyileştirmelerdir. O nedenle asıl çözüm sistemi yenilemekte hatta değiştirmekte yatıyor.

Sorunun can alıcı noktası özerk yerel yönetim sistemi içinde merkezi idarenin vesayetinden kurtulmuş, kendi öz kaynaklarına dayanan yerel yönetimlerdir.

Öz kaynak yaratmanın yolu ise yerel yönetimlere yerel insiyatif tanımaktır. Yeni özgür kent parlementolarının (meclislerinin) oluşturulması ve mali konularda bu parlementoların vergi salabilme, toplayabilme ve harcayabilme yetki ve sorumluluğuna kavuşturulmasıdır.

Yani toplanan vergilerin merkezi idare üzerinden dolaştırılıp çarçur edildikten sonra aktarılması yerine, işin başında yerel yönetimlere önemli oranlarda aktarılmasıdır. Böyle bir sistemde adalet, genel güvenlik, dış ilişkiler ve mega projeler hariç bütün diğer işler (eğitim, sağlık, trafik dahil) yerel yönetimlere yetki, kaynak ve sorumluluk üçlüsü çerçevesinde bırakılmalıdır. Örneğin, Diyarbakır'ın Bismil ilçesinde gerçekleştirilecek bir yatırıma Bismil ilçe meclisi karar vermeli, kaynağını kendisi toplamalı, harcamasını yapabilmelidir. Diyarbakır'daki yatırıma veya sorunun çözümüne Diyarbakır meclisi karar vermelidir. Ama Diyarbakır'da bütün Türkiye'yi ilgilendiren bir proje veya sorun görüşülecekse, bunu o zaman TBMM ele almalıdır.

10- Bu sistem, Ankara'yı bütün sorunların tesbit edildiği, çözümlerin tartışıldığı, kaynakların aktarıldığı yer olmaktan çıkaracaktır. Zaten Ankara geldiği noktada sorunları çözmenin değil, sorun yaratmanın bir parçası haline gelmiştir. O helde tek çözüm desantralizasyona gitmektir. Ankara'yı bu yükten kurtararak sorumluluğu, yetkiyi ve insiyatifi sorunların asıl sahiplerine bırakmaktır. Yerel insiyatif tanımak, yeniden yönetim ilkesini hayata geçirmektir. Gelin hep birlikte ve hemen bunun için çaba sarfedelim. Yarın olduğunda geç olabilir!

nû Roj

Nûjen Basın Yayıncılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Adına İmtiyaz Sahibi: Alper Aslan
Yazışleri Müdürü : Mahide Mutlu
Hukuk Müşaviri: İbrahim İnce
Kültür ve Toplum-Yaşam: Nesimi Aday
Yönetim Yeri: Çakırağa Mah. Çakırağa Camii Sok. Utku Apt. No:18/7 Aksaray-İSTANBUL
Telefon: (0212) 530 65 24 - 530 65 58
Fax: (0212) 530 64 73
Diyarbakır Bürosu: Şair Sırrı Hanım Sok. MarufApt. Kat:1 Ofis- Diyarbakır
Tel- Fax: (412) 228 39 65
Antep Bürosu:Karagöz Cad. Gören İşh. K:4 No:45 Tel-Fax: (342) 234 59 31
Antalya Bürosu: Tahıl Pazarı Mh. 467.Sk. Gür İşh. 6/16 Antalya
İzmir Bürosu: 859. Sok. Saray İşhanı Kat:2 No:3/203 B.Blok Konak- İZMİR
Tel-Fax: (232) 445 46 50
Adana Bürosu: Cemal Gürsel Cad. Vakıf İşhanı Kat:4 No:407 ADANA
Tel-fax : (322) 352 05 20
Yurtdışı Temsilcilikleri:
İsviçre : Nûrêxan Case Postale- 5518 1211- GENEVE-11 İSVİÇRE
Tel-Fax: 41/ 22- 34 85 126
Almanya: Kasım Aras
Tel-fax: 0049 23 23 13 304
Hollanda : Ferhat Amedî
Tel-Fax : 0031 263 23 26 95
Norveç: Fırat Doğan
Normannsgt 21 4014 Stavanger
Tel-Fax: 0047 51 62 62 15
İsveç : Selim Murat Box 70 31 16407 KISTA/SWEDEN
Tel-Fax: (00) 46-8-760 34 74
İngiltere : Seyda Alpşen
Tel-Fax: (00) 44-181 533 21 17
Fransa : H. Yanakçı
2. Rue Richer
2 eme Etage Bureu 11
75009 PARİS
Tel: 0033 (1) 44 83 98 48
Fax: 0033 (1) 42 47 16 86
Yunanistan : Baran Jiyan
Tel : (00) 30 1.33 04 147
Fax: (00) 30 1.33 04 147
Rusya: Rojen Adar
Tel: 00 70 95 - 279 31 18 Fax: 275 43 67
Baskı: BASMAT

nû Roj
Wochenzeitung für nachrichten und kommentare
Veratwortlicher
Redakteur: M. Öncü
Herausgeber: K. Aras
Bainhofstr. 110, 44629 Herne
Bankverbindung:
Herner Sparkasse
Konto-Nr: 66 01 546
BLZ 432 500 30

Mîthed Mîqdat Bedirxan ile başlayan Kürt basını, Huzni Mukriyanî ile başlayan Kürt yayıncılığı tarihine dayanarak inatla gelişiyor

Sahibi gibi inatçı Kürt edebiyatı

Ahmet ÖNAL

Kürt basın ve yayıncılığı eski medreselerdeki cuzi çalışmaları bir yana bırakırsak, yaklaşık yüzyıllık kısa sayılacak bir geçmişi vardır. Bu aynı zamanda Kürtlerin ulus olarak tarih sahnesine çıkışının hemen akabine tekabul eder.

Daha önce olanlar ulusal nüveler içermesine rağmen, basın ve yayıncılığın ulusal aydınlanmanın hizmetinde olduğu rahatlıkla iddia edilemez. Zira ortada bir ulustan ziyade milliyet mevcut. Onun özlemi ve arzuları da çağının ve toplumun kapalılığı ve geriliğiyle iç içe yaygın olamıyor. Çağa göre ileri yazarlar, tasavvufcular çıkmıştır. Ancak ulusun hiç değilse aydın ve okuyabilenleri kapsaması da mümkün olamamıştır.

Bir panelde Armanc gazetesi yayın redeksiyonunda yer alan Yakup Karademir 1998 yılının ilk Kürt gazetesi Kürdistan'ın 100. yılı olmasından dolayı Kürt basın yılı ilan edilmesini, Dildar Şeko'nun 2000 yılının Melayê Cizîrî yılı olmasını, Welat gazetesindeki yazısıyla önerdi. Tıpkı M. Emin Bozarsalan'ın önerisiyle tartışmaya açılan ve ardında A. Öcalan'ın "M.Emin Bozarslan da kim oluyor, esas Ehmedê Xanî'nin takipçisi ve icracısı biziz" diyerek Bozarslan'ın önerisini rededip (!) kendisi 1995 yılının Ehmedê Xanî yılı olarak kutlanmasını önerdi. Zannedersem Yakup ve Dildar'ın önerileri de öyle karşılanacak. Olsun, sorun kimin önerdiği değil, var olan ulusal ve toplumsal değerlerin doğru tarzda bilince çıkarılması ve güzel değerlerin geleceğe devredilmesidir.

Roger Lescot

M.B. Rudenko

Thomas Bois

Sözlü edebiyatın yazıya dökülmesi ve Kürt olmayan kürdologlar

Eğitim kurumlarının az geliştiği halklarda sözlü edebiyat ürünlerinde bir bolluk ve zenginlik göze çarpar. Prof. O. Vilcevsky Kürt folklorunun "aşırı zengin"liğinden söz eder. Ayrıca yabancı pek çok yazar tarafından derlenip yayınlanan kabarık sayıda belge var; A. Jaba, E. Prym ve A. Socin, O. Mann, H. Mahas, B. Nikitin, E. Lescot , Th. Bois, S. Wikander, D. N. MacKenzie gibi.

Birinci dünya savaşının bitmesinden sonra Kürtler de yaşlılar ve dengbêjlerinden yararlanarak kendi folklor hazinelerini derlemeye başladılar. Başta 1932-1946 arasında Hawar, Ronahî ve Roja Nû'da yayınlanan Bedirxan'lar olmak üzere, H. Cindî, E. Evdal, M. Resul, İsmaîl Heqî Şaweys, Maruf Çiyawok, M. Xal, Cemîl Kenna, O. Celfi, J. Nebez, M. Xiznedar, Pîremerd gibi folkloru işleyen başlıca Kürt şairleridir.

Ayrıca Sovyet devriminden sonra ezilen milletlerin aydınlanmasıyla Kürt aydınları da Kürt yazım sorununun yakıcılığını bu atmosfer içinde hisetti. Kürt olmayan pek çok aydının yanısıra Kürt olanlar da Sovyetlerde ve pek çok ülkede Kürt edebiyatına ilgi duymaya başladı

V. Minorskiy, Ordixan ve Celîlê Celîl'ler, Fewzî Gazî, Elî Evdirrehman Mamedov, Qanadê Kurdo vs. sayısız aydını saymak mümkün.

Yazılı ebediyatı Kürtçe dışında yazan Kürt edebiyatçıları

Kürtlerde cahil bir kitlenin yanısıra, yüksek eğitimli bir aydın elit kesim de olmuştur. İbn-el-Esîr, Şerefname ya da Hacci Halîfa gibi kaynaklar da bu kesimden söz eder. Evliya Çelebi Seyhatnamesi'nde "Kürdistan'da Bitlis Beyi Abdal Han'ın muhteşem kütüphanesi"yle karşılanınca hayran kaldığını anlatır. Ne yazık ki yazarlar genellikle yapıtlarını, biyografilerini kendi dilleriyle kaleme almamışlardır. İbn-i Xalikan (1282), tarih ve coğrafyacı Abu'l Fîda (1331), hukuk ve tarih alanında Şerefxan Bîdlîs'in ilk Osmanlı tarihi olan Heşt û Behîşt'in (Sekiz Cennet) yazarı Bitlisli İdrîs Hakîm'in (1520), çağdaş sosyolog Ziya Gökalp hatta ünlü romancı Yaşar Kemal, ayrıca Arapça yazan şair El-Zahawî (1863-1936), şairlerin prensi Ahmed Şevkî (1868-1932), El-Resafî (1875-1945) ve sosyolog Kasım Emîn (1865-1908), romancı El-Aqqad (1889-1964) Muhammad Teymur (1892-1921), ve kardeşi Mahmud farklı dillerde yazan Kürtlerdir.

Muhammed Merdux Kurdistani, Raşîd Yasîmî ve İhsan Nurî Paşa gibi Farsça ya da M. Nurî Dersîmî ve A. Yamulkî gibi Türkçe yazan tarihçiler de Kürttür. Bu yazarlar nasıl anadilleri Kürtçe yerine Arapça, Farsça, Türkçe gibi dillerinde yapıt vermişlerse, bugün genç yazar kuşağı da İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça, Ermenice yazıyor. Ancak son dönemde İsveç ve bir çok yerde kendi diliyle yazanlar da kısmi bir artış olmasına rağmen, bu nitel bir değişiklik olarak görülemez.

Kürt yazarlar çok dilli

Gerçekte Kürtler her zaman çok dilli ve çok kültürlü yazarlar vermiştir dünyaya. Diğer yandan aynı yazarların şiir, fen, insan bilimleri ve politikayla da ilgilendiği ya da gazetecilik alanında boy verdiği görülebilir.

1960'da A. Jaba klasik döneme dair Hakkarili sekiz şairden bahseder; 1952'de Ela-Dîn Sicadî 634 sayfalık büyük boy yapıtında Kürt edebiyatının geçirdiği evreler üzerine bilgi verdikten sonra 24 şair üzerine etraflı bilgi, 212 yazarın da liste ve kısa bibliografisini verir. Tabi kendini İran ve Irak'ta hayatta olmayan şair ve yazarlarla sınırlayarak. Daha sonra Kürt Edebiyat tarihine dair M. Resul Xiznedar ve Prof. İzzeddin Mustafa Resul ve Jaba'nın Kürdoloji çalışmaları oryantal edebiyat üzerine birbirlerini tamamlayan çalışmalar sunarlar. Yanlız bu çalışmalardan kaç Kürtün haberdar olduğu merak konusu...

İlk Kürt edebiyatı kılasiktir

15. yüzyılda ilk şairlerin doğduğu belirtilir. Elî Herîrî (1425-95), Şêx Ehmed Nişanî ya da daha çok bilinen adıyla Melayê Cizîrî (1407-81), Mele Ehmedê Batê (1414-95), Feqiyê Teyran lakaplı Mükûslü Mîr Mihemed (1307-75) onlardan da önce yaşadığı sanılmaktadır. Sanılmaktadır diyoruz, zira bu doğum ve ölüm tarihleri pek çelişkili ve kesin olması da mümkün olamaz. Konuya dair Muhammed Şefîk Arwasî Heseniyê ve Qadrî Cemîl Paşa, Hawar'da başta Meleyê Cizîrî olmak üzere, diğer şairlerden de söz eder.

Meleyê Batê Mevlûd'uyla ünlüdür. Rudenko, Seyh Sana'nın Hikayesi'ni yazar. Jaba bir sonraki şair kuşağının önde gelenlerinden söz ederek ünlü Kürt ulusal destanı Mem û Zîn ve yazarı Ehmedê Xanî (1650-1706)'yi anlatır. Bu Kürt eseri, Almanca, Fransızca, Rusça, Rumence, İngilizce, Ermenice, Arapça olmak üzere pek çok dilde yayınlanmıştır. Ehmedê Xanî'nin öğrencisi İsmaîlê Bayazidî (1654-1709) de ardından bir çok Kürtçe şiir, Kürtçe (Kurmancî lehçesi) Arapça-Farsça sözlük olan Gulzar'ı (Gülbahçesi) bırakmıştır. Şerîf Xan (1682-1748) Hakarili Emirler sülalesinden olup, Kurmancî ve Farsça nazım türünden pek çok eserin sahibidir. Yine Beyazıtlı Mirad Xan (1736-78) da çok sayıda lirik şiir bırakmıştır.

Aynı dönemde Hewraman sultanlarının saraylarında Goran lehçesinden yetişen lirik şairler grubundan Ehmedê Textî (1640-?) ve Minorski'ye göre daha sonra yaşayan; Şêx Mistefa Bezeranî, Xanay Gubadileri eserlerini istisnalar hariç öz isimleriyle değil, kendi deyimleriyle "Taxalluş" ya da takma isimle vermektedirler. 'Şairlerin Miri' olarak addedilen, Baban Beyliğinin şairi Alî Berdeşanî, kahramanlık ve aşk şairidir.

Nalî (1797-1855), Salîm (1800-1866) ve Kurdî (1803-1849) lirik, romantik ve çağdaş şiire evrilen klasik şairlerdir. Bu dönemde tasavvufa yakınlıklarıyla tanınan Nakşîbendî Mehwî (1830-1909), Mîrza Rehîm Wefa'î (1836-1892) bilinen yazarlar.

Sonraki yıllarda Şiirleriyle gençleri heyecanlandıran Şêx Rıza Talabanî (1842-1910) Hacî Qadîrê Koyî, Edeb ve Evdila Beg, Misbah El-Dîvan (1863-1950) vs...

Kadın edebiyatçılar

Bu arada yaygın olmasada, edebiyatta rol oynamış kadınları unutmak haksızlık olur. Erdelanlı Mah Şeref Xanim (1800-1847), Diyarbekîrli Sîra Xanim (1814-1865), Bervarîli Mîhreban (1852-1905), Rewşen Bedîrxan, Sarya Dostkî ve pek çoklarına rastlamak mümkün.

Kürt Edebiyatı Tarihi Yazarı ve gazeteci Ela-eddin Sicadi

İlk Kürt gazetesini yayınlayan Mîthet Mîqdat Bedirxan

Edebiyatta modernliğe doğru İlk adımlar

Modern çağ şairlerini pek çok okur bilir. Ancak biz yine de hatırlatarak tek tek ve daha derin, çok yönlü araştırılması gerektiği dileğimizi belirtmekle; Pîremêrd (yaşlı adam- Heci Tevfîq- 1863-1950) , Emîn Mîrza Kerîm, Zekî Ehmed Henarî, Faîq Abdullah Bêkes (Şerko Bêkes'in babası), Abdullah Mihemed Zîwêr (1875-1948), çağdaş Kürt şairinin en büyüklerinden, özgürlük ve lirik şiiri içiçe işlemesini bilen büyük bir düşünür, Komünist Abdullah Süleyman Goran (1904- 1963), Ganî Mihemed Şêx Abdulkerîm (doğ-1900), Ehmed Mixtar Caf (1897-1935), Hamdî (1878-1936). Daha genç kuşaktan Abdulwahîd Nurî (1903-1944) , Kürt milli marşı "Ey Raqîp" in yazarı Dildar (Yunus Rauf- 1918- 1948), Baba Tahîr ve Dilzar sayılabilir.

Mahabat Kürt Cumhuriyeti tarihinde üç şair dikkat çeker; M. Hemîn, Abdurrahman Hêjar ve Rahîm Gazî. Bu arada ülkesinin dört parçasında öğrencilik, öğretmenlik yapan ülkesindeki 'sınırları' tanımamakla bilinen Cegerxwîn (Şêxmus Hesen: 1900-1984) dikkat çekerler.

Sovyet devrimi Kürt edebiyatına canlılık katar

Bütün bunların ötesinde en büyük yenilik Bolşeviklerin önderliğinde gerçekleşen Sovyet devriminden sonra yaratılan özgürlük ruhu ile birleşen başta Kafkaslar, özellikle Erivan da Kurmancî'yi de içeren edebiyattaki canlılıktır. Bu alandaki değerli Yezidi Kürtlerin, edebi çalışmaları diğer parçalardaki Kürtlerce pek bilinmemektedir. Ayrıca Sovyet Kürt aydınlarının politik bir özellikleri de var. Casimê Celîl, Mikaîl Reşîd, Eterê Şero, Usivê Beko, Qaçaxê Mirad, Wezîrê Nadîrî, Nurê Polat, Emîne Evdal, Hêciyê Cindî, Karlanê Çaçanî, Emerikê Serdar, Ordixan û Celîlê Celîl, Ereb Şemo, İsmaîlê Duko vb. politik faaliyetlerinin yanısıra pek çok alanda edebi eserler de vermişlerdir.

Çevirmen Kürtler

Yine Puşkin, Gorki, Tolstoy, Dostoyevsky, Lenin, Stalin vs. politikacı ve yazarların eserlerini Kürtçeye çeviren çevirmenler de az değil. Bu çevrmenler ayrıca Ermenice eserlerde vermişlerdir. Bunlardan bazıları: Nadoyê Xîdo Mamadov, N. Esed, T. Mirad, Q. Mirad gibi yazarlardır.

Sovyet Kürtleri arasında Erivan da basılan Riya Teze gazetezinin Kürt edebiyatı ve edebiyatçıları üzerinde büyük bir etki bırakmıştır. Hatta Ronahî ve Hawar da Riya Teze'den etkilenmişlerdir.

Güney Kürdistan'da Dr. Haşîm Dixirmacî ve Nacî Ebaş ilk İngiliz gezginlerinin Küdistan notlarını Kürtçeye çevirenlerden.

Bu arada Nureddîn Zaza, Qedrî Can, Osman Sebrî, Mistefa Ehmed Botî, Reşîdê Kurd, Mihemed Emîn Zekî, Refîk Hilmî, Şakîr Fetah, İbrehîm Ehmed, Omer Amca, Kemal Badıllı, Musa Anter ve ardındaki torunlarıyla geleceğe uzanan Kürt aydın kuşağı...

'70 öncesi Kürt basını

Basın bir halkın, toplumsal, ulusal, siyasal, kültürel ve dayandığı sınıfın sesidir. Kürt basınının geçirdiği değişim, Kürt siyasal evriminin göstergesidir. Kürt yayıncılığının merkezleri(1),ziyadesiyle İstanbul, Bağdat, Tahran, Şam, Süleymaniye, Hewlêr, Kerkük, Mehabad, Tebriz, Beyrut, Erivan, Moskova ve son dönemde Stockholm ve diğer Avrupa şehirlerine de kaydı. Mîqdat Mîthat Bedîrxan'ların çıkardığı Kurdistan (1898) basınımızın ilkidir. Kahire, Almanya ve tekrar Rewanduz, Hewlêr, İstanbul, Şam, Halep'te bu yayıncılık devam ettirilmiştir. Hatta 1970 yılında Kemal Fuad tarafından "devamı" diye Bağdat'ta çıkarıldı. Jîn(2), Rojê Kurdistan, Bangê Kurdistan, Pêşkewtin, Bangê Heqq, Umidî İstîklal, Diyarê Kurdistan, Jiyanawe, Jiyan, Jîn, Zanistî, Ziman, Gelawêj, Dengê Getî-yî Taze, Latin harfleriyle Hawar, resimli olarak çıkarılan Ronahî, Roja Nû, kril harfleriyle çıkarılan Riye Teze (Erivan), Kurdistan (Mehabad Cumhuriyeti). Hawarê Niştiman, Nizar, Awar, Gîr û Galî Mindalanî Kurd, Helale, Niştiman, Hîwa, Hetaw, Raya Gel, Azadî, Bilêsê, Rojê Newe, Bîrwa, Xebat, Çareser Kirdîni Kişt û Kal, Dengê Kurd, Kurdistan (haftalık olarak Tahran'da 205 sayı çıktı.) Hewlêr, Tutin, Birayetî, Dîcle û Fırat, Deng, Dengê Teze, Birayetî, Dengî Mamosta, Jîn, Estêre, Ta'axi, Gel-î Pul, Hişyarî Krekaran, Rêka Yekîtî gibi yayınlar

'70 öncesi Avrupa'da Kürt basını

1970'ler öncesinde çıkan Kürt gazete ve dergileridir. Ayrıca 1949'da Fransa'da Dengê Kurdistan, 1958'den beri Avrupa'daki Kürt Öğrenciler Birliği Kürtçe ve Latini harflerle Kürdistan'ı çıkarmaktalar. 1963-65 yılları arasında aynı öğrenciler Hêviya Welêt, 1965-67'de Çiya, İngiltere'de KİK tarafından Kurdîca çıkarılmıştır. ABD'deki Kürt Öğrenciler Birliği'nce 1963-69 arasında The Kurdish Journal çıkarılmıştır. 1971 yılında Avrupa'da Ronahî çıkarılmıştır. Tüm yayınlar kesintiye uğramış, zorluklarla karşılaşmış ancak inatla Kürt yayıncılığı sürdürülmüştür.

'70 sonrası yoğunlaşan Kürt basın ve yayıncılığı

1970 sonrasında bu süreklilik tüm zorluklara rağmen inatla sürdürülmektedir. Kürt basınının başarısı, yönetiminin, yazarının ve bilcümle okurunun elindedir.

Kürt gazete ve dergileri kesintiler halinde (ekonomik ve siyasal nedenlerden dolayı) çilekeşçe, ama inatla yanlarını sürdürmüşlerdir. Bu gün artık Kürt medyası, çağın ve teknolojinin gelişmişliğinden yararlanmaktadır. Öyleki televizyonlar radyolar kurulmuş ve Kürtler çağın son teknolojik harikası olan internetle bağlanmışlar bile.

1-*Bu konuda bilgi için bkz. Mahmûd Lewendî, Armanc*

2-*Farklı tarihlerde yada ayrı merkezlerde aynı isimle çok sayıda Kürt gazetesi çıkarılmıştır.*

İlk Kürt yayınevi; *Weşanxana KURDISTAN*

Avdel ELÎ

'Weşanxana KURDISTAN'(Kürdistan yayınevi) ismiyle çok zor koşullarda, altmış yıllık yaşamında adeta tarihimizin bize eriştirilen altın yapraklarıdır. Yayınevi ilk kez ünlü tarihçi-yayıncı ve gazeteci Hüsên Huznî Mûkrîyanî (1893-1947) tarafından Almanya'da kurulur (1914). Daha sonra yayınevinin merkezini Şam'a, ardından da Halep'e taşır. Huznî Mûkriyanî yayınevinin hem yöneticisi, hem işçisi hem de yazarlarındandır. Yayınevinin merkezi Halep'te iken şu yayınları yayımlar:

- Mem û Zîn - Ehmedê Xanî (1915)
- Dîroka Mergêy Dîlan (1916)
- Xunçey Biharistan (1925) ve
- Kurdistan-Çîya, Dîyarbekîr, Soran, Ararat, Botan gazetelerini çıkarır. Belirtmek gerekir ki çıkardığı gazetelerin tümü illegal olarak çıkarılıyor ve dağıtılıyordu. Gazeteler, genellikle on sayı kadar çıkıyor ve zorluklardan dolayı tıkanıyordu. Ama Huznî Mûkriyanî, yayınevinin ve gazetenin ne isim altında olursa olsun sürekliliğini sağlamak için hiç bir fedakarlıktan kaçınmadan inatla sürdürür.

1925 yılında Rewanduz kaymakamı, Şemzînanlı Seyîd Taha'nın da çabalarıyla; Huznî Mûkriyanî, yayınevini Halep'den Kürdistan'ın Rewanduz şehrine taşır. 1926 yılında Zari Kirmancî dergisini yayımlar. Ayrıca; Ronahî gazetesini (1926), Rêşkeftin (1927), Perwerde Kirdinî Kirmî Awrişim (Wergeran-1928), Xoşî û Tirşî (1929), Awirek Bopaş (4 cilt, 1929-32), Dîroka Nawdarên Kurda (1931), Dîroka Mîrên Baban (1931), Dîroka Kurda û Nadirşah li İranê (1934), Dîroka Mîrên Soran (1935), Dîroka Kurdistana Mûkiryan (1938), Dîroka Şahên Kurd yên ZEND di axa İranê de (1934), Destûra Xwe (Perwerî–1935), Çepkêk ji Gûlen Edîba, Reşê Way Ayîn (1926), Wênegirdî (1934), Mem û Zîn a Ehmedê Xanî, Eqîda Îmanê-Şêx Ubeydullah Nehrî, Diyarî-Melka Muhemed-î Koyi, Dîwan Edeho, Çîroka Dîkîl, Diyarî bo Bicûken Kurdan-Fehmi Zergelî, Tirazan, Şîrîn û Ferhad; Meselêy Kurda-Ebdulqadir Hişmet, gibi eserleri Kürt biblioteğine kazandırdı.

Huznî Mûkriyanî'nin 1947 yılında ölümünden sonra aynı yayınevinin takipçisi olarak kendini tanımlayan ve yine ismi "Çapxana Kurdistan" olan yayınevinin yönetimine Memosta Huznî Mûkriyanî ailesinden Gêw Mûkriyanî geçti. Aynı zamanda sahibi de olan Gêw Mûkriyanî yayınevini Hewlêr'e (Erbil'e) taşır. Çok yoğun ve disiplinli bir çalışma ile; Ferbuna Zimane Kurdî-Gew Mûkriyanî, Elfabêya Kurdî ya Wênedar Tîpê Latînî, Raber Ferhengan Erebî-Kurdî, Kelke Zêrîne Ferhenga Kurdî-Farsî-Erebî-Fransî-İngîlîzî, Ferhenga Mehebad Kurdî Erebî, Dîwana Cizîrî, Dîwana Edeb, Mem û Zîn, Dîwana Haci Qadirê Koyî, Diyarî Mella Muhemede Koyî, Dîwana Dildar, Dîwana Safî, Dîwana Kurdî-Mistefa Begî Sahibqeran, Diwana Nalî, Dîwana Salîm , Diwana Ehmed Mixlan Begî Caf, Dîwana Tahîr Begî Caf , Dîwana Wefayî gibi değerli eserler yayınlamıştır. Ayrıca Irak ve Güney Kürdistan'da çıkan, Kürtlere yönelik yayınların dağıtımını da üstlenerek, gerçek anlamda bir aydınlanma uğraşısını ciddiyetle sürdürmüştür. Yanlız kitap çıkarmakla da yetinmemiş bunun yanı sıra; Hetaw (1954-61), Hewlêr (1970-72), Tişt (1969-70), Birînîwe (1972) dergileri ile Hewlêr (1950-53) gazetesini de başta Hewlêr olmak üzere diğer yörelerdeki Kürt okura sunmuştur.

'Bir gülün tarihi nasıl yazılır?'

A. İBRAHİM

Çatık kaşlı zamanların zulmetinden gelmişim. Ben tarihim. Ölüm yıldönümlerinin yarım sayfa ilanları değil. "Gelmişim bir kavgadan/ düşmüşüm bir kavgaya" Ölmüşüm, ölürüm daha da ölünecekse. Kamışlı'yım haberci kuşların dilinde bir uzun bilmece, çocuk ninnilerinde bir uzun ağıt. Kentleri kana bulayan timsahlar şehrinin bir koca onuruyum.

Yetmez yarım sayfa ilanlarımız. 90 sayfalık kitaplarımız beni anlatmaya. Çünkü ben Kamışlıyım, çünkü ben tarihim... Çözülmez soruların yanıtıyım ben/ yasak bir bayrak taşırım tarihimde/ çimen yeşili yaprak sarısı... anlayacağınız biraz da Halepçe kanıyım. Yaralıyız, güneşe bağdaş kurmuş timsah yüzlü adamların gölgesi karartır kabrimizi, yaralıyız sıcak uykularımızda hep bugün mü geliriz aklımıza acep ? Biz ki yağmurlu bir gecede Bedreddin ateşiydik. Yanar mıyız acep o viran coğrafyad ?.

Kanlı fotograflarımız tozlu arşivlerinizde, yağmurlu bir akşam vakti, evlerine dönerken çocuklarımız, yağmurlar ıslatır kitaplarını, gülüşü ıslanır bu kentin, boynu bükülür bütün kır çiçeklerinin, aşklar susar, düşler kırılır, Necla'nın gözleri bir kez daha ışır o kırık aynalarda, sureti bölünür belki yüzünün. Çocukların resim defterlerinde güneş ve dağ resimleri eksik kalmıştır belki, yarın öğretmenleri ödevlerini yapmamış bu çocukları artık azarlamayacak. Semra ya da Ayşe öğretmen ilk kez ağlayacaktır çocuk, kadın, genç demeden ölüm yağmurunun yağdığı bu mahellenin sabaha çıkmayan bir umut sokağında. Bir gülün tarihi yarım kalır belki muharrir defterlerinde.

Bu çocuklar büyümedi, Açelyalar yaşamayı beceren tek çiçekti Hiroşima'da, Nagazaki'de. Açelyalar yeşermedi Kamışlı'da. Yağmur bir başka yağdı bu akşam, adressiz bir mektuptu gece, yarasalar bir ihaneti fısıldardı geceye. Bir yangın yeriydi o akşam Kamışlı. Geceden, yağmurdan ve kuşlardan habersizdi bu şehrin iki odalı toprak damı. Bu toprak damın adamları loş bir ışığın gözlerinde tarih çalışırlardı. Bir gülün tarihi, nasıl yazılırdı...Bir gülün tarihi nasıl? Nasıl yazılırsa öyle yazarlardı elbet. Mayın tarlalarında kalmış bacak ve gövdelerin resimlerini çizdirdiler önce-ki rivayettir Picasso'dan önce çizdikleri söylenir bu soyut resimleri. Sonra aşkları yazdılar Mem û Zîn, Genç Xelîl û Hewsed, Sîyabend û Xecê.... hikaye kitaplarından önce söylenmiş bu aşk söylencelerinin özetini yazarlarmış tarih kitaplarına. Sonra nehir söylencelerini, dağ ve kentlerde bir sevdayı büyütürlermiş doğacak çocukların hatrına. Anlayacağınız işleri zor, yolları çok uzunmuş.

Durgun suların bu çıldırasıya öfkesi kendini doğururdu o toprak odalarda. Bu kentin öte yüzünde kana susamış vampirler cinayet ayinleri düzenlerlerdi, koyu karanlıklar renginde... timsahlar büyürdü, doğurduğu yavruların yiyen timsahlar... O gece Nusaybin'de üç kuruşa ırzını satmaya hazır cellatların ayin gününde, kara postallarıyla girdiler kente. Gece sessizdi, yağmur o gece ilk defa ihanetin sessizliğini boğuyordu. Ve o gece ilk defa böyle bir yağmur yağıyordu Kamışlı'ya.

O toprak damların birinde cıgaralar içilirdi, yasak sözler konuşulur, çocuklar gülüşürdü. Delikanlılar sıcak düşler kurardı, çocuklar sabah okula gidecekti. Güzel oyun düşlerinin heyecanı vardı gözlerinde. İçilen sigaralardan, çekilen çilelerden alnı kırışmış devrişler; büyüyecek çocukların düşlerini kurardı.

O gece Nusaybin'de ırzını üç kuruşa satmaya hazır adamlar yaşardı. Geldiler gecenin bir saatinde. Çizdikleri resimlerden, yaşanılmış aşklardan, gelecek düşlerinden habersiz bir akşamdı. Adımları tilki, bakışları çakal, gözleri hayvan adamlar kuşatırdı düşlerini o toprak damın.

Islanmış kör namlular aydınlatırdı o toprak damın etrafını ve herkes kendi tarihini yazardı artık.

Maydana yığıldı genç ve körpe bedenler. korkularını ceplerinde saklayan adamlar, dudaklarında sigarası titreyen genç çocuklar, ağızlarında ağıtlarla kadınlar bu kenti inletirdi. Kamışlı bir matem yeridir artık, Kamlışlı bir cehennem... Açelyalar kurudu. Yeşerir mi acep bu viran coğrayada...?